

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

YENİ TROÇKİZM ÜZERİNE

1974'ten 1975'e bakış

İddia çizgisinin

eleştirisi /2

cilt3 /sayı 13
1975 ocak

21 Kasım 1974'den 19 Aralık 1974'e	3
Makarios'un Kıbrıs'a dönüşü ve Türkiye'nin Kıbrıs politikası	7
TSİP Genel Yönetim Kurulu'nun bildirisi	9
Faşist saldırganlar ve ardındakiler	11
Yunan halkı cumhuriyeti tercih etti	16
CHP Kurultayı ve perde arkası	19
CHP 22. Kurultayı'nın Demokratik Sol konusundaki bildirisi	24
«Demokratik Sol» üzerine / Oya Baydar	26
1974'den 1975'e Türkiye'nin bir yılı	32
Devrimci mücadele ve gençlik	55
Öğrenci hareketi ve günümüzdeki politik durum / V.İ.U. LENİN ..	75
Darbeden günümüze Kıbrıs bunalımı / Mehmet Yüksel	79
Hakim sınıfların hükümet bunalımı ve CHP / Tektaş Ağaoğlu ...	88
İki anti-Leninist sapma : Çağdaş Troçkizm ve Süper emperyalizm teorileri / E. Korkmaz	107
Milli Demokratik Devrim hareketinin eleştirisi	121

TÜSTAV

Sahibi : Oya Baydar / Yazışmaları Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve
havale adresi : P. K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çem-
berlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı
aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Mat.
baacılık Kollektif Şirketi / İlan : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilanlar
santimi 25 lira / Basıldığı tarih: 3 Ocak 1975

21 Kasım 1974'den
19 Aralık 1974'e

21 Kasım 1974

● Irmak Hükümetine karşı tepkiler büyüyor. CHP Erzincan Senatörü Niyazi Ünsal, Irmak'ın çoğunluğu parlamento dışındaki kişilerden oluşan bir hükümetine karşı çıktı ve «Bu muhtırasız 12 Mart'tır» dedi. DISK Temsilciler Meclisi de yayınladığı bir bildiri ile «Irmak Hükümetinin güvene layık bir kuruluş olmadığını» belirtti.

● Karamanlis yeni Yunan hükümetini kurdu. 7 Buçuk yıl süren faşist diktadan sonra ilk defa seçim yoluyla işbaşına gelen hükümette, Bitsios, Dışişleri, Averof da Savunma Bakanlığına getirildiler. Kabine 19 bakan ve 16 devlet bakanından oluşuyor.

● Muhsin Batur'dan sonra Deniz

Kuvvetleri Eski Komutanı Emekli Oramiral Kemal Kayacan da CHP'ye girdi. Kayacan 12 Mart'tan sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanı yardımcılığı yapmıştı.

● Ege Üniversitesinde Tıp, Ziraat, Fen, Mühendislik Bilimleri ve İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültelerinde okuyan öğrenciler ders geçme ve kitap sorunlarının çözülmesi için boykota başladılar. Ege Üniversitesi Yönetim Kurulu, Üniversiteyi üç gün süre ile tatil etti. Erzurum Atatürk Üniversitesinde de son sınıftan belge alan 12 arkadaşlarının haklarını korumak ve belge sisteminin kaldırılması için Temel Bilimler Yüksek Okulu öğrencileri boykota başladılar.

22 Kasım 1974

- Irmak Hükümetinin güven oylaması yapılmadan partiler arasında «partilere dayalı hükümet kurulmasıyla ilgili» tartışma ve hatta temaslar başladı.
- İstanbul Üniversitesinde ve Atatürk Öğrenci Yurdunda faşist komandolar, devrimci öğrencilere saldırdı ve bazı yayınların satılmasını önlemeye kalkıştı. Çıkan çatışmada üç öğrenci yaralandı.

Polis 11 öğrenciyi gözaltına aldı.

- İRA, İngiltere'de son ayların en büyük terörist eylemini yaptı. Birmingham'da, şehrin en işlek iki barında patlayan bombalar 20 kişiyi öldürdü, 200'ü aşkın kişi de yaralandı.
- BM Genel Kurulu Filistin'in devlet olma hakkını 8 olumsuzla karşı 89 oyla kabul etti.

23 Kasım 1974

- Hükümet bunalımı ile ilgili karşılıklı temaslar devam ediyor. Ecevit, Bozbeyli'nin CHP-DP koalisyonuna yeniden yeşil ışık yakan demecinden sonra, «Bozbeyli ile erken seçimi görüşmeye hazırım» dedi.
- İki CHP'li milletvekilli, Cumhurbaşkanlarına seçimi yenileme yetkisi veren bir kanun teklifi hazırladılar ve CHP Grup Başkanlığına sundular.

- Alman Hükümeti, yabancı işçilerin süresi dolan sözleşmelerini yenilemekten kaçınmak için uzun süredir uygulanmayan «İş Teşvik Yasası'nı yeniden uygulamaya başladı. Yasa, boş işlere öncelikle Alman işsizlerin, daha sonra AET ülkelerinden gelen işsizlerin alınmasını öngörüyor.
- Leonid Brejnev ile Gerald Ford arasındaki zirve görüşmeleri Vladivostok'ta bir sanatoryum'da başladı.

24 Kasım 1974

- MSP Genel İdare Kurulu görev bölümü yaptı. Oğuzhan Asiltürk, Genel Sekreterliğe, Hasan Aksay, Fehmi Cumalıoğlu ve İsmail Müftüoğlu da Genel Başkan vekilliklerine getirildi. Sonuçlar, Erbakan kadrosununun parti yönetimine tamamen hakim olması ve MHP'ye yakın unsurların tasfiyesi şeklinde değerlendiriliyor.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Filistin Kurtuluş Örgütünü, «gözlemci üye» olarak kabul etti.
- Büyük tirajlı bir İstanbul gazetesi, eski Hava Kuvvetleri Komutanı ve yeni

- CHP Senatörü Muhsin Batur'dan bir demeç yayınladı. Batur, «12 Mart'tan sonraki uygulamalardan haberi olmadığını, kulağına gelenleri ise önlemek için çaba gösterdiğini» iddia etti. Aynı anda AP'ye yakın basında, Batur ve Kayacan hakkında yoğun bir karşı-kampanya başlatıldı. Batur, bazı cunta girişimlerine liderlik etmekle suçlanırken, Kayacan'ın da Kıbrıs hareketi sırasında Kocatepe Muhribinin batmasına yol açtığı söyleniyor.
- Keban'da sebebi bilinmeyen bir arıza yüzünden üretim tamamen durdu.

25 Kasım 1974

- Hükümet ve erken seçimle ilgili tartışmalar aralıksız ve sonuçsuz devam ediyor. Demirel de, erken seçime taraftar oldukları şeklinde bir demeç verdi.

Hükümet Programının okunmasından sonra, liderler yeniden toplanıp erken seçim konusunda karara varmaya çalışacaklar.

● İstanbul Üniversitesi Merkez binasında faşist komandolar öğrencilere karşı yeni bir silahlı saldırı düzenledi. Polis olaya saatler sonra müdahale etti. Hukuk, Tıp ve İktisat Fakülteleri üç gün süre ile kapatıldı. Bu arada Atatürk Öğrenci Yurdunda olay çıkarttığı iddiasıyla tutuklanan öğrenci sayısı dokuzaya yükseldi.

● CIA Başkanı William Colby, bir dergiye verdiği demeçte, «ABD kendi çıkarları açısından gerekli gördüğü takdirde dünyanın her yerine müdahale hakkına sahiptir» dedi.

● Ankara'daki Irak Elçiliğinin yaptığı bir açıklamaya göre Molla Mustafa Barzani öldü. Barzani'nin Irak Hükümeti Kuvvetleriyle çarpışırken ağır

yaralandığı ve Tahran'daki bir hastaneye kaldırıldığı ancak kurtarılamadığı iddia ediliyor. Bağımsız Kürdistan'ın Sesi Radyosu haberi kesin bir dille yalanladı.

● DPT, memur maaşlarında katsayı yükseltilmesi yerine iki maaş tutarında ikramiye verilmesini öneriyor.

● Ecevit, Muhsin Batur'un, 12 Mart'la ilgili açıklamalarına cevap verdi, ve bu görüşlere katılmadığını belirtti. Batur'un gazetelerde çıkan demeci, CHP içinde bazı fikir ayrılıklarına yol açtı. Bazı parlamenterlerin, Batur ve Kayacan'ın partiden ihraç edilmelerini isteyeceği söylentileri çıktı. Ancak bu haberler doğrulanmadı.

26 Kasım 1974

● Mark, Şilin, Kron ve Florin'e göre Türk parasının değeri düşürüldü. Bazı çevreler bunu «dolaylı bir devalüasyon» şeklinde değerlendirirken, hükümet «para ayarlaması» deyiminde ısrar etti.

● Irmak'ın başkanlık ettiği liderler toplantısında, erken seçiminin tarihi ile ilgili herhangi bir anlaşmaya varılmadı.

● Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının İstanbul Şubesi Başkanı Hikmet Bozcalı, Diyarbakır-Siirt illeri Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 20 yıl hapis cezasına mahkum edildi.

● Batur'un açıklamaları ve tartışmalar sürüyor. Hürriyet gazetesinde yayınlanan seri açıklamalarında Batur, Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığı konusunda «kandırıldığını» iddia etti.

● Almanya'nın 422 bin Türk işçisini iade edeceği kesinleşti.

● Odalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Sezai Dıblan, Odalar Birliğinin de erken seçim istediğini açıkladı.

■ Ege Üniversitesinde boykot yapan öğrencilere karşı taş ve zincirlerle saldırıya geçen komandolar olay çıkardı. 7 öğrenci yaralandı. Polis müdahale etmedi.

27 Kasım 1974

● Öğrenci kesiminde sağcı komandoların saldırıları sürüyor. Ege Üniversitesinde patlak veren olaylarda 7 öğrenci daha yaralandı. Öğrencilerden biri başına yediği zincir darbelerinden dolayı komaya girdi. Konya, Sakarya DMMA'lerinde ve Edirne İlköğretmen Okulunda da öğrenciler boykota başladı.

● CHP ve MSP Parlamento grupları, Irmak Hükümetine «kırmızı» oy vereceklerini resmen açıkladılar. DP ve AP'nin tutumu bir iki gün

inde belli olacak. Ecevit, erken seçim çağrılarına devam etti.

● Anayasa Mahkemesi tarafından bazı maddeleri iptal edilen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile ilgili olarak Irmak Hükümeti tarafından «alelacele» hazırlanan bir kanun tasarısı meclise sevk edildi. Tasarı Toplantı ve Gösteri yürüyüşlerine bir dizi yeni kısıtlama getiriyor.

● 120 Kişilik Etyopya Silâhı

Kuvvetler Komitesi tarafından Halle Selasiye idama mahkum edildi. Ancak infaz hakkında herhangi bir bilgi almak mümkün olmuyor.

● DPT tarafından hazırlanan bir rapor, «Ortak Pazar'ın Türkiye'nin sanayileşmesine engel olduğu»

görüşünü savunuyor. Ecevit'in isteği üzerine kurulan özel ihtisas komisyonunun düzenlediği raporun yayınlanması uzun süre bazı çevreler tarafından engellenmiş. Engelleyenler arasında, Çankaya'da görevli bir kilit yöneticinin adı geçiyor.

28 Kasım 1974

● Irmak Hükümeti için güven oylaması yarın yapılıyor. DP'nin de red oyu vereceğinin belli olmasından sonra, Irmak'ın güvenoyu olması imkansız görülüyor.

● Vladivostok'ta toplanan Brejnev - Ford zirvesinde nükleer silahların sınırlandırılması konusunda anlaşmaya varıldı. Anlaşma başkentlerde «kısmi bir sürpriz» olarak değerlendiriliyor. Gözlemciler, «bu seviyede ve kapsamda bir anlaşma beklenmediğini» bildiriyorlar.

● Yaser Arafat, Moskova'da bir devlet reisi gibi karşılandı.

● İstanbul'da DMMA'nde boykotu kırmak üzere saldıran komandolarla,

devrimci öğrenciler arasında çıkan çatışma sonunda 5 öğrenci gözaltına alındı. Okul süresiz tatil edildi. İzmir'de dün de yeni çatışma oldu ve 29 öğrenci gözaltına alındı. Öğrenciler, faşist komandoların saldırılarının son derece sistemli ve aralıksız olarak devam ettiğini ve polislin açıkça komandolarla işbirliği halinde olduğunu belirttiler.

● Gaziantep'in Oğuzeli ilçesine bağlı İkizkuyu köyünde ünlü toprak beylerinden Ocak ailesinin mülkü olarak görülen toprakları işgal eden köylülerle, Ocak ailesinin adamları arasında çıkan silahlı çatışmada, bir kişi öldü. Jandarma birliklerinin köy yöresinde yiğınak yaptığı bildiriliyor.

29 Kasım 1974

● Irmak Hükümeti güvenoyu alamadı. 378 milletvekilinin katıldığı güven oylamasında 348 red, 17 kabul oyu çıktı. Üç oy ise geçersiz sayıldı. 72 Milletvekili ise oylamaya katılmadı. Irmak oylamadan hemen sonra Çankaya'ya giderek istifasını sundu. Korutürk istifayı kabul etti.

● Vladivostok zirvesinde alınan kararlar Sovyetler Birliği Polit Büro'su tarafından onaylanırken, ABD kongresinde değişik tepkilerle karşılandı. Özellikle anti-kömünist akımların başını çeken senatörler, kararı kınıyorlar.

● Uganda Devlet Başkanı Idi Amin, kadın Dışişleri Bakanı Elizabeht

Bagaya'yı Paris havaalanı tuvaletinde, bir beyaz erkekle sevişmekle itham etti. Bagaya görevinden alındı ve tutuklandı. Fransız İçişleri Bakanlığı yetkileri haberi «alaylı bir dille» yalanladılar ve İdi Amin'i kınadılar. Açıklamaya göre, Elizabeth Bagaya, havaalanında kaldığı sürece şeref salonundan ayrılmamış.

● Faşist Şili Cuntasının, son aylarda hızlandığı terör sonunda, MIR örgütünün önde gelen liderlerinin öldürüldüğü ileri sürülüyor.

● Makarios'un Kıbrıs'a dönüşünün kesinlik kazanması üzerine, Kıbrıs'taki Türk Silahlı Kuvvetlerinin «tam teyakkuz» haline geçirildiği açıklandı.

Makarios'un Kıbrıs'a dönüşü ve Türkiye'nin Kıbrıs politikası

Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru seçimlerle işbaşına gelmiş olan ve faşist bir darbeye işbaşından uzaklaştırılan Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios, uzun bir ayrılıktan sonra adaya döndü ve Cumhurbaşkanlığı görevini - vekâlet eden - Glafkos Klerides'ten geri aldı.

Devrik Devlet başkanlarının yeniden başa gelmeleri az rastlanan bir olaydır. Kıbrıs'ta ise bu «nadir» durum olmuştur. Burada Kıbrıs'ın özelliği kadar Makarios'un Kıbrıs halkının en örgütlü kesimlerinin oylarıyla işbaşına gelmiş ve bu desteği hâlâ kaybetmemiş olmasının rolü herhalde büyüktür.

Makarios'un adaya dönüşü öncesinde Washington'dan, New York'taki Birleşmiş Milletler salonlarına, Londra'dan Atina'ya ve Ankaraya kadar uzanan çok yoğun bir diplomatik kulis ve pazarlıklar dönmüştür. Washington, başpiskopos'un adaya dönmesine yeşil ışık yakabilmek için, Ada'da, Sovyetler Birliği lehine askeri ve ekonomik gelişmelerin önlenmesini şart koşmuştur. Londra, Adadaki İngiliz üsleri ve bakır madenleri ile ilgili bazı teminatlar istemiştir. Atina, coğrafi federasyon yönünde Makarios'un tutumunun yumuşamasını öngörmüştür. Türkiye ise sadece ve sadece Makarios'un Kıbrıs'a dönmesine karşı çıkmakla, ve Başpiskopos'un adaya çıkış günü gelip çatinca, Kıbrıs'taki Türk birliklerini «tam teyakkuz» haline getirmekle yetinmiştir.

Muhalifi, muvafıki, yetkilisi, yetkisizi ile önüne gelen, Makarios'un dönüşünün Adadaki Türk toplumuna ve Ada'ya getireceği felâketlerden sözetmiş, liderler en saldırgan, en şoven demeçlerini birbirini ardına patlatmışlar, sermayenin yeni şöhreti Kamuran İnan, «Makarios'un adaya bir komplo sonucu döndüğünü» iddia etmiş, Ecevit, Eskişehir ve Bursa konuşmalarında «Papaz dönüyor. Adada gene barış bozulacak.» demiştir.

İlkin, 20 Temmuz Sabahı, o zamanki Başbakan Bülent Ecevit'in ağzından, halkımıza ve Dünya halklarına duyurulan bir taahhüdü hatırlatalım: Ecevit, 20 Temmuz sabahı Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, Kıbrıs'a müdahalesini, «Faşist bir darbe sonucu Kıbrıs'ta yıkılan meşru düzeni yeniden kurmak üzere Türk Silâhlı Kuvvetleri, bu sabahtan itibaren müdahale etmişlerdir...» şeklinde açıklıyor ve du yuruyordu.

Bu sözler açık bir taahhüttür. Faşist darbenin yıktığı meşru düzen, AKEL ve EDEK partilerinin oylarıyla Makarios'u cumhurbaşkanı yapan düzendir. Nikos Sampson'un faşist darbesi doğrudan Makarios'a yönelmiştir. Darbe sonrasında

Kıbrıs'ı kana bulayan faşist terör, AKEL ve EDEK militanlarıyla, Makarios'un yedek polis örgütünü hedeflemiştir.

Ecevit'in bu açık taahhüdünün üzerinden uzun bir süre geçmemiştir. Ama değişen bir şeyler de vardır. Çıkartma sonrasında estirilen azgın şoven hava, halkımızın bilinçlenmemiş kesimlerinde büyük tahribatlar yaratırken, küçük burjuva popülizminin en önde gelen temsilcisi Bülent Ecevit'in de görüşlerinde önemli değişimler yapmıştır. Üstelik sermaye çevrelerinin artık gerçek iktidar alternatifini haline gelen CHP lideri, partisindeki ileri unsurlara «politik manevra» olarak sunduğu sağa açılma politikasıyla, 14 Ekim öncesindeki yada hemen sonrasında CHP liderinden artık çok uzaklaşmıştır.

Ecevit tekelleri kuşatmaktan söz etmemektedir. Partisi içindeki daha sola açılmaya yatkın unsurlara tahammülü yoktur. Kıbrıs konusunda, liberal görüşlü bir küçük burjuva demokratından çok emperyalist çıkarılara direnmeyi başlamış bir halk dalkavuğu durumuna gelmiştir. Coğrafi Federasyonun, somutta fiili taksim anlamına geldiği, CHP liderince pek iyi bilinmektedir. Ancak bu CHP liderinin artık savunduğu bir çözümdür de...

İşte Makarios'un dönüşüne karşı çıkanların en soldaki liderinde bile böylesi tutum gözlenmektedir. Geri kalanlar ise zaten Kıbrıs konusunda, halkları haklara düşman etmeyi amaçlayan bir politikanın başlıca şampiyonları olmuşlardır.

Makarios bütün zigzaglarına rağmen, bu politikalar için ciddi bir engeldir. Başpiskopos önce, Kıbrıs Rum toplumu içindeki bölünmüşlüğü önleyebilecek tek güçtür. Keza EOKA — B içindeki -adı coğrafi federasyon da olsa- fiili taksimden yana unsurları tasfiye edebilecek tek liderdir. Üstelik Kıbrıs sorunu ne şekilde çözümlenirse çözümlensin, Makarios, bugün Emekçi Halkın İlerici Partisi'nin (AKEL) ve diğer bir ileri parti olan EDEK'in açık desteğine sahiptir. Dolayısıyla Makarios'un Cumhurbaşkanlığı, Kıbrıs'ın emekçi halkının, siyasi iktidar üzerinde ağırlığının varlığı demektir.

Bütün bu veriler ise, emperyalist mihrakların güdümünde, yada paralelinde yer almış bir politikanın savunucularını -Ecevit dahil- elbette öfkeli edecektir ve Makarios'un Adaya dönüşüne muhalefet ettirecektir.

Bir de Türkiye'de, hükümet bile kurmaktan aciz burjuvazinin, hiç olmazsa potansiyel bir baskı unsuru olarak, sıkıyönetimi uzatma isteğine bir mazet gerekince, CHP solculuğundan, MHP faşizmine kadar bütün burjuva partileri Makarios'un dönüşüne karşı çıkmışlar ve ünlü «Kızıl Papaz Makarios» temasını işleyerek Kıbrıs'ta faşist Sampson'un darbesinden bu yana hiç bir şekilde kurulmamış olan barışın bozulacağını iddia etmeye başlamışlardır.

Oysa, olaylar burjuvazinin bu yaygaralarını yalanlar yönde gelişmiştir. Makarios Adaya dönmüştür ve, ne silahlar patlamıştır, ne de halklar birbirine düşmüştür. Tam tersine Rum toplumu içinde belirgin bir sakinleşme gözlenmiş, adadaki bütün potansiyel yıkılmış olan ekonominin yeniden onarılması, yada yeniden varedilmesi için planlı girişimlere yönetilmiştir. Teyakkuz haline geçen birlikler ise yeniden normal duruma dönmüşlerdir.

Makarios'u, Kıbrıs'ın emekçi halkının çıkarlarını tam olarak cevaplayan bir devrimci halk lideri olarak tanımlamak elbette mümkün değildir. Ama Makarios'un adadaki demokratik güçlerin üzerinde birleştiği tek lider olduğunu söylemek hiç de mübalağa olmayacaktır. Hele, Makarios yerine önesürülen alternatif Klerides gibi kaşarlı bir EOKA'cı ve İngiliz çıkarlarının bekçiliğinden milyonlar kazanan bir kapitalist olduğu düşünülürse, Makarios'a karşı çıkanların siyasi tercihleri daha bir aydınlanır.

Bu tercihler için ne barışçı, ne de demokrasi yanlısı sıfatlarını kullanmak ise mümkün değildir.

● İrmak Hükümeti 1975 Mali Yılı Bütçe tasarısı ile ilgili çalışmalarını tamamladı ve Meclis'e sevketti. Tasarı memur maaşlarının katsayısını 9'a çıkarıyor.

● Ecevit, erken seçimle ilgili gezilerine başlıyor. CHP Genel Başkanı ilk olarak Eskişehir ve Bursa'da konuşacak.

● Millî Güvenlik Kurulu toplandı. Toplantı sonunda yayınlanan bildiri, «Kıbrıs'ta gerginliğin arttığı» ve «Yurtiçinde öğrenci olaylarının

yaygınlaştığı» gerekçesi ile sıkıyönetimin dört ilde bir ay daha uzatılmasını öneriyor.

● CHP İstanbul İl Kongresinde konuşan Deniz Baykal, «Hiç bir sol hareket CHP'den ileride değildir» dedi. CHP İstanbul İl Kongresinin ilk gününde başkanlık divanı seçimini Aytekin Kotil kazandı. Genel Merkezçilerin adayı olan Kotil, demokratik sol kanat tarafından, kaçakçı Gürün ailesinin avukatlığını yapmakla ve büyük sermayenin çıkarlarını korumakla suçlanıyor,

1 Aralık 1974

● CHP Ankara, İstanbul ve İzmir il kongreleri tamamlandı. Delege sayısı bakımından, Büyük Kurultayın sonucunu tayin edecek önemdeki her üç kongreyi de genel merkezci kanat kazandı. Gelişmeler, CHP'nin sağa açılışının yeni bir kanıtı olarak değerlendiriliyor.

● Keban barajındaki arıza yüzünden başgösteren enerji sıkıntısı, İstanbul ve Ankara'da sanayii büyük çapta etkilemeye başladı. Keban'daki arızanın nedeni hala çözülmedi.

● Eskişehir ve Bursa'da, «erken

seçim kampanyası» ile ilgili olarak birer konuşma yapan Ecevit, sosyalistlere ağır bir dille hücum etti.

● Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulunun üç ayda bir yapılan olağan toplantısından sonra bir açıklama yapan Genel Başkan Ahmet Kaçmaz, «Erken seçim yapıldığı takdirde TSİP'in ilke olarak bu seçime katılacağını» açıkladı. Kaçmaz, seçimin Haziran 1974'de olması halinde ise, yasal engeller yüzünden TSİP'nin seçime katılamayacağını da açıklamasına ekledi.

TSİP Genel Yönetim Kurulu'nun bildirisi

Son hükümet bunalımı, faşist saldırılar, Parti faaliyetleri ve erken seçimler konularında, 1 Aralık 1974'de Ankara'da toplanan TSİP Genel Yönetim Kurulu basın'a şu açıklamaları yapmıştır.

«Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurulalı beş buçuk ay olmuş, bu süre içinde Parti çeşitli alanlardaki çalışmalarını sürdürmüş, bu arada 16 il sınırı içinde örgütlenmiştir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşu, Türkiye'de demokrasinin iler

İemesi yolunda ileri bir adım olmuş ve halkımızın demokratik özlmlerinin öncülüğünü yapmıştır.

Sürdürölmekte olan referandum kampanyası sırasında, bu kampanyanın bir parçası olarak hazırlanan grev, lokavt, referandum kanun taslakları işçilerin imzasına açılmıştır. Tasarı yakında basına açıklanacaktır.

Partimiz, son günlerde yurtsever, ilerici gençliğimize karşı sürdürölen faşist saldırıları kınar ve bu faşist saldırıları sağ-sol çatışması olarak gösteren sermaye sözcülerinin tutumunu protesto eder.

Partimiz hükümet bunalımı olarak yansıtılan olayların, aslında sömürüye dayanan ekonomik düzenin kaçınılmaz bunalımından ileri geldiğini ne İrmak hükümetinin ne de eğemen güçlerin bir başka formölünün temeldeki bunalımı çözemeyeceğini açıklar. Partilerin yönetim sorumluluğunu almak istemedikleri bu dönemde, sermayenin acil istekleri, yeni zamlar ve tekellerin halkımızın çıkarlarıyla taban tabana zıt talepleri İrmak Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

İşte bu ortamda, 1975'de yapılacağı anlaşılan erken seçim belki hükümet bunalımına formöl getirecek ancak ekonomik ve sosyal düzeni değıştirmeyeceğı için halkımızın sorunlarını çözemeyecektir. Buna rağmen, Partimiz seçimleri genel olarak demokratik bir olay kabul eder. Ancak, mevcut yasa maddeleri, Partiler ve Seçim kanunlarının antidemokratik hükümleri işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesini hedef almakta, Partimizin seçimlere tüm engellerden arınmış olarak özgürce katılmasına imkân vermemektedir. Partimiz, 1975 ilkbaharında yapılacak bir erken seçimlere anti demokratik kısıtlamalar nedeniyle ancak bağımsız adaylar göstererek katılabilecek ve sosyalizmin bağımsız politikasından taviz verilmeyecektir.

Seçimler 1975 Ekim'inde yapıldığı takdirde TSİP, seçimlere yurt düzeyinde ve Parti olarak katılacaktır.

2 Aralık 1974

● Anayasa Mahkemesi Af Kanununun, 2. Maddesinin Anayasa'daki eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığını kabul etti ve maddenin iptalini kararlaştırdı. İptal kararından sonra sadece idam ve müebbet hapis cezasına çarptırılanlar cezaevlerinde kalacaklar.

● Hükümet tartışmaları sürüyor. DP, erken seçim için AP ve CHP'inin çağrı yapmasını önerirken, Demirel, «sağ koalisyön kurmaya hazır» olduğunu açıkladı. Bu arada Korutürk de yeni hükümetle ilgili temaslara başladı. Ancak temaslara çok geniş tutulduğu görülüyor. Başkent yorumcuları «Cumhurbaşkanı, sorunu ağırdan alıyor» diyorlar.

● Kıbrıs Rum basınından alınan haberlere göre coğrafi federasyon konusunda Karamanlis ile Makarios

arasında bir anlaşmaya varıldığı iddia ediliyor.

● Muhsin Batur'la ilgili olarak başlayan polemik yeni bir döneme girdi. Hürriyet gazetesine demeç veren Demirel «Yavuz Bey kimdir?» sorusunu sorarak Batur'un, 12 Mart öncesinde, cunta toplantılarında başkanlık ettiğini ve kendisini Hükümet Başkanı olarak gördüğünü ileri sürdü. Sağ basın da aynı konudaki kampanyasına olanca ağırlığı ile devam ediyor.

● Sendikacı ve işçi tutuklamada rekorun İspanya'da olduğu açıklandı. Uluslararası Af Örgütü'nün açıklamasında İspanya'da, halen 78 Sendika lideri ve binlerce işçinin tutuklu olduğu bildiriliyor.

3 Aralık 1974

● Erzurum'da komandolar şehirde gösteriler yaptılar. Bu arada Üniversite yurtlarında çıkan çatışmada da üç öğrenci yaralandı.

● Demirel, «CHP dışındaki partilerle bir hükümet kurabilirsek erken seçime ihtiyaç kalmaz» dedi. AP Genel Idare

Kurulu, muhtemel bir koalisyonda DP ve MSP'nin de bulunmasını şart koşuyor.

● Başbakan Sadi İrmak, Ekonomik konularla ilgili olarak Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halit Narin'le görüştü.

4 Aralık 1974

● Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında hükümet önerisi aynen benimsendi ve sıkıyönetim dört ilde bir ay daha uzatıldı. Karar oybirliği ile alındı.

● AP lideri, sağ koalisyon konusunda girişimlerini yeniliyor ve ısrar ediyor. Demirel bu konuda, «Ancak hükümet kuramazsam erken seçime gideriz» dedi.

● Eski DP'liler siyasi haklarının iade edilmesi için Ankara'da siyasi parti liderlerini dolaşıyorlar. İrmak hükümetinin müstafi durumundan dolayı sadece Anayasa değişiklikleri görüşülebileceğinden dolayı kararın çıkabileceği belirtiliyor.

● Apikoğlu Sucukları Firmasının

sahibi olan iki kardeş, Hayık ve Agop Apikoğlu, Amerikaya 1 milyar liraya yakın para kaçırdıkları iddiasıyla tutuklandılar.

● Ankara'da, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Ülkü Ocaklarına bağlı komandoların olay çıkarmasından sonra fakülte iki gün süre ile kapatıldı. Bu arada polis ADYÖD ve TSIP binalarına baskın yapıp arama yapmak istedi. ADYÖD'de arama yapıldı ve bazı evraklara elkondu. TSIP İl Merkezine ise parti yöneticilerinin direnmesi üzerine ellerinde arama belgesi olmayan polisler giremedi. Ancak polis binaya giren çıkan öğrenci ve partilileri gözaltına aldı. Ankara'da toplam 143 öğrencinin gözaltına alındığı bildiriliyor.

Faşist saldırganlar ve ardındakiler

1974 Kasımında, Üniversiteler ve Yüksek okullar yeni öğrenim yılına başlarken, uzun bir baskı ve suskunluk döneminden sonra, öğrenci gençliğin demokratik hakları için eylemler başlatacağı, yeni bir hareketlenme dönemine gireceği tahmin ediliyordu. Pusuda bekleyen, her demokratik diretişi kendi oyunlarına ve plânlarına alet etmeye çabalayacak güçlerin varlığı da bilinen bir gerçektir. 1974 ilkbaharında, af kanunu tasarısı görüşüldüğü sıralarda, Ülkü Ocak'lı faşist komandoların giriştikleri saldırgan hareketler; özellikle öğrenci gençlik, yüksek öğrenim kurumları ve yurtları üzerinde yoğunlaşan faşist baskılar hatırlardaydı. Hükümet bunalımı adı altında sürüp giden egemen sınıflar bunalımı, en karanlık hesaplar peşinde olan sömürücü mihrakların, gizli ve açık teşkilatlarıyla sürdürecekleri olaylara, saldırılara açıldı. Tekelci mihrakların, bir 12 Mart formülünü aynen uygulayacak güce ve ortama sahip olmasalar da, baskı ve tahakkümünü

kurmak için yeni formüller arayacakları biliniyordu. Bu arayış içinde, kullanacakları araçlardan birinin de faşist komandolar, yani MHP'nin vurucu güçleri olduğu düşünülüyordu.

MHP'li militanlar, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde, yüksek okullarda, Öğretmen okullarında, hatta liselerde, 12 Mart sonrasının kendilerine tanıdığı imkânlardan ve desteklerden yararlanarak güçlenmişler, baskılarını kurmuşlardı. Kendilerine komando, bozkurt gibi adlar veren faşist saldırganlar, ilk baharda varlıklarını göstermişler; yıllardan beri sürdürülen komando eğitimlerinin, Judo ve benzeri kursların ve akıtılan bunca yabancı paranın boşa gitmediğini ispatlamışlardı. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde, şehir duvarlarında örgütlerin üyelerinin yazdıkları sloganları küfürlere çevirerek veya silemediklerinin altına, slogan sahiplerinin imzasını silip MHP yazarak, «okur yazar» olduklarını da kanıtlamışlardı. Kalabalık değillerdi, kitle destekleri yoktu. Okullarda, deşet saçan birer çete olarak, soyutlanmış, silahlı ve okul yönetimlerine arkalarını dayamış olarak boy göstermekten hoşlanıyorlardı. Güçlerini kitlelerden almıyorlardı, yalnızdılar; ama aralarında CIA'dan başlayarak en güçlü emperyalist mihrakların olduğunun da farkındaydılar.

Kasım başında Üniversitelerin açılmasıyla birlikte, çeşitli Üniversite ve yüksek okullarda öğrenci kitlesinin, 12 Mart sonrasında büsbütün anti demokratik hale getirilen tüzükleri, yönetmelikleri ve eğitim düzenini protesto amaçlı boykotları ve direnişleri başladı. 5 Kasım'da boykottaki öğrenci sayısının 17 bine, 10 Kasım'da 68 bine yükseldiği haber veriliyordu. İstekler okul içi sorunlara yöneliyor ve boykotların önemli bir kısmı çatışma çıkmadan, öğrencilerin haklı ve demokratik taleplerinin kabul edilmesiyle sona eriyordu.

Boykotların sürdürüldüğü çeşitli öğrenim kurumlarında, ilk günlerde Ülkü Ocaklı faşist komandoların fazla bir etkisi olmadı. Hatta öylesine ki, komandoların da kendi aralarında «taktik» anlaşmazlık içinde oldukları, kimisinin öğrenci arasında izole olmaktan kurtulup kitle desteği kazanabilmek için, boykotları bizzat başlatmayı ve öğrencilerin isteklerini dile getirerek sürdürmeyi önerdikleri görüldü.

Kasım'ın ilk haftasında, boykotlar yer yer devam ederken, Kissinger'in Kıbrıs konusunda pazarlık etmek üzere Türkiye'ye bir ziyarette bulunacağı açıklandı. 7 Kasım günü, Kissinger'in Türkiye'ye gelmesini ve emperyalizmi protesto için, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenciler boykot kararı aldılar. Karara göre, boykot, 11 Kasım pazartesi gününe kadar sürecek ve sembolik bir eylem olacaktır. Boykota bütün öğrencilerin katıldıkları ve destekledikleri dikkati çekti. Boykot eylemi Hacettepe Üniversitesine de yayıldı. 8 Kasım günü, sabah ilk araçlarla Orta Doğu Teknik Üniversitesine de boykot eylemini sürdürmeye gelen bir kısım öğrenci, daha önce gelen ve kapıları tutmuş olan faşist komandoların saldırısına uğradılar. Öğleden sonra komandolar Hacettepe Üniversitesindeki boykotçu öğrencilere saldırdılar. Çıkan çatışmalarda, iki öğrenci ağır, yirmiyi aşkın öğrenci de hafif yaralandı. Aralarında Ülkü Ocakları Başkanı'nın da bulunduğu ve olaylara aktif olarak katıldığı anlaşılan faşist komandolar, silah kullandılar. Faşist saldırganlığın, bütün maskelerinden sıyrılmış olarak yeni bir döneme başlaması böyle oldu.

Basın, TRT, Bülent Ecevit başta olmak üzere çeşitli siyasal çevreler, olayları «Sağ-sol çatışması» veya «anarşi yeniden hortluyor» şeklinde yansıttılar. Büyük tirajlı ve tekelcilerin hizmetindeki basının konuyla ilgili özel gayretleri ve «anarşi» çığlıkları dikkati çekiyordu. Böylece, açıkça ortada olan ve birkaç gün sonra yetkili mahkemenin de açıkladığı bir gerçek, yani, ortada sağ-sol çatışması değil faşist saldırı olduğu gerçeği daha başından maskelenmek istendi. Oysa, faşist saldırganlar artık saldırgan ve silahlı olduklarını gizlemek gereğini bile

duymuyorlardı. Çünkü bu dönem onların görevi, özellikle geçmiş yılların örneklerinden de esinlenerek öğrenci gençliği hedef almak bir yandan ilerici yurtsever gençlik üzerinde yılgınlık yaratmak, öte yandan yapabilirlerse, onları da silahlı savunmaya zorlamak, yani silahlı çatışma ortamını geliştirmekti... Oyunun ilk büyük provası, Ankara'da ODTÜ ve Hacettepe'de yapılmıştı. İşin burada bitme-yeceği de belliydi,

Faşist saldırganları güden yerli yabancı mihrakların amaçları neydi?

Önce, «anarşi var» çığlıklarının atılmasını sağlamak, böylece yeni bir 12 Mart ortamı yaratabilmek, yani faşizmin serpilip gelişmesine elverişli bir ortam geliştirmek, bir takım «etkili ve yetkili» güçleri davet etmek... Sonra, gün geçtikçe bilinçlenen, uyanan, demokratik mücadele veren geniş emekçi kitlelerin dik katini temel sorunlardan, kendi sınıf gelişmelerinden uzaklaştırmak, yaratılmış suni sorunlara çekmek... Daha sonra, öğrenci gençliğin mücadelesini saptırmak, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin mücadelesinden soyutlamak, okulların duvarları içine kapamak, oyuna getirmek... Nihayet, kitlelerde korku, dehşet, bıkkınlık yaratmak... Yani kısaca faşizmin o çok bilinen oyunlarının, kötü aktörlerin oynadığı, kötü bir kopyası...

Kasım'ın 10'undan sonra, faşist komandoların silahlı, taşlı, sopalı, zincirli, bıçaklı saldırıları İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere, bütün Anadolu şehirlerinde, okullarda, öğrenci gençliği hedef alan bir şekilde sürdü. Oyun hep aynıydı: Herhangi bir boykotu, bir direnişi yada çok daha ilgisiz bir olayı bahane eden, hiçbir şey bulamadıkları zaman da, ilerici, devrimci bilinen bir öğrenciye saldırarak olay yaratan faşist saldırganlar, saldırılarıyla çatışma çıkarıyorlar, sonra da çoğunluk silah kullanarak olayları büyütüyorlardı. Bu faşist saldırgan gruplar, artık saldırılarını hiçbir şekilde saklamaya, maskeleyemeye de gerek görmüyorlar, aksine adeta kendi propagandalarını yaparmışçasına açık oynuyorlardı. Olaylardan sonra tutuklananların, hırpalananların, sorguya çekilenlerin, olayları yaratanlar değil de saldırıya uğrayanlar olması ve sermaye basınının olayları ısrarla sağ-sol çatışması olarak vermeye devam etmesi dikkati çekiyordu.

Kasım ve Aralık ayları böyle geçti. Olaylar büyük şehirlerden Anadolu'ya doğru iyice yayıldı. Karadeniz Teknik Üniversitesinde, Erzurum Üniversitesinde, İzmir'de, Konya'da, Elazığ'da, Gaziantep'te, Adana'da çeşitli illerde tekrarlandı. Aralık başlarında büsbütün yoğunlaştı. Faşist saldırganlar, İrmak hükümetinin kuruluşundan sonra cüretlerini büsbütün artırdılar.

Tam o sıralarda, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş, 14 Ekim seçimlerinden bu yana ağzından düşürmediği «komünizme karşı sağ güçler birliği»nden yeniden söz etmeye ve aynı günlerde «sola karşı hükümet» sloganını yeniden atmış olan Demirel'le birlikte gözükmeye başladı.

Demokrasiyi kimselere bırakmayan Demirel, bir de bakıldı ki, ufak değişikliklerle adından amblemine kadar faşizmin Türkiye'deki şubesi olduğunu açıklayan bir partiye sıkıfıkı oluvermiş. O zaman AP ile MHP ve onların da ardında en gizli mihraklarda yapılan hesaplar açığa çıktı. Faşist Komandolar AP, CGP MSP - DP gibi partilerin asla sahip olmadıkları militan vurucu gücü temsil ediyorlardı. Türkeş'in satılık malı buydu ve bu çok kıymetli mal üzerinde pazarlığa oturmuştu. Bir süre sonra, sola karşı «milliyetçi cephe» çabalarıyla birlikte durum daha iyi açıklığa kavuştu. Bir hükümette asla esamesi okunmayacak olan MHP'nin, sağ koalisyon pazarlıklarında, İçişleri, Millî Eğitim ve Millî Savunma gibi üç kilit bakanlığı istediği haberleri çıktı. Türkeş, komandolarının gayretlerinin ve çalışmalarının bedelini istiyordu. Tekelci sermayeye bağlı en gerici en eli kanlı mihraklar, görünüşte ve şartlar gereği biraz farklı bir 12 Mart peşindeydiler. Bu defa baskı rejimini silahlı güçlere dayandırmaktan -hiç değilse şimdilik- pek u-

mutları olmayan, bunu kısa zamanda gerçekleştiremeyecekleri hesabını yapanlar, baskı ve tahakkümlerini kurmak üzere, oldukça bilinen bir yolu, İtalya'da «kara gömlekçiler» in, Nazi Almanyasında «hakî Uniformalar»ın yolunu deneyeceklerdi. Faşizmi vurucu bir milis gücüne dayanarak yerleştirmeye çalışmak...

AP'nin, CGP'nin amacı komandoları kullanmaktır: Türkeş'in gönlünde yatan aslan ise, kimselerin ihtimal vermediği bir sırada, sokak gösterileriyle, demokratik güçler üzerinde yaratılan terörle, işçi mahallelerine, sendikalara, sosyalistlere saldırılarla geliveren bir, Mussolini, bir Hitler'di...

İşte böyle bir pazarlık ortamında, her gün yeni bir olay çıkarken, CHP'nin Adana toplantısında, faşist komandolar CHP'li bir işçiyi vurdular, işçi komaya, daha sonra da bitkisel hayata girdi. Bu defa iş biraz farklıydı, MHP henüz CHP'ye cepheden saldıracak güçte değildi, üstelik de kitleler gün geçtikçe faşist saldırı-
ganlara karşı bileniyor ve uyanıyorlardı. Türkeş, Adana olayını tahkik edeceğini söyledi, hatta ilk defa «faşizme karşıyız» dedi. Ortaklığın ve pazarlıkların bir parçası ve çarpışan güçler dengesinin bir zorlaması olmalıydı bu.

Hemen ardından Ankara'da, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin referandum a-
fişlerini aşan emekçi, Mahmut Filiz komandolar tarafından tabancayla vuruldu.

Milliyetçi cephe yaygaralarının yükseldiği o günlerde, Türkeş artık o cephe nin ayrılmaz bir parçası olarak, faşist saldırgan güruhlardan aldığı güçle sahne-
deydi. Günden güne pervasızlıkları artan, saldırıları yoğunlaşan ve sırtları sıvaz-
lanan faşist saldırganlarsa işlerine devam ediyorlardı. Nihayet tahmin edilebile-
cek olay gerçekleşti. 19 Aralık günü, İlim Yayma Cemiyeti ve Ülkü Ocakları men
subu 30 kişilik bir faşist saldırgan grup, Yıldız. Devlet Mühendislik ve Mimarlık
Akademisi önünde, Akademi dördüncü sınıf öğrencisi ve İstanbul Yüksek Öğre-
nim Kültür Derneği Yönetim kurulu üyesi Şahin Aydın'a saldırdılar, Şahin Ay-
dın'ı bıçakla kasiğinden yaraladılar. Sabahattin Bayseferoğlu adındaki öğrenci
ise başından yaralandı. Şahin Aydın kaldırıldığı hastahanedeki kan kaybından öl-
dü. Böylece, faşist saldırganlıklar, cinayetlere dönüştü. Katillerin hazırlıklı gel-
miş olmaları, olay yerinde bulunan belgelere ve tanık ifadeleri katillerin dört yıl
önce, yine aynı yerde öldürülen Battal Mehetoğlu'nun katilleriyle aynı kişiler ola-
bilecekleri, Şahin Aydın'ın devrimci mücadele içinde yer alan, sosyalist bir öğ-
renci olması, herşey, cinayetin önceden belli bir plânın parçası olarak işlendiğini
gösteriyordu.

İşte böylece, en yetkili ağızların bile sağ-sol çatışması olarak maskeleymeye
kalkıştıkları faşist saldırılar, gelip tabii sonlarına dayandı. Cinayetlere vardı.
Kiralık katiller, saldırılarını, aldıkları emirler gereğince uyguladılar.

Başarıya ulaştılar mı?

Bu sorunun cevabı, en sakın, en «tarafsız» şekliyle HAYIR'dır.

Çünkü, 12 Mart'tan bu yana gelişen olaylar içinde, halk ve demokrasi düş-
manı güçlere karşı daha büyük bir hızla bilinçlenmeye başlayan halkımız, son
ayların faşist saldırıları karşısında, saldırganların gerçek yüzünü ve planlarını
bütün açıklığıyla görmeğe anlamaya başlamıştır.

Artık anti komünizm silahı ve edebiyatı, halkımızın bilincine, uyanışına çar-
pıp geri dönmektedir. Faşist saldırganlar kitlelerin desteğini alabilecek hiçbir
gerekçeye ve slogana sahip değildir. Cinayetleri onları kitlelerden büsbütün
uzaklaştırmakta, kiralık katiller oldukları ve saldırganlıkları, her yeni olayla bir
kere daha ortaya çıkmaktadır.

Artık faşist güruhları, karşılarında halkımızı bulmaktadırlar, emekçi halk du-
varına çarpılmaktadırlar. Nitekim, Şahin Aydın'ın faşist saldırganlarca katedilme-
sini protesto için İstanbul'daki çeşitli okullardan öğrencilerin, kendiliğinden bir

şekilde başlattıkları ve binlerce kişinin katıldığı yürüyüşler sırasında, yollar boyunca halkın, daha önceki gösterilerde ve yürüyüşlerde rastlanmayan desteği ve sevgi tezahüratı dikkati çekmiştir. Sokaklarda halk yürüyüşe katılmış, gençlikle birlikte «kahrolsun faşizm» diye bağırmıştır.

Şahin Aydın'ın ve nice Şahin Aydınların kanlarının hesabı artık emekçi halk tarafından sorulacaktır. Ve müthiş bir hesaplaşma olacaktır bu, Faşist saldırganların oyunlarının üzerine perdelerin ineceği gerçek, büyük hesaplaşma...

5 Aralık 1974

● Eski DP'lilere siyasi haklarının iadesi konusu olumlu geliyor, Demirel ve Ecevit'in «kesin söz» verdikleri ileri sürüldü.

● AP, hükümet kuruluşu ile ilgili olarak sağ partilere yaptığı çağırısı tekrarladı ve DP'ye cevap için 72 saat mühlet tanıdı, DP'liler bunu, «Demirel'in bir siyasi manevrası» şeklinde değerlendiriyorlar.

● Başbakan Sadi İrmak, Milliyet Gazetesi muhabirine verdiği özel demeçte «Bütün erkekler poligam'dır. Olmayanı ise yaramaz» dedi. Başbakanın demeci bazı çevrelerde alaylı yorumlara konu olurken, bazı

çevreler de «fuhuş teşvikçiliği» yapıldığını ileri sürdüler.

● Amerika'nın elinde bulunan altınların satışını ülke içinde ve dışında serbest bırakacağını açıklaması ile birlikte olağanüstü bir karışıklığa sahne olan altın borsasında çalkantı devam ediyor. Özellikle Avrupa borsalarında altının fiyatında 6 dolara kadar varan düşüşler kaydedildi.

● Volks Wagen, Ford ve BMW Fabrikaları, Almanya'da kitle halinde işçi çıkarmaya başladılar. İşçi çıkarmalar en çok Türk ve Yugoslav işçilerini etkiliyor.

6 Aralık 1974

● Ankara'da gözaltına alınan ve halâ mahkeme karşısına çıkarılmayan işçiler açlık grevine başladılar.

● AP, sağ koalisyonla ilgili çağırısını, sağ partilere gönderdiği bir mektupla resmileştirdi. Mektup özellikle Demokratik Parti'yi karıştırdı. DP Genel İdare Kurulu mektubu incelemeye başladı.

● 20 Bin SSK işçisi yemek boykotu yaparak, haklarının tanınmasını istediler. SSK işçileri boykotun bir ihtar olduğunu, sorunları çözümlenmediği

takdirde yeni direnişlere geçeceklerini bildirdiler.

● Celal Bayar'ın Park Otel'deki bir özel yemekte yaptığı konuşma basına ve Ankara siyasi çevrelerine çeşitli kaynaklardan çeşitli biçimlerde yansıtıldı. Bazı çevreler, Bayar'ın CHP-DP koalisyonunu önerdiğini söylerken, bazıları da Millî koalisyon önerdiğini söylüyorlar.

● Makarios, adaya dönüşünü bir gün erteledi. Bu arada Klerides görevinden istifa etti. Ada'da ikili görüşmelerin kesildiği bildiriliyor.

7 Aralık 1974

● AP'nin çağırısına MSP olumlu cevap verdi. DP ise ancak İrmak'ın başkanlığında bir hükümete katılabileceğini belirtti.

● Ecevit Erken seçim kampanyasına Diyarbakır'da yaptığı bir açıklama toplantısı ile devam etti. CHP Genel Başkanı, Diyarbakır konuşmasında,

«Oyların yüzde 67'sini aldıklarını iddia edenler bunalımı çözsünler» dedi.

● Almanya'da 16 Aralıktan itibaren

asgari 24 bin Türk işçisinin, işini kaybedeceği belli oldu.

● Makarios, Kıbrıs'a döndü.

8 Aralık 1974

● Hükümet bunalımının 80. gününde sorun hala «arapsaçı» niteliğini koruyor. DP'nin AP'nin mektubuna verdiği resmi cevapta «şartları ve fedakarlık konularını bildirin, konuşalım» denirken, Bozbeyli, CHP ile erken seçimin tarihini konuşmaya hazır olduğunu söyledi. İrmak ise bu defa da CHP ve DP arasında arabuluculuk yapacağını açıkladı. Ecevit de «Seçim kabul edilirse her türlü hükümet şartını görüşürüz» dedi.

● Ecevit'in erken seçim kampanyası dolayısıyla Adana'da yaptığı konuşma sonrasında CHP'lilere saldıran faşist komandolar üç CHP'liyi yaraladılar. Yaralılarından işçi Hüseyin Orel Komaya girdi. Doktorlar işçinin bitkisel hayata girmesinden endişe ediyorlar. Saldırganların 20 kadar MHP üyesi komando olduğu ve aralarında Adana Boks Ajanının bulunduğu bildiriliyor.

● Alman Hükümeti, yabancı işçilerin çalışma izinlerini bir yıl ile sınırladı. Son haftalarda Almanya'da

eski kanunlar yeniden yürürlüğe sokularak, yeni kanunlar çıkarılarak, mahalli parlamento ve belediye meclislerinden kararname ve yönetmelikler çıkartılarak, yabancı işçilerle ilgili pek çok hak ortadan kaldırılıyor. Bu arada büyük firmalar da üst üste işçi çıkarmalara girişiyorlar.

● Makarios, Cumhurbaşkanlığı görevini Klerides'ten resmen devraldı. Ajanslar adada durumun çok sakin olduğunu belirtiyorlar.

● Bakanlar Kurulu, Aliağa ve İpraz rafinerilerinde Petkim iş tarafından alınan grev kararlarını bir ay süre ile erteledi. Sendika İrmak Hükümetinin bu kararını «grev kırcılık» olarak niteledi ve hükümeti suçladı.

■ Yunanistan'da kralın kaderini tayin edecek olan halk oylaması sonuçlandı. Yunan halkının yüzde 66'sı oylarını Cumhuriyet tercihi yönünde kullandı. Kralın dönmesini isteyenler sadece yüzde 34 oy toplayabildiler. Halk oylamasına katılma oranı ise çok düşük oldu.

YUNAN HALKI CUMHURİYETİ TERCİH ETTİ

Yunanistan'da kralın dönmesiyle ilgili halk oylaması beklendiği gibi sonuçlandı. Yunan halkının oylamasına katılanlarının (yüzde 66,1) 3 milyon 336 bin 345'i (yüzde 69,2) cumhuriyeti tercih etti. Yüzde 30,8 ini oluşturan 1 milyon 443 bin 804'ü ise «taçlı demokrasi»den yana oy kullandı.

Oylama sonuçları gece yarısı saat 01.00'de belli oldu. Aynı anda Atina kiliselerinin tümünde çanlar çalmaya başladı. Halk buna

otomobil klaksonlarıyla katıldı. Boş tabutlar dolaştırıldı. Atina sokaklarında ve halk «krallığı gömdük» diye haykırdı. Hele Girit gibi cumhuriyete geleneksel bir bağlılığı olan bölgelerde, oylama sonuçları coşkun bayramlara yol açtı. Girit'te seçmenlerin sadece yüzde 1'i «krala evet» demişti.

Oylamanın ardından, ülkedeki tüm demokratik güçler görüşlerini açıkladılar. Merkez Birliği Partisinin Başkanı Mavros, «Yunan

halkının ezici çoğunluğu rejim konusunda görüşünü açıkladı» derken, Pan Hellenik Sosyalist Hareketin lideri Andreas Papandreu, «Halkın yeni bir zaferini yaşıyoruz. Bundan böyle, Yunanistan, yalnız Yunan halkındır» diyordu. Yunanistan Komünist Partisi (Moskova eğilimli) lideri Haralambos Florakis ise halk oylamasını şöyle değerlendirdi: «Yunan halkı, yabancı emperyalizmin aracı olan gerici krallığı kesinlikle

mahkûm etmiştir.

Halk oylamasının hemen ardından Yunan Ulusal Meclisi üyeleri yeniden and içtiler ve bu defa «cumhuriyet» rejimine bağlı kalacaklarını belirttiler.

Yunanistan'daki kralın kaderini tayin edecek olan halk oylamasının basına yansıyan yanı bundan ibaretti.

Ancak olayların ardındaki gerçek biraz daha karmaşıktı ve taçlı demokrasiden, parlamenter demokrasiye (tam anlamıyla) geçiş, demokrasinin zaferinden çok, «Karamanlis'in zaferi» simgeler gibiydi.

Karamanlis halk oylamasının hemen ardından aynen şunları söyledi:

«Yunan halkı seçimini özgürce yaptı. Şimdi bütün Yunan halkı bu karara saygı duymalıdır. Bu halk oylaması, geçmişteki, rejimlerin hükümet darbesiyle değiştirilmesi geleneğine bir son vermektedir. Şimdi, ülkenin ve Yunan halkının çıkarı için hepimiz geleceğe yönelelim.»

Demeçte de açıkça belli oluyor. Karamanlis, halk oylamasını zaten fillen son verilmiş olan monarşyle resmen son verdiği için değil,

kalıntıları hâlâ ordu içinde bulunan darbe unsurlarına gözdağı verdiği için önemli buluyordu. Ve 1967 darbesiyle önü kesilen, Papandreou'nun ileri bir demokrasiyi haber veren gelişmesini engellemenin yolunun, faşist baskılardan değil, biçimsel bir demokrasi kalıbı içinde istikrarlı ve kuvvetli bir hükümetten geçeceğini ihtiyar kurt çok iyi bilmektedir. Nitekim bazı unsurlar, Karamanlis'in seçimler sırasında kullandığı «Ya Karamanlis ya tanklar» şantajını hatırlatarak, sağcı liderin şimdi bir «parlamenter faşizm» denemesine giriştiğine dikkati çekmişlerdir. Otoriter bir yönetimi, demokrasi kalıpları içinde var edebilmenin yolu, Karamanlis için hayranı olduğu lider Charles De Gaulle tarafından çizilmiştir. Ve Karamanlis Paris'te geçen uzun sürgün yıllarında, bu hayranlığının ideolojik içeriğini de özümlemiş ve De Gaulle'den bir öğretiyi Yunanistan'da uygulamaya girişmiştir.

Karamanlis, emperyalist merkezlerin kabul edeceği, üstelik «demokrasiye dönüşün kahramanı» olarak Karamanlis'i alkışlayarak ka-

bul edeceği bir Yunanistanı oluşturma çabasıdır. Yani, parlamenter demokrasinin var olduğu, NATO ve Ortak Pazar içinde yerini gereğince almış, anti-komünist, finans kapitalin telci yapısını destekleyebilecek bir ekonomi politikası izleyen bir Yunanistan...

Bir devrimci yazar, Konstantin Çukolas, Karamanlis'i, Türkiye'ye «Yunanistan'ın İsmet İnönü'sü» şeklinde tanıtmıştır. Doğrudur da. Ancak Karamanlis, İsmet İnönü'den daha farklı olarak kendi otoritesini o lanca ağırlığı ile hissettirme eğilimindedir. Özellikle Amerikan yurttışı durumdaki Yunan asıllı kapitalistlerin açık desteğini elde etmiş olan Karamanlis, şimdilik Yunan halkının oylarını da almıştır. Faşist dönemin yaralarını he-nüz sarmaya çabalayan, o acı günlerin geri gelmesinden haklı olarak ürken Yunan halkı seçimlerde daha ileri bir demokrasi için değil, biçimsel demokrasi de olsa, açık faşizmi önleyebilecek, istikrarlı bir düzen için oy kullanmıştır. Halk oylaması ise, Yunan halkının bu tercihinin bir kere daha kanıtlanmasıdır.

9 Aralık 1974

● Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Bakanlar Kurulu toplantısına başkanlık etti ve toplantı başlamadan önce bir konuşma yaptı. Korutürk konuşmasında Cumhurbaşkanlarının yetkilerinin artırılmasını istedi ve «Ya hükümet kurulmalıdır yada erken seçim yapılmalıdır» dedi.

● Adana'da faşistlerin komaya soktuğu işçi hala komadan çıkamadı.

Ankaradan gönderilen uzman doktor da «hastanın durumu umutsuzdur» dedi. CHP Genel Sekreteri Eyüpoğlu «Karanlık Merkezler, sevimsiz tertiplere devam ediyorlar» derken, Türkeş, Adana'daki kavga için soruşturma açtıracağını söyledi. Türkeş'in açıklaması, geri bir adım olarak yorumlanıyor.

● Yunanistan'daki halk oylamasının

kesin sonuçları açıklandı. Buna göre seçmenlerin yüzde 69,2'si cumhuriyet, yüzde 30,8'i ise krallık lehinde oy kullandı. Sonuç Yunanistan'da demokratik güçlerden çok, Karamanlis'in siyasi bir zaferi olarak değerlendiriliyor.

● Devlet İstatistik Enstitüsü, hükümetin isteği üzerine hazırladığı raporda kalkınma hızını yüzde 8,1'den yüzde 7,5'a düşürdü. Ancak DPT yetkilileri bu oranın da gerçekçi

olmadığını söylüyorlar.

● «Yüzyılın uçak siparisi,» «yüzyılın pazarlığı» olarak anılan ve Norveç, Danimarka ve Hollanda hükümetlerinin 1975 yılı içinde hava kuvvetlerine alacakları savaş uçağı ile ilgili uluslararası ticari çekişmeyi, Amerikan Northrop şirketinin çıkardığı Cobra YF 16 uçağı kazandı. Diğer teklif sahibi Mirage firması ise şimdi yeni teklifler hazırlayarak pazarlığı sürdürmek çabasında.

10 Aralık 1974

● Amerikanın Türkiye'ye askeri yardımı 16 Aralıktan sonra keseceğinin hemen hemen kesinleşmesinden sonra Almanya'nın Türkiye'ye askeri yardım yapmasıyla ilgili temaslar son derece yoğunlaştı. Batı Almanya Savunma Bakanı Leber ile Türkiye Savunma Bakanı İhrami Sancar arasındaki görüşmelerde bu konuda önemli adımlar atıldığı» resmen açıklandı.

● Korutürk ve İrmak, güvenoyu

alabilecek bir hükümetle ilgili olarak iki saat süren bir görüşme yaptılar. Ancak bu görüşmede somut bir öneri oluşturulamadığı bildiriliyor.

● Komando saldırılarının arkası kesilmiyor. Bugün de İstanbul Üniversitesinde komandolar bir işgal hareketine giriştiler. Molotof kokteyllerinin ve tabancaların patladığı olayda dinamit lokumları da kullanıldı.

11 Aralık 1974

● DP Meclis grubunda, AP'nin sağ koalisyon çağrısıyla ilgili tartışmalar üç gündür beri bir sonuç alınmaksızın sürüyor, MHP ise Demirel'in mektubuna olumlu cevap verdi.

● ABD Senatosundan sonra ABD Temsilciler Meclisi de Türkiye'ye yardımın kesilmesini 98'e karşı 297 oyla kabul etti. Bu durumda Başkan Ford istese de yardıma devam edemeyecek, yada kesilme süresini uzatamayacak.

● Eczacılar, ilaç fiyatlarına zam yapılmasını ve eczacı kârlarının yüzde 20'den yüzde 15'e düşürülmesini protesto amacıyla bir günlük boykot yaptılar. Nöbetçi eczaneler dışında

bütün eczanelerin kapandığı boykotun başarılı geçtiği bildiriliyor.

● Adana'da komandolar tarafından komaya sokulan işçi bitkisel hayata girdi. Doktorlar yaralı işçinin yüzde 7-8 oranında bir yaşama şansına sahip olduğunu söylüyorlar.

● Eski Demokrat Partililere siyasi haklarının iadesini öngören Anayasa değişikliği Millet Meclisinde bütün partilerin olumlu oy kullanmaları sonunda kabul edildi. Konu şimdi de Senato'da görüşülecek.

● Fuel Oil'e ton başına 40 ila 60 lira arasında değişen zam yapıldı. Kalorifer yakıtı böylelikle bir yıl içinde dördüncü defa zam gördü.

12 Aralık 1974

● Demokratik Parti, tartışmalı geçen üç günlük bir toplantıdan sonra Demirel'in başbakanlığında bir sağ

koalisyon önerisini reddetti. DP, tarafsız başbakan ve erken seçim istedi. Demirel'in şimdi bütün gücünü

DP'yi parçalacak siyasi manevralara vereceği bildiriliyor. Bozbeyli bu endişesini açıkça ifade ederken, AP'ye yakın çevreler 11 DP'li milletvekilinin, kopmaya hazır olduğunu iddia ediyorlar.

● Karadeniz Teknik Üniversitesinde de komandolar devrimci öğrencilere saldırdılar. 5 öğrenci yaralandı.

● Anayasa Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve

yargılama usullerine ilişkin kanunun birinci maddesini iptal etti.

● Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Anti-faşist bir kampanya açmaya karar verdi. Kampanya ile ilgili olarak bütün demokratik güçlere çağrı yapıldı. Parti yöneticileri, düzenledikleri bir basın toplantısı ile kampanyanın hedeflerini açıkladılar.

13 Aralık 1974

● Demirel'in çağrısı üzerine iki buçuk saat süren bir toplantı yapan Erbakan, Türkeş ve Feyzioğlu, güvenoyu alabilecek bir hükümet kurma çabalarına devam edeceklerini açıkladılar. Dört sağ parti lideri seçime de ortak liste ile gidebileceklerini söylüyorlar.

● OPEC ülkeleri petrol fiyatlarına yüzde üç oranında zam yaptı. 1 Ocak 1975 yılından itibaren yürürlüğe girecek zam kararıyla petrolün bir varil 10.46 dolardan satılacak.

● CHP Kurultayına bir gün kala Ecevit'in çağrısı üzerine ve Ecevit'in başkanlığında toplanan CHP il

başkanları Parti Meclisine girecek adayları saptadılar. Özel bir puanlama sistemi ile düzenlendiği söylenen listelerin basına sızmasından itibaren de CHP Kurultayı için Başkente gelmiş olan parlamenterler arasında büyük bir çalkantı başladı. Olayın, kurultayı etkileyecek önemde olduğu söyleniyor.

● Yunanistan'da Krallık rejiminin tasfiyesinden sonra cumhuriyetin ilk devlet başkanlığına getirilmesi beklenen Kanellopulos, adaylığı kabul etmedi. Kanellopulos açıklamasında «Karamanlis'in karanlık işlerine alet olmak istemiyorum» dedi.

14 Aralık 1974

● AP, MSP, CGP, MHP anlaşmasından sonra, şu anda, «milliyetçi cephe»nin milletvekili sayısının 212'yi bulduğunu söyleyen Demirel, görev verildiği takdirde hükümeti kurmaya hazır olduğunu bildirdi.

● DP'nin, Demirel liderliğinde bir «milliyetçi cephe»ye katılmayacağı anlaşılıyor.

● Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin, «yabancı güçlerin ada»dan çekilmesi ve karşılıklı olarak kabul edile-

cek bir siyasi çözüme varılması» çağrısından sonra, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Büyük Elçisi Osman Olcay, çağrının Ada'daki gerçekleri yansıtmadığını ve Türkiye'yi bağlamayacağını söyledi.

● TÖB-DER de, estirilen sağ terör havası karşısında, «insanlığın yüz karası faşizmle mücadeleye kararlı» olduğunu bildirdi.

● CHP, 22. Kurultayı Ankara'da açıldı. Bir konuşma yapan Ecevit, «erken seçimsiz hiçbir formüle katılmayız» dedi.

CHP KURULTAYI VE PERDE ARKASI

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 22. Kurultayı, ne genel merkezci kadronun, ne de

«demokratik sol» diye adlandırılan kesimin değil, Genel Başkan Bülent Ece-

vit'in isteği doğrultusunda sonuçlandı. Yüzeysel yorumlar her ne kadar kurultay

sonucunu «Demokratik Sol'un» yenilgisi, «aşırıların tasfiyesi», «Genel Merkezin zaferi» gibi başlıklarla değerlendirdilerse de, olaylar biraz değilince, kazananın, yada ağırlık koyup, koyduğu ağırlık yönünde zafer kazananın Ecevit olduğu açık ça görülüyor.

22. Kurultayla ilgili tartışmalar, kulisler, dedikodular ve çekişmeler, aslında oldukça uzun süre öncelere dayanmaktadır. CHP'nin bu güne kadar yaptığı kurultayların hiç birinde rastlanmayan bu özelliğin kökünde, ideolojik çekişmelerden çok, 25 yıldan beri CHP'nin ilk defa cidden iktidar adayı olması yatıyor. İktidar alternatifi olma, CHP içindeki kanatları epey önceden kurultaya hazırlanıp, muhtemel iktidar partisinin yönetimini elinde tutmaya yöneltmiştir. Çekişmeler öylesine hızlı, öylesine yoğun ve öylesine kendi içine kapalı bir şekilde sürdürülmüştür ki «Ecevit faktörü» ihmal edilmiş, hat ta yok sayılmıştır. Son olaylarla, güçlü parti içi kadroların epey üstüne çıkan Ecevit ise, kurultaya, en yakın dayanakları sayılan «mülkiye cuntası»ndan bile habersiz hazırlanmış ve «iyi» hazırlanmıştır. Nitekim kurultay sonuçlandıktan tan sonra, kanatların tümü bu gerçeği itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

Kurultay hazırlığı, CHP içinde il kongrelerinden, hatta ilçe kongrelerinden de önce, daha sonra ilçe kongrelerinin delegelerini oluşturacak olan mahalle temsilcileri, ilçe gençlik ko-

lu ve kadın kolu yönetim kurulları seçiminde bağladı. Özellikle gençlik kolları seçimlerinde son derece sert çekişmeler gözlemlendi. CHP'nin en dinamik kesimini oluşturan genç kadrolar, parti ana kademelerindeki çekişmeyi büyümüş haliyle yansıtıyorlardı. Demokratik sol ve Sosyal Demokrasi ayrımı ilk olarak bu çekişme sırasında ortaya atıldı ve tuttu. Öyle ki Ecevit'in onca düzeltici açıklamalarına rağmen, Kurultay'dan bir ay önce artık burjuva basını bile CHP içindeki kanatları bu terimlerle değerlendiriyor ve tanımlıyordu.

Çekişme, Genel Merkez'de bir sürü yasal haklarla silahlanmış, tüzüğü yorumlayıp uygulamaya yetkili olan sağ kanadın, kendi işteğine uygun sonuçlanmayan gençlik kolu ve ilçe kongrelerini ardarda iptal etmesi ve yerlerine «geçici kurullar» atmasıyla iyice kızıştı. Gençler, CHP tarihinde görülmemiş protesto gösterilerine girişiyorlar, özellikle demokratik sol kanadın milletvekilleri, bütün yetkili organlar nezdinde uygulamaları protesto ediyor, Ecevit'e durmadan şikâyet mektupları ve şikâyet heyetleri gidiyordu. Genel Başkan, ölçülü ve fakat sonucu etkilemeyecek bir tutumu sürdürdü. Hemen herkese hak verdi. Ama ilaç için dahi olsa, bir tek kongrenin yeniden yapılmasına tanık olunmadı. Orhan Eyüpoğlu - Ali Topuz - İbrahim Cüceoğlu - İlyas Seçkin - Sakıp Hıçermez gibi adların liderliğini yaptığı

genel merkez kadrosu il kongrelerinin hemen hepsini «s ağ lama» bağladılar.

Nitekim il kongrelerinin sonuçları bu görüşü doğruladı. 22. Kurultaya katılan 66 ilin (Kırşehir il kongresi toplanamadığından kurultaya katılmadı) 39'u kesinlikle Genel Merkez kadrosunun güdüm ve yönetimin deydi. Üstelik bu illerin içinde İstanbul, İzmir, Adana gibi kurultaya çok sayıda delege gönderen iller vardı.

Kurultay öncesi tartışmaların basına yansıyan yanında önceleri Genel Sekreter adayının kim olacağı konusu ağırlık taşımaktaydı. Gidici olduğuna kesin gözüyle bakılan Orhan Eyüpoğlu'nun yerine Deniz Baykal, Ali Topuz, Kamil Kırkoğlu, Turan Güneş, Ali Sanlı, Mustafa Üstündağ gibi adı üni fazla duyulmuş ve parti içinde çeşitli biçimlerde ağırlık kazanmış parlamenterler aday gösteriliyordu. Ancak kısa süre sonra, Aday sayısı üçe indi: Orhan Eyüpoğlu, Mustafa Üstündağ ve Turan Güneş.

Aynı sıralarda çekişen gruplar da ayıklandı ve onlar da üçe indi:

Genel Merkez : Genellikle sosyal demokratlar, ortanın solu'cuları, (hatta) göbekçiler gibi adlarla anılıyordu. CHP'nin sağ kanadını oluşturuyor ve liderleri için «karadeniz cuntası» deyimini kullanılıyordu. Belli bir ideolojik görüşleri yoktu. Partide, iktidar partisi olunca elde edilecek nimetlerden yararlanmayı he saplayanlarca destekleni-

yorlardı. Ancak bu kanadın bazı liderleri «büyük iş çevreleri» ile tathil ilişkiler de kurmuşlardı.

Demokratik Sol : Aslında homojen bir kadro değildi. Ancak CHP'nin en dinamik kesimini oluşturan gençler başta olmak üzere «klasik sosyal demokrasi»yi aşan bir «sol»un savunuculuğunu yapıyorlardı. Doğru dürüst bir tanımlanamamış olmasına rağmen, bu kanadın en militan liderlerinden biri olan CHP Gençlik Kolları eski Başkanı Sabri Ergül, Demokratik Sol'u şöyle tanımlıyordu: «Demokratik sol, emekçi halkımızın kendi öz iktidarını, halk iktidarını kurması için izlenen yolu, Türkiye'ye özgü devrimci bir model deyimler, Demokratik Sol'un sınırını halkın ihtiyaçları belirler. Karşımızdaki tepeden inme yönetici grubu (Genel Merkez grubunu kastediyor) bu güne kadar sosyal demokrat bir CHP'yi savunurdu. Bize göre sosyal demokrasi emek ile sermayeyi uzlaştıran, kapitalizmi daha uzun süre yaşatmayı amaçlayan bir sistemdir. Kapitalizmin sosyalleşmesidir. *Demokratik sol, emekçilerin iktidarını, az gelişmişlikten, kapitalist olmayan yolla kalkınarak kurtulmayı içerir. Ana hatlarıyla toplumculuktur.*» (Yankı Dergisi, 24 Kasım 1974, 192. Sayı, Sayfa: 9)

Üçüncü Dünyaclar : Tekeirdağ Milletvekili Yılmaz Alpaslan'ın başını çektiği bu üçüncü kanat, adından da anlaşılacağı üzere belli bir ideolojiyi temsil etme-

yen ve sadece «genel merkezin partil yönetiminde 'sayıf' kaldığı için değiştirilmesi gerektiğini savunan» bir gruptu. Kurultayda oyları bölmekten öte işe yaramadı.

Bu gruplara bir de «mülkiye cuntasını» eklemek gerekecektir. Başlangıçta genel merkez kadrosu ile birlikte düşünülen bu grup, daha sonra hem genel merkezden hem de Ecevit'ten ayrı olduğunu gösterdi ve daha önemlisi kendi içinde de ilginç bir bölünmeye uğradı. Mülkiye cuntası esas olarak Turan Güneş, Deniz Baykal, Ahmet Nakı Yücekök, Haluk Ülman'dan oluşuyordu. Aslında, bu kanat, demokratik solun tam karşısındaki kanattı ve CHP içinde belli bir ideolojik çizgiyi temsil ediyordu. CHP'ye vermek istedikleri yönü Turan Güneş çok keskin tanımlamıştı: CHP'yi Demokratik Partileştirmek...

Mülkiye cuntası özellikle koalisyon döneminin son aylarında tekelci sermaye ile sıkı ilişkiler içine girmiş ve bir yandan Turan Güneş ile İş Bankası'nı etkilerken, Deniz Baykal ile de Koç Eczacıbaşı - Ertuğrul Soysal - Nurullah Gezgin gibi tekelci sermayenin liderlerini ve (gözdelerini) «müttefik» haline getirmişti. Nitekim son dönemlerde tekelci sermayenin bu kesimlerinin «CHP'ye tahammül etmek» yerine, CHP'yi tercih etmeye» yönelindikleri demeçlerinde açıkça gözlenmeye başlamıştı.

CHP 22. Kurultayı işte bu gruplarla başladı. Ku-

rultaya bir kaç gün kala, gruplar, hesaplarını bir daha gözden geçirmişler; ve demokratik sol kaybettiğini daha kurultay başlamadan isabetle farketmişti. Mücadelenin içeriği ne olursa olsun, çözüm eninde sonunda «parmak hesabından» geçeceği için ve genellikle delegeler belli bir gruba baştan angaje olarak kurultaya geldikleri için bu hesaplar yapılabilmiş ve büyük ölçüde de doğru çıkmıştır.

KURULTAY'IN İLK GÜNÜ

CHP'nin 22. Kurultayı'nın ilk günü bir sürprizle başladı. Kurultay başkanlığını Genel Merkez'in ve Ecevit'in adayı Aytekin Kotil değil, Kayseri il başkanı ve Demokratik Sol kanadının destekçilerinden Yüksek Çekemoğlu kazandı. Seçim sırasında ve sonrasında Ecevit'in öfkelenmediği, şaşırıp gittiği ve somurttuğu, delegelerin gözünden kaçmamıştı. Ancak Çekemoğlu'nun seçimi, basının hemen tilmünün de yaptığı gibi, yanlış değerlendirildi. Olay Demokratik Sol'un zaferi olarak yorumlandı. Oysa öyle bir durum yoktu. Sadece delegeler, il başkanları tarafından parti meclisi aday listesinin, kurultaydan bir gün önce tesbit edilmesini protesto etmişlerdi. Daha sonra Ecevit tarafından, «Parti içinde yerleştirilmeye çalışılan bir demokratik teamül» olarak tanımlanacak olan bu uygulama şöyle yürütüldü:

Ecevit, il başkanlarının, Genel sekreterinin, grup başkanvekillerinin katıldığı

bir toplantı düzenlemiş ve Parti Meclisi için hepsinin birer liste hazırlamasını istemiştir. Bir grup başkan vekilli hasta olduğu için katılmadığından toplantı sonunda biri il başkanlarının, biri genel sekreterin, üçü de grup başkanvekillerinin olmak üzere beş liste düzenlenmiştir. Beş liste'de de yer alanlara 5 puan, dört listede yer alanlara 4 puan, vb... gibi bir puanlama yönteminden sonra parti meclisi aday listesi çıkmıştır. Gizli tutulması beklenen bu uygulama kurultaydan bir gün önce basına sızdırılmış ve liste aynen yayınlanmıştır.

İşte Kurultay'ın ilk günü Kotil yerine Çekemoğlu'nun Kurultay başkanlığına seçilmesini sağlayan delege tepkisi bu olaydan, bu emrivakiden kaynaklanmıştır ve bu tepki bu kadarla kalmıştır.

Kurultay'ın ilk günü gözlenen ikinci ilginç nokta ise Demokratik Sol'un gerçeği hiç yansıtmadığı halde «Kırıkoğlu» grubu olarak anılmağa başlamasıdır. Ashında örgütsüz, lidersiz, kendi içinde parçalara bölünmüş olan Demokratik sol Genel Merkez kanadına karşı, Kırıkoğlu çevresinde birleşen bazı demokratik solcularla birlikte oy kullanınca bu değerlendirme yapıldı. Bu durumun sakıncası Kurultayın ikinci günü iyice ortaya çıkacaktır.

İlk gün Ecevit için de parlak bir gün sayılmazdı. Konuşmasını, alışılmamış bir şekilde tekleyerek, takılarak yaptı. Son ayların başarılı hatibi Ecevit sık sık

elindeki metni okuyordu. O günün tek ilginç yanı delegelerin salonda oturmak yerine kulisleri tercih etmeleri oldu.

Asıl kurultay üçüncü gün başladı. Grup sözcüleri sözcüldüler ve Çekemoğlu'nun oldukça demokratik yönetimi minde sözleri kısıtlanmaksızın görüşlerini açıklamak olanağı buldular.

Konuşmacıların çoğunluğunun Genel Merkez kadrosunu kıyasıya eleştirmesi ve bu konuşmacıların delegeler tarafından hararetle alkışlanması, Demokratik sol kanadın «hayalci» kesiminin umutlarını iyice artırdı. Hele üçüncü Dünya cıların lideri Yılmaz Alpaslan'ın, demokratik solun en mutemet militanları derlerinden Sabri Ergül'ü açıkça ve sert bir dille savunması, Genel Merkeze karşı Demokratik sol-Üçüncü Dünya cıların ittifakı önerenleri sevindirdi.

Üstelik Eyüpoğlu kendini savunmak üzere çıktığı kürsüde tam bir siyasi kişilik sızlık örneği verince CHP kulislerini iyi izleyemeyenler, demokratik sol kanadın (artık Kırıkoğlu kanadı olarak anılıyordu) zafetine muhakkak gözüyle bakmaya başladılar. Eleştirilerin başlıca hedefi Genel Sekreter Orhan Eyüpoğlu özetle şöyle konuştu:

«Siz karşınızda bugünkü Genel Başkanımız gibi bir genel sekreter arıyorsanız onu bulamazsınız. Genel Başkanımız hepimizin üstünde kendine düşeni yapmaktadır. Bizim yaptığımız genel başkanın çalışmasını kolaylaştırmaktır. Be-

nim Sayın Genel Başkana büyük sevgim, saygım vardır. Bana imkân tanıdı. Ben de çalıştım. Elini göyle oynattığı bir gün beni burada kimse göremez. 23 se nedir muhalefetteyiz. Bu kadar uzun süren bir muhalefetten sonra CHP iktidardır. Bunda Türk halkının yardımını ve desteğini gördük. Bize asıl çalışma zıveren Genel Başkanımızdır. Genel Başkanımıza sevgim ve saygım olmasaydı, bu yaştan sonra kimse beni bu görevde çalıştırmazdı.»

Bu ilginç konuşma sırasında dikkatli delegeler Ecevit'in bir davranışını gözden kaçırmadılar. Rakipsiz Genel Başkan Ecevit, «Genel Başkanım elini şöyle bir oynattığı an beni burada kimse göremez» dediği zaman boş bulundu ve alkışladı. Genel Başkan gerçi daha sonra kendini toparlayıp alkışı kesti ama dikkatli gözlerle «nasıl bir parti yönetimi kadrosu tercih ettiğini» açıkça belli etmişti.

Aynı gün, Turan Güneş, İsmail Hakkı Birler, Sırrı Atalay, Ekrem Kangal, gibi önde gelen CHP'liler Parti Meclisi adaylığından çekildiklerini açıkladılar. Güneş dışındakilerin adaylıktan çekilmesi belki fazla bir şey ifade etmiyordu. Ancak Turan Güneş gibi Ecevit'in «en yakın» danışmanının ve akıl hocasının, Parti Meclisi gibi partinin en yüksek karar organında görev almaktan kaçınması, il başkanlarının liste hazırlamasını antidemokratik bulduğu için protesto hareketi

olarak yorumlanamazdı. Perde arkasında dönen bir şeyler vardı. Bu ancak kurultay bittikten sonra ve yarım yamalak bilgiler halinde dışarı sızabildi.

Kurultay oylamaya katılan 1371 delegenin 1323'ünün oylarıyla Ecevit'i yeni den Genel Başkanlığa getirdi. 30 oy iptal edilmiş, 18 oy ise boş çıkmıştı. Parti Meclisi seçimi ise şöyle sonuçlandı: Erol Çevikçe (1262), Mustafa Üstündağ (1006), Hasan Esat Işık (1281), Deniz Baykal (990), Mehmet Can (814), Orhan Eyüpoğlu (664), Haluk Ülman (964), Ali Topuz (741), Selçuk Erverdi (787), Necdet Uğur (746), Orhan Birgit (677), Uğur Alacakaptan (1215), Fikret Gündoğan (783), Mahmut Türkmenoğlu (604), Hasan Namık Tekin (738), Adil Ali Cinel (856), İlyas Seçkin (623), Turgut Altunkaya (776), Önder Sav (701), Kemal Önder (752), Mehmet Aslantürk (738), Behir Ersoy (727), Doğan Barutçuoğlu (775), Mustafa Ok (571), Sami Kumbasar (763), Erol Tuncel (801), Nadir Yavuzkan (741), Malik Yılmaz (717), Alev Coşkun (734), Recai İskenderoğlu (794), Kenan Mümtaz Akışık (733), Hüseyin Atmaca (703), Ahmet Durakoğlu (664), Cahit Karakaş (755), Salih Tanyeri (745), Tankut Akalın (712), Kemal Tabak (865), Semih Eryıldız (800), Kasım Parlar (666), İhsan Topaloğlu (591).

Görüldüğü gibi listede demokratik Sol kanattan hiç kimse yeralamamıştı. Buna

karşılık bazı isimler dışında, parti meclisi «uysal, renksiz, genel başkana mu halefet edebilecek yetenekte olmayan» kişilerden oluşmuştu. Sözün kısası Demokratik Sol kaybetmişti, Genel Merkez kazanamamıştı. Kurultayı Ecevit kazanmıştı.

Nitekim sonuçlar belli olduğu sıralarda Deniz Baykal, bir başka parlamente-re Ecevit'i şikayet ediyor ve «Artık kendisine kafa salayanlardan başka kimseleri dinlemiyor» diyordu.

Baykal'ın sözleri hem kurultayı hem de son aylarda ki Bülent Ecevit'i kavramak için oldukça iyi bir anahtardır. Ecevit, Kıbrıs olaylarıyla iyice yükselen prestiji ile yalnız parlamen toyu değil, partisindeki organları da pervasızca bir yana itiyor ve «bildiğini» okuyordu. Eleştiriye ve en önemlisi «muhalafete» tahammülü kalmamıştı. Kurultay'da grupları birbirine «tokuşturmuş» ve aradan gönüllü çektiği kadroyu sıyrıp çıkarmıştı.

Nitekim daha sonra yapılan işbölümünde Orhan Eyüpoğlu Genel Sekreterliğe yeniden seçildi.

Kurultay bittikten sonra yankıları uzun süre devam etti. Çeşitli dedikodular, ay rıntılarla ilgili tartışmalar parti dışına sızdırıldı. Ancak Turan Güneş olayı bir türlü anlaşılamadı. Ancak başkent kulislerinde, doğuluğu üzerinde ısrar edilen bir «yorum» daha sonraki günlerde bayağı ağırlık kazandı. Turan Güneş'in çekilmesinde parti içi bir ça-

tışma değil, iktidara gelmeye hazırlanan (yada tekelci sermaye tarafından iktidara gelmesine yeşil ışık yakılmışa benzeyen) CHP'nin uluslararası bir tercihi etken olmuştu. Sağlığı tahkik edilemeyen bu söylentiye göre Turan Güneş, AET'ten yana bir Türkiye'nin savunuculuğunu yapıyor ve bu konuda «net ter cihler yapmış bir parti meclisini» şart koşuyordu. Oysa Kıbrıs olaylarından bu yana dış politikaya ilişkin görüşlerinde önemli düzeltmeler (!) yapan Ecevit, Güneş'le aynı fikirde değildi ve Turan Güneş yerine, ABD'ye daha yakın olan ve AET'ye karşı daha ihtiyatlı bir politika izlenmesini öneren Baykal Üstündə ikilisini tercih etmişti.

Bütün bunlar ilerici bir burjuva partisinin kullandıkodularının değerlendirilmesidir. Ama CHP'nin 22. Kurultayında, örgütsüz de olsa, heterojen de olsa, demokratik sol yenilgiye uğramıştır. Bu ülkemizdeki demokrasiden yana güçler için ve CHP için önemli bir kayıp sayılır.

Ancak aynı yenilgi, CHP içindeki gelişmeleri daha da keskinleştirmiştir. Üstelik Kırıkoğlu gibi derme çatma, yıpranmış liderlerle yola çıkulamayacağının bilincine varmış bir demokratik sol vardır artık CHP içinde ve bu kadro şimdi daha uzun verimli bir parti içi mücadele için kavgasına hazırlanmaktadır. Ve bu mücadele nin hedefleri içinde «Ecevit mitos'unu yıkmak» da vardır.

- DP dışında kalan dört sağ partinin seçim öncesinde ve seçim sırasında gücünü birleştirmeyi kararlaştırmaları üzerine, Bozbeylî «Milliyetçi cephe değil, Demirel Cephesi kuruluyor» dedi. Buna karşılık AP Genel Başkan Yardımcılarından Selahattin Kılıç «212'yi bulduk. İktidara talibiz» dedi.
- CHP Kurultayı'nın ikinci gününde İl başkanlarının Parti Meclisi listesini hazırlamaları çok sert eleştirilere konu oldu. Turan Güneş, Sırrı Atalay, İsmail Hakkı Birler ve Ekrem Kargal, parti meclis adaylığından çekildiler.
- Gizikis Yunanistan Devlet

Başkanlığından istifa etti. Fedon Gizikis'in istifa mektubunu 11 Aralık günü Karamanlis'e gönderdiği, ancak istifanın yeni açıklandığı bildiriliyor.

- Bankalar ve bazı sanayi tesislerini korumak amacıyla «müessese polisliği» adlı bir kuruluş oluşturmayı amaçlayan kanun tasarısı hükümet tarafından benimsendi. Bakanlar Kurulu, kanun tasarısı kesinleşinceye kadar uygulamayı başlatabilmek amacıyla bir yönetmelik hazırlıyor. Tasarı da müessese polislerinin giderlerinin, müessese tarafından karşılanması da öneriliyor.

- Millet Meclisindeki 5 bağımsız milletvekili ortak bir açıklama yaparak kurulacak bir «milliyetçi cephe koalisyonunu» destekleyeceklerini bildirdiler.
- İçişleri Bakanı Öztekin, «Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 23. maddesinin, yeni tasarı kanunlaşınca kadar yürürlükte olduğunu» iddia etti. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ise bir bildiri yayınlayarak, her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşünün, komutanlığın iznine bağlı olduğu konusunda uyarıda bulundu.

- Makarios'un, Sovyetler Birliği ile askeri harekât sonrasında sarsılan Kıbrıs Rum kesimi ekonomisinin yeniden düzenlenmesi için anlaşmaya çalıştığı bildiriliyor. Projeler arasında, Limasol limanının genişletilmesi, yeni bir uluslararası havaalanının yapılması ve teknik eleman kadrosu temini yer alıyor.

- CHP 22. Kurultayı sona erdi. Ecevit yeniden genel başkan seçildi. Parti Meclis seçimlerini ise İl başkanlarının hazırladığı ve «genel merkez», «Orta sol», «Sosyal Demokrat», «Göbekçiler» gibi adlarla anılan sağ kanat listesi kazandı.

CHP 22. Kurultayı'nın Demokratik Sol konusundaki bildirisi

- 1 - CHP demokratik sol bir partidir.
- 2 - Partimiz, bu aşamaya hem özgürlükçü demokrasi, hem de sol politika bakımından çeşitli sınavlar vererek ve bu sınavların hepsinden başarıyla çıkarak ulaşmıştır.
- 3 - CHP'nindemokratik sol anlayışı, bir ülkü ve ilke birliğine dayanır.

olarak yorumlanamazdı. Perde arkasında dönen bir şeyler vardı. Bu ancak ku rultay bittikten sonra ve yarım yamalak bilgiler ha linde dışarı sızabilirdi.

Kurultay oylamaya katıla nın 1371 delegenin 1323'ü nün oylarıyla Ecevit'i yeni den Genel Başkanlığa getir di. 30 oy iptal edilmiş, 18 oy ise boş çıkmıştı. Parti Meclisi seçimi ise şöyle so nuçlandı: Erol Çevikçe (1262), Mustafa Üstün dağ (1006), Hasan Esat I şık (1281), Deniz Baykal (990), Mehmet Can (814), Orhan Eyüpoğlu (664), Ha luk Ülman (964), Ali To puz (741), Selçuk Erverdi (787), Necdet Uğur (746), Orhan Birgit (677), Uğur Alacakaptan (1215), Fikret Gündoğan (783), Mahmut Türkmenoğlu (604), Hasan Namık Tekin (738), Adil Ali Cinel (856), İlyas Seç kin (623), Turgut Altunka ya (776), Önder Sav (701), Kemal Önder (752), Meh met Aslantürk (738), Ba hir Ersoy (727), Doğan Barutçuoğlu (775), Musta fa Ok (571), Sami Kum basar (763), Erol Tuncel (801), Nadir Yavuzkan (741), Malik Yılmaz (717), Alev Coşkun (734), Recai İskenderoğlu (794), Kenan Mümtaz Akışık (733), Hü seyin Atmaca (703), Ah met Durakoğlu (664), Ca hit Karakaş (755), Salih Tanyeri (745), Tankut A kalın (712), Kemal Tabak (865), Semih Eryıldız (800), Kasım Parlar (666), İhsan Topaloğlu (591).

Görüldüğü gibi listede de mokratik Sol kanattan hiç kimse yeralamamıştı. Buna

karşılık bazı isimler dışın da, parti meclisi «uysal, renksiz, genel başkana mu halefet edebilecek yetenek te olmayan» kişilerden oluş muştü. Sözü'n kısası Demok ratik Sol kaybetmişti, Ge nel Merkez kazanamamış tı. Kurultayı Ecevit kazan mıştı.

Nitekim sonuçlar belli ol duğu sıralarda Deniz Bay kal, bir başka parlamente re Ecevit'i şikayet ediyor ve» Artık kendisine kafa sal layanlardan başka kim seleri dinlemiyor» diyordu.

Baykal'ın sözleri hem ku rultayı hem de son aylarda ki Bülent Ecevit'i kavra mak için oldukça iyi bir a nahtardır. Ecevit, Kıbrıs olaylarıyla iyice yükselen prestiji ile yalnız parlamen toyu değil, partisindeki or ganları da pervasızca bir yana itiyor ve «bildiğini» okuyordu. Eleştiriyeye ve en önemlisi «muhalefete» ta hammülü kalmamıştı. Ku rultay'da grupları birbirine «tokuşturmuş» ve aradan gönlünü çektiği kadroyu sıyrıp çıkarmıştı.

Nitekim daha sonra yapı lan İsbölmünde Orhan El yüpoğlu Genel Sekreterliğe yeniden seçildi.

Kurultay bittikten sonra yankıları uzun süre devam etti. Çeşitli dedikodular, ay rıntılarla ilgili tartışmalar parti dışına sızdırıldı. An cak Turan Güneş olayı bir türlü anlaşılamadı. Ancak başkent kulislerinde, doğ ru luğu üzerinde ısrar edilen bir «yorum» daha sonraki günlerde bayağı ağırlık ka zandı. Turan Güneş'in ge kilmesinde parti içi bir ça

tışma değil, iktidara gelme ye hazırlanan (yada te kelci sermaye tarafından iktidara gelmesine yeşil ı şık yakılmışı benzeyen) CHP'nin uluslararası bir tercihi etken olmuştu. Sağ lığı tahkik edilemeyen bu söyletime göre Turan Gü neş, AET'ten yana bir Tür kiye'nin savunuculuğunu yapıyor ve bu konuda «net tercihler yapmış bir parti meclisini» şart koşuyordu. Oysa Kıbrıs olaylarından bu yana dış politikaya iliş kin görüşlerinde önemli dü zeltmeler (!) yapan Ece vit, Güneş'te aynı fikirde değildi ve Turan Güneş ye rine, ABD'ye daha yakın ola n ve AET'ye karşı daha ihtiyatlı bir politika izlen mesini öneren Baykal - Üs tündüğü ikilisini tercih etmiş ti.

Bütün bunlar ilerici bir burjuva partisinin kulis de dikodularının değerlendiril mesidir. Ama CHP'nin 22. Kurultayında, örgütsüz de olsa, heterojen de olsa, de mokratik sol yenilgiye uğ ramıştır. Bu ülkemizdeki demokrasiden yana güçler için ve CHP için önemli bir kayıp sayılır.

Ancak aynı yenilgi, CHP içindeki çelişkileri daha da keskinleştirmiştir. Üstelik Kırkoğlu gibi derme çat ma, yıpranmış liderlerle yo la çıkılamayacağının bilin cine varmış bir demokratik sol vardır artık CHP içinde ve bu kadro şimdi daha u zun verimli bir parti içi mü cadelenin kavgasına hazır lanmaktadır. Ve bu müca derenin hedefleri içinde «E cevit mitos'unu yıkmak» da vardır.

- DP dışında kalan dört sağ partinin seçim öncesinde ve seçim sırasında gücbirliği yapmayı kararlaştırmaları üzerine, Bozbeyli «Milliyetçi cephe değil, Demirel Cephesi kuruluyor» dedi. Buna karşılık AP Genel Başkan Yardımcılarından Selahattin Kılıç «212'yi bulduk. İktidara talibiz» dedi.
- CHP Kurultayı'nın ikinci gününde II başkanlarının Parti Meclisi listesini hazırlamaları çok sert eleştirilere konu oldu. Turan Güneş, Sırrı Atalay, İsmail Hakkı Birler ve Ekrem Kangal, parti meclis adaylığından çekildiler.
- Gizikis Yunanistan Devlet

- Başkanlığından istifa etti. Fedon Gizikis'in istifa mektubunu 11 Aralık günü Karamanlis'e gönderdiği, ancak istifanın yeni açıklandığı bildiriliyor.
- Bankalar ve bazı sanayi tesislerini korumak amacıyla «müessese polisliği» adlı bir kuruluş oluşturmayı amaçlayan kanun tasarısı hükümet tarafından benimsendi. Bakanlar Kurulu, kanun tasarısı kesinleşinceye kadar uygulamayı başlatabilmek amacıyla bir yönetmelik hazırlıyor. Tasarı da müessese polislerinin giderlerinin, müessese tarafından karşılanması da öneriliyor.

- Millet Meclisindeki 5 bağımsız milletvekili ortak bir açıklama yaparak kurulacak bir «milliyetçi cephe koalisyonunu» destekleyeceklerini bildirdiler.
- İçişleri Bakanı Öztekin, «Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 23. maddesinin, yeni tasarı kanunlaşınca kadar yürürlükte olduğunu» iddia etti. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ise bir bildiri yayınlamak, her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşünün, komutanlığın iznine bağlı olduğu konusunda uyarıda bulundu.

- Makarios'un, Sovyetler Birliği ile askeri harekât sonrasında sarsılan Kıbrıs Rum kesimi ekonomisinin yeniden düzenlenmesi için anlaşmaya çalıştığı bildiriliyor. Projeler arasında, Limasol limanının genişletilmesi, yeni bir uluslararası havaalanının yapılması ve teknik eleman kadrosu temini yer alıyor.
- CHP 22. Kurultayı sona erdi. Ecevit yeniden genel başkan seçildi. Parti Meclis seçimlerini ise II başkanlarının hazırladığı ve «genel merkez», «Orta sol», «Sosyal Demokrat», «Göbekçiler» gibi adlarla anılan sağ kanat listesi kazandı.

CHP 22. Kurultayı'nın Demokratik Sol konusundaki bildirisi

- 1 - CHP demokratik sol bir partidir.
- 2 - Partimiz, bu aşamaya hem özgürlükçü demokrasi, hem de sol politika bakımından çeşitli sınavlar vererek ve bu sınavların hepsinden başarıyla çıkarak ulaşmıştır.
- 3 - CHP'nindemokratik sol anlayışı, bir ülkü ve ilke birliğine dayanır.

Ülkümüz, kimsenin ezemeyeceği, sömüremeyeceği, insan kişiliğinin her türlü toplumsal engelden kurtulmuş olarak özgürce gelişebileceği dinamik, yaratıcı ve hakça bir düzen kurmaktır. Temel ilkemiz ise, bu ülküye doğru demokrasi kuralları içinde ilerlemektir.

4 - CHP'nin demokratik sol anlayışı kalıplaşmış formüllerden oluşmaz. Toplumun değişen ihtiyaçlarına göre, değişen tedbirler ve çözümler getirir bu bakımdan CHP'nin sol anlayışı donmuş bir sol anlayışı değildir. Devamlı bir arayış ve gelişme içinde olan sol anlayıştır. Bu niteliği ile öteki bütün sol akımların hepsinden daha ileridir.

5 - CHP'nin solculuğu başka sol öğretilerden esinlenen kendi dışındaki sol akımların uzantısı olan bir solculuk da değildir.

6 - CHP'nin demokratik sol tutumu demokrasiye, özgürlükçü demokrasiye ağırlık veren bir sol tutumdur.

7 - CHP'ye göre halkın ekonomik gücünün bireylerin veya varlıklı zümrelerin ekonomik gücünden daha üstün hale gelmesinin yolu tüm üretim araçlarının kamulaştırmak değildir.

8 - Bizim demokratik sol anlayışımız ekonomik güçle siyasal gücün ayrılmazlığı noktasından hareket eder. Ekonomik güç devlette yoğunlaşmışsa, siyasal güç de devlette yoğunlaşır. Ekonomik güç özel sektörde yoğunlaşmışsa, siyasal güç de özel sektörde yoğunlaşır. Biz elbette özel sektöre de hak tanırız, devlete de ekonomiye ve topluma yön verebilmesi için gerekli hakları ve yetkileri tanırız. Fakat hepsinin üzerinde halk olmalıdır. Bunun yolu da halk sektörünün biran önce kurulmasıdır. Halk sektörü bağımsız bir sektör olacaktır.

9 - Demokratik sol, amaçta olduğu kadar, araçlarda ve yöntemde de demokratiktir. Tepeden inme değil temelden yükselme solculuktur, halka rağmen solcu değildir, halk solculuğudur, CHP'nin demokratik sol anlayışı en büyük değeri insanın manevî alanda zenginleşmesinde görür. Onun için sınırsız düşünce özgürlüğünü kendi demokratik sol anlayışının temel ilkelelerinden biri olarak benimser ve toplum yararı bahanesiyle de olsa düşünce özgürlüğüne sınırlamalar getirebilecek her türlü sol anlayışı reddeder.

10 - Bizim demokratik sol anlayışımız, çeşitli kesimleri birbirleriyle çatışan değil, barış içinde yaşayan bir toplum öngörür. CHP kurultayı olarak Ecevit hükümetinin işbaşından ayrılmasından sonra ortaya çıkan şiddet hareketlerini kınıyoruz. Gençleri silâhli eylemlerden kaçınmaya, görevlileri de yetkilerini tam, ancak tarafsız biçimde kullanarak bu olayların rejim açısından tehlikeli boyutlara ulaşmasını önlemeye çağırıyoruz.

11 - CHP'nin demokratik sol anlayışı tutarlılığı da, geçerliliği de ispatlanmış bir sol anlayıştır. Başka bütün sol anlayışlar darmadağın olurken partimizin sol anlayışı, üzerine baskılar geldikçe güçlenmiştir, itildikçe kökleşmiştir.

12 - Kurultayımız Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu iç ve dış sorunların, ancak demokratik sol politikayı savunan CHP iktidarınca çözümlenebileceği inancı içindedir. Halkımız 3 aya yakın bir süredir devam eden hükümet bunalımının tek çözüm yolu olarak erken seçimi görmektedir. Kurultayımız, artık tüm halkımızın isteği haline gelen erken seçim gereğini zamanında gören ve benimseyen CHP meclis grubunun kararını takdirle karışlamakta ve grubumuzun bu tutarlı davranışının inançla sürdürülmesi gereğine inanmaktadır."

Oya BAYDAR

CHP'nin, Türkiye'nin çalkantılı bir dönemine rastlayan; egemen sınıfların temeldeki bunalımlarının hükümet bunalımı olarak yansıdığı günlerde yapılan 22. Kurultayında, Kurultayın önemli konularından birinin de «demokratik sol» un tanımlanması olacağı sanılıyordu. Kurultaya, genel merkezçilere karşı muhalefet kanadı olarak katılanlar, daha kurultay öncesinde, 22. Kurultaydan fazla bir şey beklemediklerini, parti içinde mücadeleye devam edeceklerini, ancak bu Kurultay'da, üzerinde duracakları ve kavgasını verecekleri başlıca konunun «demokratik sol»un tanımı olacağını söylüyorlardı.

Ancak, Ana Davalar Komisyonunun hazırladığı ve bir çeşit Kurultay Bildirisi niteliğindeki raporda, «demokratik sol» kavramına yine de, parti içindeki demokratik solcuların istediği açık tanım veya bir yenilik getirilmedi.

CHP içindeki «demokratik sol»cular, «demokratik sol»un tanımlanmasından, belki de parti içindeki sağ ve sol kanatların netleşmesini, bu çerçevede çıkacak tartışmaların, «CHP'de farklı düşünceler yoktur, orta solcuları ve demokratik solcuları ayırmak yanlıştır, ideolojik bir meselemiz yok bir hizmet yarışı var» gibisinden, gerçekleri örtbas edici tavırları açığa çıkarmasını bekliyorlardı. Kurultay sonuçlarına göre, Genel Merkez ekibi, hem de bu defa «demokratik sol»cu ları tümüyle ayıklayarak ve çok daha homojen bir yapıda kurultayı aldı. Bu sonuç, sağ basında, CHP'de aşırılar veya aşırı solcular tasfiye edildi diye yansıtıldı. Aynı zamanda, partinin nereye doğru gitmekte olduğunu da bütün açıklığıyla gösterdi.

Kurultay'da belki «demokratik sol»cuların bir kısmı istedikleri sonucu ve «tanım»ı bulamadılar ama, CHP'nin eğilimleri, yönelimi, içindeki sınıf çıkarları çatışması, sosyalizmin bilimi ışığında bir kere daha netleşti.

Burada konumuz, CHP ve 22. Kurultay değildir. Bu konuyu kısaca özetlemek istersek, son kurultayıyla, CHP'nin büyük sermayeye doğru kaydığının tescil edildiğini; içindeki küçük burjuva demokrat kanadın, Kurultay'da 300'ü aşkın oya rağmen, şimdilik parti içinde yenilgiye uğradığını; Ecevit'in, «**İnönü 1974**» modeli üzerinde eski CHP geleneğini sürdürdüğünü; CHP'nin yeni bir şef partisine doğru hızla yol aldığını, küçük burjuva popülizminin çeşitli «halkçı» temalarının ancak «kurultay» ve «muhalefet» edebiyatı olarak kaldığını, söylemek mümkündür.

Bu yapıyla ve içinde gitgide kristalleşen farklı çıkarları barındırmasıyla, CHP'nin gelecekte yeni bölünmelere aday olduğunu söylemek de kehânet olmayacaktır. Çünkü, tekeli kapitalizmden en fazla zarar gören kesimlerin başında gelen köy ve şehir küçük burjuvazisinin, hatta bir ölçüde çıkarları tekellilikle çatışan tekel dışı orta sermayenin tekeli çıkarlarıyla uzlaşabilmesi, uzlaştırılabilmesi, şimdilik küçük burjuva'nın bazı duygusal yönlerine ve özlüklerine cevap vermeye devam eden Ecevit'in varlığına rağmen uzun süre mümkün olmayacaktır.

CHP'de, genel olarak «demokratik sol» muhalefet olarak bilinen, aslında

kendi içinde de homojen olmayan muhalefet kanadının, genel çizgileriyle küçük burjuva demokratizmini ve küçük burjuva popülizmini temsil ettiği bir gerçektir. Bu yüzden de bu muhalefet «demokratik sol» sloganı etrafında birleşmiştir; ve tekelci çıkarların, genel merkezilerin sağ tutumlarının kendi sloganları sandıkları «demokratik sol»u yozlaştırdığına inanarak «demokratik sol» un tanımlanmasına bunca önem vermektedir.

Küçük burjuva ilerici ve demokrasi için «demokratik sol» varılması gereken amaçtır. Onun sınıf yapısı, modern kapitalist toplumda işçi sınıfı ve burjuvazi arasındaki kararsız ve sallantıda tavrı, temel kavramlarda kafasındaki bulanıklık, aslında sınıf köklerinin sonucu olan sola açıklık ama sosyalizmin bilimine kapalılık, demokrasi anlayışı ve sınıf kavgasını reddedişi, yer yer anarşizme varan heyecanı Türkiye şartlarında bir kat daha önem kazanan popülizmi, (hakçılığı) ve nihayet, sorunlara ve topluma genel bir «halk» gözlüğünün ardından bakması, böylece işçi sınıfı öncülüğünü ve sınıf meselesini bir yana itmesi, küçük burjuva demokrati, bazan kendi düşündüğünün aksine sosyalizmden uzaklaştırır. O zaman da, «popülizm,» «sosyal demokrasi» veya «demokratik sol», imdadına yetişir. Tekelci kapitalizmle çelişisini bu çizgileri savunmakla yansıtır. Ama savunduğu çizgilerin, **son tahlilde**, tekelci sermaye çıkarlarını yansıttığını, onun, çağımızda gelişen halk muhalefeti, kitle mücadelesi ve uyanışı karşısında bu türden, çelişkileri yumuşatıcı yeni formüller aradığını görmez. Herşeyden önce de, «demokratik sol» un da içinde yer aldığı, «üçüncü sektör», «halk sektörü», «orta yolculuk,» üçüncü yol gibi, kapitalizmle-sosyalizm, sermaye ile-işçi sınıfı arasında bir üçüncü alternatifin bulunmadığını kabul etmek istemez. Şu temel doğruyu o, ortada ve sallantıdaki sınıf konumuyla kolay kolay görmez: **ÇAĞDAŞ DÜNYADA, KAPİTALİST TOPLUMDA, SERMAYE VE EMEK DIŞINDA, BİR ÜÇÜNCÜ ŞİK, BİR ÜÇÜNCÜ YOL YOKTUR.** Üçüncü yol gibi görünen her formül, önünde sonunda sermayenin, özellikle de tekelci sermayenin formülleriyle birleşir. Herkesi mülk sahibi, herkesi küçük patron yapmak isteği, gider, tekelleri daha fazla güçlendirmeye veya güçlerini daha zahmetsiz, daha çatışmasız sürdürmeye varır. Sınıflar arası barış, tarihin kanunlarına aykırı olduğundan, bütün o sosyal demokrat yollar tarihin hareket ettirici gücü olan sınıf mücadelelerini kabul etmediğinden, hem bir hayalcilikten öteye gidemez, hem de başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıfları kendi mücadelelerinden saptırmaya ve sermayenin kuyruğuna takmaya götürür. Bu da, sonunda, o sömürü düzeninin devamından başka bir noktaya çıkmaz.

Sosyal demokrasi veya demokratik sol, veya daha da ötesi popülizm kapitalist toplumda, küçük burjuva özlemlerinin hayallerinin, tekelci sermaye mihraklarınınca güdülmesinden ibarettir.

Bugün artık, tekeli sermayeye yaslanma eğilimlerinin ağır bastığı CHP'de, o çıkarların en has temsilcilerinin bile, seve seve kabul ettikleri, Genel başkanın Türkiye şartlarında popülizme yaslanan sosyal demokrat çizgisini de iyi yansıtan demokratik sol», bizce, 22. Kurultay'da aslında oldukça açık, kendini bütün sınırlarıyla ortaya koyan bir şekilde tanımlanmıştır. «Demokratik sol», Kurultay bildirisindeki o muğlak ifadelerden başka birşey değildir zaten. Ve sadece kelime anlamıyla alındığında bile, «sermayeden yana» kesinlikle taraftır.

Demokratik olmayan sol provokasyonu:

Demokratik sol denilen yerde, akla hemen gelen soru, «bunun demokratik olmayı nedir?» sorusudur. Ve «demokratik sol», Batı kapitalist toplumlarının geleneği içinde, yer yer sosyal demokrasi ile alternatifli olarak, tam bu amaçla, bu soruyu sordurmak için kullanılır. «Demokratik sol», burjuva demokrasisi ve sermaye diktatoryası sınırları dışındaki herşeyi, demokratik olmamakla suçlar,

Çünkü, bu anlamda demokrasi sadece burjuva sınıfının sınırlarını çizdiği demokrasidir. Küçük bir azınlığın büyük emekçi sınıflar üzerinde tahakküm kurduğu, küçük bir azınlığın yönettiği, sömürücü sermaye sınıflarının egemen olduğu bir demokrasidir. Burjuvazi tek demokrasi olarak bunu bilir, bunu tanır. Kendi sınıf diktatoriyasını gerçek demokrasi ile karıştırır, gerçek demokrasi olarak yutturmaya çalışır: Oysa ustalar, burjuva demokrasisinin sınırlarını öteden beri göstermişler, bunun sadece varlıklılar için demokrasi, yoksullar, mülksüzler için tuzak ve yalan olduğunu, diktatörlük olduğunu defalarca tekrarlamışlardır.

Kendi düzenini demokratik kabul eden burjuvazi için, bu düzene, yani kendi sömürüsüne karşı olan herşey, demokrasi dışıdır. Toplumun büyük çoğunluğunun iktidarı demek olan işçi sınıfı öncülüğündeki halkın demokratik iktidarı, bu gözlüklerle bakıldığında «demokratik» değildir. Bir avuç sömürücü azınlık yerine, devletin işçi sınıfının devleti olduğu, tüm emekçileri kucaklayan sosyalist rejimler demokratik değildir. Çağımızda demokrasi sözcüğü ancak sosyalizmle birlikte kullanılabilirken, bırakalım burjuva demokrasisini bir yana, emperyalizm çağında, kapitalist dünyada sadece finans kapital tahakkümü, yani zümre tahakkümü söz konusuysen, bilinçli çoğunluğun, toplumun en ileri sınıfı işçi sınıfı öncülüğündeki rejimleri, yani gerçek demokrasi, «demokrasi» sayılmaz.

Egemen sınıflar bu demagojiyi sürdürürler. Ve bu demagojiyle, özellikle küçük burjuva katlarını kendi kuyruklarına takmayı da yer yer becerirler. İşte «demokratik sol,» hatta «demokratik sosyalizm» ne kadar iyi niyetle benimsenirse benimsenirse burjuva demagojisinin bir provokasyon deyiminden ibarettir. Bu deyimden hemen çağrışım yaptırdığı «demokratik olmayan sol'a karşı artık herşey mubahtır... Asılır da kesilir da.. Ve bütün bunlar özgürlük adına yapılır... Gerçek demokrasinin sömürücü egemen azınlığın demokrasisiyle hiçbir ilişkisi olmadığı unutulurak, unutturularak..

CHP Kurultay bildirisini, daha önce Ecevit'in çeşitli konuşmalarında tekrarlanan temaları özetlerken, partinin «demokratik sol» bir parti olduğunu bir kere daha vurgulamıştır. Böylece, demokratik olmayan sol tartışması da açıktan açıkça olmasa bile çoktan gündeme getirilmiş olmaktadır. Böylece, o «özgürlükçü demokrasi»den yana CHP, özgürlüklerin, kendi çizdiği sınırdaki bittliğini açıkça ifade etmektedir. Benim dışındakiler «anti demokratiktir» mantığı, bildirinin tümüne ve yetkililerin konuşmalarına kesinlikle hakimdir. Hatta, bildiride CHP'nin «sınırsız düşünce özgürlüğünü kendi demokratik sol anlayışının ilkelerinden biri olarak benimsediği» açıklanırken, «toplum yararı bahanesiyle de olsa, düşünce özgürlüğüne sınırlamalar getirecek her türlü sol anlayışını» reddettiği de hemen eklenir. Böylece sağ'a, yani sömürücü egemen sınıfların halk ve gerçek demokrasisi düşmanı düşüncelerine konulmayan engeller ve sınır, halk ve demokrasi düşmanı, işçi sınıfı ve emek düşmanı düşüncelerle mücadeleye ve sosyalizme karşı konulmuş olur... «Halk düşmanı, işçi sınıfı, düşmanı, demokrasi düşmanı sömürgeçlerin sömürüsünü engellemek demokrasiye aykırıdır. Bırakalım düşünce özgürlüğü adına, halk düşmanı, işçi sınıfı düşmanı, demokrasi düşmanı sömürücüler, o bir avuç azınlık, kendi ideolojisini topluma hakim kılsın!»

İşte «demokratik sol» derken di le getirilen özgürlük anlayışı ve demokrasi anlayışı özünde budur. Sömürünün devamı demokratiktir, ama sömürüye ve sömürü ideolojisine son verilmesi anti-demokratiktir. Her türlü burjuva ideolojisi gibi o da, işçi sınıfının ideolojik mücadelesini, burjuva demokrasisi adına, aslında burjuva tahakkümü adına, engeller. Yalnız bunu, biraz daha ince, biraz daha akıllıca, küçük burjuvaya yakın, onun özlemlerine de cevap veren şekilde yaptığını da teslim etmek gerekir.

Sosyalizm ve Demokrasi

Bilim bize şu gerçeği öğretir: Kapitalizmin tekelcileştiği emperyalizm çağında, artık klasik burjuva demokrasısından söz etmenin bile imkânı kalmamıştır. Finans oligarşisinin, kendi zümre tahakkümünü sürdürdüğü emperyalist dünyada, burjuva diktatoryası, egemen olmuştur. Burjuvazi gericileşmiş, tekelcileşmiş, asalaklaşmış ve kapitalizmin ilk gelişme dönemlerindeki ilerici devrimci ruhunu bir daha hiç gelmemek üzere yitirmiştir. Bu bakımdan, günümüzde, demokrasi kavramı artık burjuvaziyle, burjuva toplumuyla bir arada yaşamamaktadır. Şüphesiz, kapitalizmin gelişmiş olduğu Batı kapitalist toplumlarında, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin yüzlerce yıllık mücadelesiyle elde edilen demokratik haklar, ve demokratik mücadele o toplumlarda burjuva tahakkümünü bir ölçüde geriletmektedir. İşte bu yüzden Batı kapitalist toplumlarında, sermaye, egemenliğini ve tahakkümünü koruyabilmek, kapitalist sistemin ömrünü uzatabilmek için «sosyal demokrasi»den «demokratik sol»a kadar, sınıf mücadelesini, sınıf çelişmesini, dolayısıyla kitlelerin demokrasi ve sosyalizm mücadelesini törpüleyecek tedbirlere başvurmaktadır. Ama özünde, çağımızda burjuva demokrasisinde n de ğil, burjuva diktatoryasından söz etmek doğrudur.

Emperyalizm çağında, gerçek demokrasi sadece toplumun en ileri en devrimci kesiminin, işçi sınıfının demokrasisidir. Ancak sömürülen emekçi çoğunluğun egemenliğinin söz konusu olduğu, sömürücü azınlığın sömürsüne son verildiği yerlerde gerçek demokrasiden söz edilebilir. Kısaca, günümüzde gerçek demokrasiyi sağlayacak, bunda gerçekten yararı olan tek sınıf, sosyalizm kadar demokrasi mücadelesinin de öncüsü olan işçi sınıfıdır ve demokrasi bugün sadece sosyalizmle mümkündür.

Demokrasi, çağımızda, artık sosyalizm içinde mündemictir. Sosyalizm deyince bir de ayrıca demokrasi demeğe gerek yoktur. Çünkü demokrasi gerçek tanımına da ancak sosyalizmde kavuşur. İnsanın tüm bağımlılıklardan, tüm köleliklerden, tüm baskılardan, tahakkümden kurtulduğu, toplumun en büyük çoğunluğunun, işçi sınıfı ve onun öncülüğündeki emekçi çoğunluğun egemen olduğu, böylece ekonomik bağımlılıkların ortadan kalktığı, sömürünün sona erdiği sosyalist toplum, insanın gerçekten özgür, olduğu tek toplumdur. Bu yüzden sosyalizm deyince ayrıca demokratik denmez. Dendiği anda, sosyalizmi de, solu da yozlaştırmaya çalışan bir sermaye parmağı için içine karışmış demektir. Dendiği anda, sosyalizmin özü unutulmuş, kavranmamış veya başka sınıfların çıkarlarına feda edilmiş demektir. Dendiği anda, işçi sınıfı, onun demokrasisi inkâr edilmiş, onun en haklı iktidarı tanınmamış demektir.

Sosyalizm zaten demokrasidir. Gerçek demokrasi ise ancak sosyalizmle var olur. «Ak beyaz »olmayacağı gibi «demokratik sosyalizm» de olmaz... Bu yüzden «demokratik sol» un, sosyalizmi demokratik olmayan, anti-demokratik sol olarak göstermeye çalışması, gerçeklerin tahrifinden ve demagojiden başka birşey değildir.

Demokratik sol ve sosyalizm: Kesin yol ayrımı:

CHP'nin 22. Kurultayında, demokratik sol'u tanımlamaya ve sınırlamaya yönelik bildiri, kesin bir yol ayrımını bir kere daha ortaya koyuyor.

Bu yol ayrımı, bu uzlaşmaz nokta, demokratik sol ile sosyalizm arasındadır. Eğer kendimizi ve başkalarını kandırmıyorsak, eğer sosyalizmin ne olduğunu biliyorsak, demokratik sol'un bir çeşit sosyalizm olduğunu veya demokratik sol'dan sosyalizme geçilebileceğini söylememiz mümkün değildir.

Çünkü, bildiride de görüldüğü gibi, demokratik sol», sosyalizmin bilimini ve dayanağı olan işçi sınıfını reddeder.

Demokratik sol anlayışının kalıplaşmış formüllerden oluşmadığı, toplumun ihtiyaçlarına göre değiştiği, başka sol öğretilerden esinlenmediği, sosyal barışı öngördüğü, halkın ekonomik üstünlük sağlamasının yolunun üretim araçlarının kamulaştırılmasından geçmediği söylendiği anda, artık sosyalizmin biliminden bir daha söz edilemez. Çünkü sosyalizmin öğretisi tektir. Sosyalizmin bilimi öyle, bir yerinden alınıp, bir başka köşesi törpülenebilecek bir düşünceler kümesi değil, her noktası sıkıca birbirine bağlı bir bütündür. Ve bu bütünün temelinde, işçi sınıfı, işçi sınıfının öncülüğü, sınıf mücadelesinin tarihin hareket ettirici gücü olduğu, tarihin sınıf mücadeleleri tarihi olduğu, sosyalist topluma büyük üretim araçlarının kamulaştırılarak geçileceği ve nihayet sömürünün ortadan kalktığı toplumda üretim araçlarının özel mülkiyeti diye birşeyin varolmayacağı yazılıdır. Bu temeller tanınmadı mı artık olsa olsa, burjuva kandırmacalarından söz edilebilir, emperyalist dönem egemen sınıflarının yeni formüllerinden söz edilebilir ama sosyalizmden asla söz edilemez.

Demokratik sol ile sosyalizmin kesin ayrımı, topluma bakışlarında, sınıfları ve sınıf mücadelesini yorumlayışlarında, kapitalist toplumun temel kategorileri, özellikle üretim araçlarının özel mülkiyeti karşısındaki tutumlarında, kısaca sosyalizmi felsefesiyle, bilimiyle, ekonomi politikasıyla bölünmez bir bütün olarak kabul edip etmeme de somutlanır. O bilimi reddettiniz mi ortada kalan «sol» veya «sosyalizm», küçük burjuva demokratizmi veya burjuva reformculuğu kılıfına bü-ründüğü zaman bile, sermayenin, hem de tekelci sermayenin bir beşinci kolundan ibarettir.

Halk mı - Sınıflar mı?

CHP'nin «demokratik sol»'u işçi sınıfı öncülüğünü, sınıf mücadele ve gelişmelerini tanımadığı veya bunları uzlaştırmaya yöneldiği için, işçi sınıfı ve emekçi sınıflar yerine, muğlak bir halk kavramını geçirmiştir. Vehbi Koç'tan, Demir Dökümdeki işçiye kadar giden bu halk kavramı, sosyal demokrat ve popülist eğilimleri belirlemektedir. O bulanık halk kavramı altında, toplumdaki ilişkiler saklanmakta ama küçük burjuvanın halkçı özlemleri de okşanmış olmaktadır. Yine aynı halk kavramıyla işçi sınıfı meselesi bir yana atılmaktadır.

CHP'ye göre «Halkın ekonomik gücünün bireylerin veya varlıklı zümrelerin ekonomik gücünden daha üstün hale gelmesinin yolu, tüm üretim araçlarını kamulaştırmak değildir... Biz elbette özel sektöre de hak tanırız, devlete de ekonomiye ve topluma yön vermesi için gerekli hakları ve yetkileri tanırız. Fakat hepsinin üzerinde halk oimalıdır. Bunun yolu da halk sektörünün bir an önce kurulmasıdır. Halk sektörü bağımsız bir sektör olacaktır.»

O üçüncü yol hayali demokratik sol anlayışı içinde bir kere daha tekrarlanmakta ve hiçbir gerçekliği olmayan, adeta **metafizik bir varlık** haline getirilmiş olan halk yine o soyutluktaki halk sektörüyle kurtarılmaktadır. Devlet - özel sektör - halk - muhtevalarından soyutlanarak karşı karşıya konmaktadır. Kapitalist düzeni kökünden değiştirmeden, yani öncelikle tekelci mihraklar elindeki tüm üretim araçları kamulaştırılmadan, bunu yapabilmek için de halkın devlete el koyması sağlanmadan, halkın üstünlüğünün nasıl sağlanabileceği sorusu sorulmaktadır bile.

Öte yandan, o «İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz» anlayışının devamı olan halk anlayışı, sosyalizmin biliminden hiç nasıp alınmayınca, aynı ölçüde metafizik, -özündeyse sermaye ideolojisinin sonucu- bir devlet kavramına vardırılmaktadır. Devlet'in egemen sınıfın mülkiyetlerini koruma araçlarından başka bir şey olmayan bir sınıf techizatlanması olduğu görmezlikten gelinip, özel sektörle devlet ayrı ayrıymış gibi gösterilmektedir. Oysa sermayenin egemenliğini sür-

dürdüğü, işçi sınıfı ve emekçi sınıfların iktidarı ele geçirmediği kapitalist bir toplumda, devletin, kapitalist sınıfların sermayenin devleti olduğu, devlet işletmelerinin, devlet kapitalizminin de sermayenin uzun vadeli çıkarlarına dönük olduğu, işin A'sı, B'sidir.

Demokratik sol CHP, halkı devletle kurtaracaksa, İnönü CHP'sinin devletçiliğinden farklı bir alternatifse önce devleti işçi sınıfının ve emekçi sınıfların yani «halk» teriminin gerçek kapsamına giren sınıfların kullanabileceği bir araç haline gelmesini sağlaması gerekir. Bunun tek yolunun ise üretim araçlarının, işçi sınıfı ve emekçi kitleler adına kamulaştırılmasından geçtiğini bilmeyen yoktur.

Öyle sınıflardan bağımsız soyut devlet, soyut iktidar, soyut egemenlik kavramları, öyle bulanık sınıflar üstü bir halk, olsa olsa, «demokratik sol»un anlayışı olabilir. Ama toplumsal gerçekleri asla yansıtmadığı önünde sonunda küçük burjuva katlarca bile kapitalizmin sillesini bu defa da «sol» dan, hele hele sosyal demokrasiden, «demokratik sol» dan yedikleri zaman, görülür.

Sosyal demokrasiyi, Batı'daki biçimiyle ve tarım ekonomisinin, köylülüğün ağırlıkta olduğu emperyalizmin sömürü çemberi içindeki ülkelerde kazandığı yeni yapı ve çizgiyle, uzun ve etraflıca ele almak, genel olarak sosyal demokrasi ve sosyalizm, özel olarak da Türkiye'de burjuva reformizmi ve küçük burjuva demokrat çizgisi, küçük burjuva popülizmi açılarından ayrıntılarıyla ve örnekleriyle kavramak uzun bir incelemenin konusudur.

Ama, bir yana sosyalizmin bilimini öte yana da CHP'nin 22. Kurultayında, demokratik sol» anlayışını «açıklığa» kavuşturan bildiriye koyarsak ve bu bildiriye bilimin gözlükleriyle bakarsak, aradaki derin farkı ve «demokratik sol» un küçük burjuva kanat açısından barındırdığı bütün iyi niyet ve umutlara, bütün halkçılığa» rağmen, kaynaklandığı ve eninde sonunda varacağı sermaye tuzağını hemen görürüz...

17 Aralık 1974

● Senato'da da görüşmeleri tamamlanan ve kabul edilen Anayasa değişikliği ile eski DP'lilere siyasi hakları iade edildi. Anayasa değişikliğinden 141'inci maddeden hüküm giyen eski TIP yöneticilerinin de yararlanacağı bildiriliyor.

● CHP Parti Meclisi ilk toplantısını yaptı. Orhan Eyüpoğlu yeniden Genel Sekreterliğe seçildi. Bu arada Merkez Yönetim Kurulu üyeleri de seçildi. Genellikle partinin «uyusal ve Ecevitçi kişilerin oluştuğu» Merkez Yönetim Kurulu, CHP kuliselerinde eleştiriliyor. Genel Sekreter yardımcılarının seçilmemiş olması «manidar» bulunuyor.

● Çin Halk Cumhuriyeti Komünist

Partisi lideri Mao Tse Tung, parti merkez komitesine gönderdiği bir mektup - genelge ile 8 yıldır devam eden kültür devrimine son verilmesini istedi. Mao, yazısında, parti ile ordu arasındaki birliğin sağlanması gerektiğinden de sözetti.

● Margarin ve Ayçiçeği yağı fiyatlarına zam yapıldı. Zam kararına göre margarinin iki kiloluk ambalajları 30 liradan 33 lira 50 kuruşa, bir kiloluk vinterize ayçiçeği yağının 15 lira 75 kuruş olan fiyat ise 16 lira 15 kuruşa yükseldi.

● Almanya'da 80 bin otomotiv işçisinin olduğu Alman Çalışma Bakanlığı tarafından açıklandı.

18 Aralık 1974

● Bozbeyli, Demirel'e hücumlarına devam ediyor, Demirel, siyasal hakları iade edilen eski Demokrat Partilileri AP'ye ça-

ğırdı. Hükümet kurmak üzere, yakında görev talip olacaklarını bildirdi.

● İktisadi bir NATO niteliğindeki Ulus-

lararası Enerji Ajansı'na Türkiye'nin de katıldığı bildirildi. Çeşitli çevreler kararı eleştiriyorlar.

● Kamu ekonomik girişimlerinin 1975 finansman açığı 31 milyar lirayı buluyor.

● ABD yardımının 5 Şubat'a kadar devam edeceği açıklandı.

● CHP Genel Sekreter yardımcılıklarına Deniz Baykal ve Mustafa Üstündağ getirildi.

19 Aralık 1974

● Denктаş - Klerides görüşmeleri yeniden başladı. Atina'nın Kıbrıs'ta «coğrafi Federasyon»u kabul etme eğiliminde olduğu bildiriliyor.

● Çalışma Bakanı, işçilerimize artık Avrupa'nın kapılarının kapandığını bildirdi.

● AP'nin hükümet kurma konusunda tereddütlü olduğu, böyle bir koalisyonun uzun ömürlü olamayacağını anlaşıldığı, çalışmaların daha çok seçimlerde ortak

lık üzerinde toplanmaya başladığı bildiriliyor.

● SSK primlerinin artırılması konusundaki kanun tasarısı gerek sermaye gerekse sendika çevrelerince eleştiriliyor.

● Faşist saldırganlar, İstanbul Devlet Mühendislik, Mimarlık Akademisi öğrencilerinden, İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği Yönetim Kurulu üyesi, Şahin Aydın'ı bıçakla yaraladılar. Aydın kaldırıldığı hastahanedede öldü.

1974'den 1975'e Türkiye'nin bir yılı

Türkiye'nin son bir yıllık gelişmesine damgasını vuran yüzlerce, binlerce olay arasından bir seçmeyle, 1974 yılını özetlemek istersek, şu tarihleri unutmamız gerekir:

Aralık 1973

● Bitmeyen tükenmeyen hükümet kurma temaları... Ecevit, hükümeti kuramıyor. AP-CHP koalisyonu öneriliyor. Cumhurbaşkanı bütün parti liderleriyle toplantılar yapıyor. DP, Demirel'in başkanlığındaki bir sağ koalisyona girmeği kesinlikle reddediyor. Cumhurbaşkanı, Talû'yu erken seçim için millî koalisyon kurmakla görevlendiriyor. Talû çeşitli temaslardan sonra, görevi iade etmek istiyor. Korutürk kabul etmiyor, Talû temalarına yeniden başlıyor...

4 Ocak 1974

● İstanbul, Ankara, İzmir, Adana sanayicileri ve özel sektör yöneticileri, ithalat ve ihracatçılar, 1974'de Türkiye'yi etkileyecek en önemli sorunun fiyat artışları, işsizlik ve enflasyon olacağını bildiriyorlar.

9 Ocak 1974

● AP Genel İdare Kurulu partiler dışı birinin başkanlığında bir sağ koalisyona katılmayacağını, sola karşı bir koalisyonun AP önderliğinde kurulması gerektiğini bildiriyor. Ertesi gün Talû, «tahminim CHP-MSP koalisyonudur» diyerek görevi iade ediyor.

13 Ocak 1974

● 5 gün süren geceli gündüzlü çalışmalardan sonra CHP ve MSP'nin hükümet ortaklığı için ilkece anlaşmaları bildiriliyor.

25 Ocak 1974

● CHP-MSP arasında, zaman zaman kopma noktalarına gelen koalisyon görüşmeleri tamamlanıyor. 14 Ekim 1973 seçimlerinden 100 gün sonra, hükümet kuruluyor. 18 CHP'li, 7 MSP'li bakandan kurulu hükümeti Cumhurbaşkanı onaylıyor.

4 Şubat 1974

● AP, DP, CGP, MHP, hükümet programını şiddetle eleştiriyorlar ve hükümeti «sol bir hükümet» olarak niteleyip, «sınıf kavgasını başlatacağını» bildiriyorlar.

17 Şubat 1974

● Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu, işçi kıdem tazminatlarının 30 güne çıkarılmak istenmesini eleştirirken hükümeti çok sert kınıyor.

24 Şubat 1974

● Demirel, «Koalisyon sağlam değildir. Seçime hazır olalım,» diyor.

26 Şubat 1974

● Çoktandır beklenen ve bir kısmı Talû hükümeti sırasında kararlaştırılmış olan zamlar açıklanıyor. Zamlar özellikle büyük şehirlerin halkı üzerinde büyük etki yapıyor.

1 Mart 1974

● CHP-MSP'nin ortak af tasarısı açıklanıyor. Açıklanan tasarıya göre, 141-142, 146/3 maddeler de af kapsamına dahil.

6 Mart 1974

● Zamların tepkileri büyürken ve CHP'nin hedef olunmaya başladığı görülürken, CHP grubu da karışıyor. CHP grubunda hükümet için genel görüşme açılması isteniyor.

7 Mart 1974

● AP, 141, 142 ve 146 maddelerden hüküm giymiş olanların affını engellemek için elinden geleni yapacağını ve sonuna kadar direneceğini açıklıyor.

9 Mart 1974

● Üniversite ve yüksek okullarda, faşist komandoların saldırıları yoğunlaşıyor.

11 Mart 1974

● Hükümet haşhaş ekiminin başlaması kararı alıyor ve karar ABD'ye bildiriliyor.

14 Mart 1974

● Haşhaş ekimi kararına ABD'nin tepkisi sert oluyor. ABD Türkiye'yi yardımı kesmekte tehdit ediyor.

21 Mart 1974

● Hükümet öğrenci olaylarını görüşürken, faşist saldırganların sebep olduğu çatışmalar devam ediyor.

2 Nisan 1974

● Hükümete karşı alınacak tavır konusunda sermaye çevrelerinde beliren görüş ayrılıkları su yüzüne çıkıyor. Türk Sanayici ve İşadamları Derneği'nin

toplantısına İstanbul, Eskişehir, Adana sanayi odaları ve diğer bazı özel sektör kuruluşları katılmıyor. Sert muhalefet yapılmasından yana olanlarla, hükümetin desteklenmesi, en azından engellenmemesini savunanların görüşleri çatışıyor.

9 Nisan 1974

● Türkiye ile Yunanistan arasında Ege denizinde petrol arama konusunda beliren anlaşmazlık büyüyor.

10 Nisan 1974

● Bir süreden beri komisyonlardan geçen af kanunu tasarısı Millet Meclisi'nde görüşülüyor. Koalisyonu bölmek, MSP'li bir kısım unsurlara tasarı aleyhinde oy kullanırmak için AP'nin sürdürdüğü yoğun çalışmalara rağmen, teklif 185 red oyuna karşılık 207 oyla kabul ediliyor.

14 Nisan 1974

● Sermaye çevreleri hükümete hücumu sertleştirirken, Demirel, CHP-MSP koalisyonunun ömürsüz olduğunu, seçimlere hazır olmak gerektiğini bildiriyor.

18 Nisan 1974

● Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet komisyonu Genel af tasarısını yeniden görüşürken 146/3, 141 ve 142. maddeleri af kapsamı dışına çıkarıyor. Ancak son söz Meclis'in...

Vehbi Koç, yatırımların durduğunu bildiriyor, hükümeti eleştiriyor, «batar sak hep beraber batacağız» diyor. İşverenler Sendikası da hükümete hücumu yoğunlaştırıyor.

27 Nisan 1974

● Senato, Millet Meclisi'nin kabul ettiği Genel af teklifini değiştiriyor. Affın kapsamını daraltıyor ve 96 oyla yeni metni kabul ediyor. Bu durumda Millet Meclisi'nin kendi metnini kabul edebilmesi için 226 olumlu oy olması gerekiyor.

● Vehbi Koç ve Nejat Eczacıbaşı, Ecevit ve Baykal ile görüşüyorlar. Baykal hükümetçe alınan ekonomik tedbirlerin özel sektörün aleyhine değil lehine olduğu yolunda teminat veriyor.

7 Mayıs 1974

● Faşist komando saldırıları yeniden hızlanıyor... Çatışmalarda yaralananlar oluyor. Ecevit olayları, affın gerçekleşmesini istemeyen çevrelerin oyunu olarak niteliyor.

14 Mayıs 1974

● Genel af kanunu'nun Millet Meclisindeki son oylamasında, MSP'li 20 millet vekilinin de AP, DP, CGP paralelinde olumsuz oy kullanmasıyla, 141 ve 142. maddeler kapsam dışı kalıyor. Böylece 12 Mart sonrası dönemi mahkûmiyetleri aştan yararlanamıyor. Tepkiler büyüyor. Pekçok kuruluş, Kanun'un Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmesini istiyor. CHP-MSP koalisyonu sarsılıyor.

18 Mayıs 1974

● Ecevit, kişisel eğilimin çekilmektir» diyor. Erbakan, 20 muhalif milletvekilini ikna ve CHP'ye yeni garantiler verme peşinde...

16 Haziran 1974

● Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurucuları program ve tüzük konusunda anlaşmaya varıyorlar ve partinin kuruluş tarihi olarak 16 Haziran'ı kabul ediyorlar.

22 Haziran 1974

- TSİP'in kuruluş dilekçesi İçişleri Bakanlığı'na veriliyor.

2 Temmuz 1974

● CHP'nin başvurması üzerine, Anayasa mahkemesi, Af Kanunu'nun 5. maddesinin A bölümünü iptal ediyor ve 141 ve 142. maddelerden mahkûm olanların da af kapsamına girmesi sağlanıyor. Tahliyeler başlıyor.

4 Temmuz 1974

● Haşhaş ekiminin serbest bırakılması konusundaki ABD memnuniyetsizliği bir dış baskıya dönüşme istidadı gösteriyor.

6 Temmuz 1974

● Makarios, Yunan cuntasının başı General Gizikis'e bir mektup göndererek, bir darbe teşebbüsünde bulunacaklarını öğrendiği Ulusal Muhafız Gücü'nün Yunanlı 650 subayının derhal geri çekilmesini istiyor.

15 Temmuz 1974

● Faşist Yunan cuntasının fiilî desteği ile Kıbrıs Ulusal Muhafız gücü Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştiriyor. EOKA-B örgütü liderlerinden faşist Nikos Sampson cumhurbaşkanı ilan ediliyor. Önce öldüğü bildirilen Makarios kaçıyor. Ecevit, «bu bir Yunan müdahalesidir» diyor. Türk ordusu alarma geçiyor.

20-21 Temmuz

● Türkiye, Kıbrıs'a askerî müdahalede bulunuyor. Denizden ve havadan kuşatma hareketi başlıyor. 14 ilde sıkıyönetim ilan ediyor.

22 Temmuz 1974

● Türkiye ve Yunanistan, MB Güvenlik Kurulu'nun ateş kes kararına saat 17.00 den itibaren uyuyorlar. Yunanistan'ın karıştığı haber veriliyor.

23 Temmuz 1974

● Başarısız kalan Kıbrıs darbesinden sonra, Yunan cuntası, ABD ve diğer yabancı mihrakların etkisiyle Karamanlis'i Yunanistan'a çağırıyorlar. Olay, Yunanistan'da demokrasiye dönüşte ilk adım olarak yorumlanıyor.

30 Temmuz 1974

● Cenevre barış anlaşması imzalanıyor. Anlaşmaya göre, Türkiye, Adadaki kuvvetlerini ancak Anayasal düzen geri geldikten sonra, kademeli olarak geri çekecek.

- Ecevit'in Türkiye'deki etkinliği ve destekleri büyük ölçüde artıyor.

2 Ağustos 1974

● Kısa süren, «millî birlik», «beraberlik» edebiyatından sonra, Cenevre anlaşmasını hezimet olarak niteleyen AP, Meclis' toplantıya çağırılmaya hazırlanıyor. Ecevit hükümeti banka kredi hacmini artırma kararı alıyor. Böylece orta vadeli kredilerdeki kısıtlamalar hafifleyecek ve sermaye çevreleri istedikleri kredileri alabilecekler. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, «askerî çıkartmadan sonra, şimdi de Türk-İş adamlarının Kıbrıs'a ekonomik çıkartma yapacaklarını» bildiriyor.

7 Ağustos 1974

● Cenevre barış görüşmelerinin ikinci bölümünün başlamasına bir gün kala, Ecevit, Türkiye'nin coğrafi federasyon halinde iki ayrı otonom yönetim te-

zini savunacağını açıklıyor. Kıbrıs konusunda muhalefet partilerinde ve içten içe MSP'de tartışmalar yapılıyor. Kıbrıs olaylarından büyük kazançla çıkan Ecevit ve CHP, AP ve MSP'yi korkutmaya başlıyor... Şovenizm kitlelerde yaygınlaştırılırken Ecevit'in Kıbrıs politikasına sağdan eleştiriler de başlıyor.

14 Ağustos 1974

● Cenevre Barış görüşmelerinin ikinci kısmında, anlaşmaya varılmamasından sonra, Türkiye Kıbrıs'ta ikinci askerî harekâtı başlatıyor ve adayı istila hızlanıyor. Yunanistan, NATO'nun askerî kanadından çıktığını açıklıyor.

16 Ağustos 1974

● Türkiye, Lefke, Lefkoşe, Magosa hattının Güneyini ele geçirdikten sonra, ateş kesi kabul ediyor. Denктаş, «Federe Türk devleti Kıbrıs'ta filen kurulmuştur ve sınırları Türk askerinin gittiği yerdir» diyor.

22 Ağustos 1974

● Sermaye çevreleri, hükümetin Kıbrıs politikasını ve son ekonomik tedbirleri övüyorlar. Türkiye'nin Kıbrıs politikasını, yabancı ülkelerde tanıtmak üzere geziler tertiplerken, yüksek tirajlı Batı gazetelerine konuyla ilgili tam sayfa ilanlar vermeyi, CHP İstanbul senatörü Ülman'la yaptıkları görüşmelerden sonra taahhüt ediyorlar... Başbakan Ecevit bir yabancı gazeteciye, NATO'da Yunanistan'dan boşalan yeri Türkiye'nin doldurabileceğini söylüyor. Bu sözler büyük yankı uyandırıyor.

29 Ağustos 1974

● Maliye Bakanı Baykal, son ekonomik tedbirlerle ilgili açıklama yapıyor. Alınan tedbirlerin tümünün sermaye çevrelerinin, özellikle tekelci çevrelerin ihtiyaçlarına cevap verdiği görülüyor.

1 Eylül 1974

● Tekelci sermaye çevreleri hükümetin aldığı ekonomik tedbirleri överlerken ve Ecevit'in şahsında hükümete Kıbrıs için teşekkürlerini bildirirken, CHP-MSP arasındaki Kıbrıs konusunda uyuşmazlığın büyüdüğü ve koalisyonun yine çatlama tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bildiriliyor.

3 Eylül 1974

● İstanbul'da düzenlediği basın toplantısında Ecevit, «MSP ile aralarında uzlaşmaz ayrılıklar olduğunu» açıklıyor. Siyasî hayatı boyunca NATO aleyhinde bir söz kullanmadığını söylüyor ve bir soru üzerine, «biz vaadettiğimiz affi gerçekleştirdik. İçerde kalanlar tedhişçilik diyebileceğimiz suçlardan hükümlüdürler» cevabını veriyor.

5 Eylül 1974

● Erbakan yaptığı basın toplantısında, son derece yumuşak konuşuyor, Ecevit'in endişelerinin geçici olduğunu ve koalisyonun devamında yarar olduğunu söylüyor.

6 Eylül 1974

● Ecevit, koalisyonu bozmaya kararlı olduğunu bildirirken, erken seçim sloganını atıyor.

8 Eylül 1974

● Bitlis senatörü Kâmuran İnan, AP Genel Başkanlığı konusundaki söylentileri doğrular yönde konuşuyor.

9 Eylül 1974

● Koalisyon bozulmak üzere. Erbakan, «Kıbrıs zaferini oya tahvil etmek isteyenlerin hevesleri kursaklarında kalacaktır.» diyor.

13 Eylül 1974

● Ecevit ve Erbakan görüşüyorlar. Ecevit «hükümet etme konusunda ciddi görüş ayrılıklarımız var» derken, Erbakan «koalisyon devam edecektir» diyor. Ancak İskandinavya gezisine çıkarken, Ecevit'in yerine Eyüpoğlu'nun vekalet edeceğini açıklaması MSP kanadında büyük tepki doğuruyor. MSP'li bakanlar Ecevit'in İskandinavya gezisiyle ilgili kararnameyi imzalamayacaklarını bildiriyorlar.

16 Eylül 1974

● Ecevit, istifaya karar verdiğini açıklıyor. Aralık ayında erken seçim öneriyor. Erbakan istifaya niyetleri olmadığını belirtiyor.

18 Eylül 1974

● Ecevit, istifasını Cumhurbaşkanına veriyor.

20 Eylül 1974

● Ecevit, yeni hükümeti kurmak üzere yeniden görevlendiriliyor. CHP-DP koalisyonu temaslara başlıyor. Ancak DP'nin derhal seçime yanaşmayacağı sanılıyor.

25 Eylül 1974

● ABD Temsilciler Meclisi, Türkiye'ye verilen askerî yardımın kesilmesi kararını alıyor.

30 Eylül 1974

● DP ile ortaklık kuramayan Ecevit, hükümeti kurma görevini iade ediyor. Cumhurbaşkanı görevi Demirel'e veriyor.

4 Ekim 1974

● Demirel de hükümeti kurmaya imkân bulamayarak görevi iade ettiğini bildiriyor.

8 Ekim 1974

● Hükümet bunalımına çözüm bulmak üzere, Cumhurbaşkanı'nın isteğiyle Çankaya'da toplanan siyasi parti liderleri, hiçbir anlaşmaya varamadan dağılıyorlar.

10 Ekim 1974

● Cumhurbaşkanı yeniden Ecevit'i hükümeti kurmaya memur ediyor.

23 Ekim 1974

● AP büyük kongresi sona eriyor. Demirel 1440 delegenin 1308'inin oylarıyla yeniden başkanlığa seçiliyor.

1 Kasım 1974

● Bakanlar Kurulu Millî Güvenlik Kurulu'nun tavsiye kararına uyararak, sıkıyönetimin 6 ilde kaldırılmasına, Ankara, İstanbul, Adana, İçel illerinde bir ay daha uzatılmasına karar veriyor. Sıkıyönetimlerin, bir süreden beri yoğunlaşan grev, gösteri vb. yasaklamaları sürüyor.

3 Kasım 1974

● Demirel, Ecevit'in hükümetin kurulması konusundaki bütün önerilerini reddettiklerini bildiriyor.

7 Kasım 1974

● Azınlık hükümeti kurma girişimleri bütün partilerce olumsuz karşılanan Ecevit, görevi iade ediyor. Bir süre sonra hükümet kurulmaz ve erken seçim kararı alınmazsa, hükümet görevini de bırakacaklarını bildiriyor.

8 Kasım 1974

● Ankara'da ODTÜ ve Hacettepe Üniversitelerinde, Kissinger'in Türkiye'ye ziyareti haberleri üzerine anti emperyalist gösteri ve boykot yapmak isteyen öğrencilere silahlı komandolar saldırıyor. Olaylar çıkıyor.

9 Kasım 1974

● Hükümeti kurma görevi kontenjan senatörü Sadi Irmak'a veriliyor... Öğrenci boykotları yaygınlaşıyor.

17 Kasım 1974

● Cumhurbaşkanı, 16'sı parlamento dışı ve çoğu sermaye çevrelerinin sözcüleri olan, altısı 12 Mart hükümetlerinde görev almış bulunan, 4'ü CGP'li, diğerleri bağımsız bakanlardan oluşan Irmak hükümetini onaylıyor.

29 Kasım 1974

■ Irmak hükümeti güven oyu alamıyor. Oylamaya katılan 378 parlamentardan sadece 17'si hükümete güven oyu veriyor. Hükümet istifa ediyor. Ancak göreve devam edeceği bildiriliyor.

Aralık 1974

● Ayın kronolojisinde ayrıntılarıyla verilen Aralık ayının olaylarını şöyle özetlemek mümkün...

● Ecevit, seçim ajitasyonunu en yüksek noktasına çıkarıyor. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yaptığı büyük toplantılarda, erken seçim sloganını tekrarlıyor. Hükümet kurulamıyor. Demirel bir sağ koalisyon çabasını yoğunlaştırırken, DP Demirel başkanlığında bir sağ koalisyonu kabul etmeyeceğini bildiriyor.

● Faşist komando saldırıları Türkiye'nin her yerinde büyük ölçüde yoğunlaşıyor.

● İşçi sınıfının referandum, ekonomik ve demokratik hak talepleri hızla yükseliyor.

Antidemokratik baskılar, sıkıyönetimlerin veya polisin baskıları yoğunlaşıyor.

● İstifa etmiş ve güven oyu alamamış Irmak hükümeti, yağ zammından valilerin değiştirilmesine ve emniyet müdürlüklerine yeni atamalara kadar, sermayenin kısa vadeli çıkarlarına yönelik icraata hız veriyor.

Türkiye'nin bir yılına, yukardaki ana çizgiler çerçevesinde bakılırsa, 1974'ün, egemen sınıfların bunalım yılı olduğunu söylemek mümkün. Sermaye, taa 1970'den beri süren ekonomik ve siyasal bunalımına, dar boğazlarına, 1975'in gerektirdiği, zorunlu kıldığı çözümleri arama peşinde. Bir yanda, kitlelerin hızla gelişen uyanışı ve bilinçlenmesi, ekonomik demokratik taleplerin yükselişi; öte yanda 12 Mart formül

lerinin, bugün bir çok iç ve dış nedenle, özellikle de kitlelerin demokratik uyanışına çarparak uygulanamaz veya en azından tercih edilemez oluşu, yeni çözümleri zorunlu kılıyor; ama nasıl bir çözüm?...

İşte hükümet bunalımı olarak yan sızan, egemen sınıflar bunalımı, bu çözümün bir türlü bulunamamasının sonucudur,

Kısaca söyleyecek olursak, 1974 yılını, egemen sınıfların yeni yönetim formülleri aramaları; bu ortamda partilerin özellikle de CHP'nin durumu ve CHP içindeki gelişmeler; bu gelişmelerde bir iticil, hızlandırıcı faktör olan Kıbrıs olayları ve emekçi kitlelerin, şu anda büyük ölçüde CHP'ye dönük ama aslında CHP sınırlarını çatlatmaya aday hareketliliği, uyanışı belirliyor. 1974 yılı, bugünden geriye bakıldığında, geri ve bağımlı bir kapitalist yapının bütün çehrelerini ve çıkamazını gösteriyor. Ancak, yönetenlerin artık büyük ölçüde yönetemez, daha doğrusu hükümet edemez durumda oldukları bir dönemde, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi kitlelerin örgütsüzlüğü, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin, 1974'de bu yolda atılan adımlara rağmen, henüz halikin demokratik iktidarını gerçekleştirme ye aday olmaması, Türkiye sosyalist hareketinin büyük ölçüde sürüp giden dağınlığı, egemen sınıfların egemenliğine, halkın gerçek egemenliği adına son verilmesinin henüz gündeme getiremiyor.

1974 yılı Egemen güçler ve emekçi sınıflar açısından temeldeki bunalımın yüzeysel analizleriyle değerlendirildiğinde, asılak ve bağımlı kapitalizmin iflasının, kapitalist dünyadaki genel bunalıma da bağlı olarak, belgelendiği yıldır.

Egemen sınıfların bitmeyen «bunalım»ı

1974 yılı bir «hükümet bunalımı»yla açıldı, 1974 yılı bir «hükümet bunalımı»yla kapanıyor. Gerçekten, aradaki yedi buçuk aylık CHP-MSP koalisyonu da bunalımın çözümü değil, bunalımın bir bölümü sayılmalıdır. CHP-MSP koalisyonu, iki siyasal partinin sınıf tabanları bakımından bazı ortak yanlarına rağmen, özünde bir zorlama formüldü. Böyle bir koalisyonla, ezilen emekçi halkın farklı kesimlerini karşı karşıya getiren bir «tarihi yanlış»ın sona erdiğini ve koalisyonun dört yıl yaşayacağını sık sık tekrarlamış olan Ecevit, aynı ortaklığı, kendini bir erken seçim alternatifini karşısında en güçlü hissettiği anda ve aslında hiçbir yeni neden, hiçbir bardağı taşıran damla söz konusu de

ğilken, bozmakta tereddüt etmedi. Bugün, 14 Ekim seçimleri sırasında AP'ye en şiddetli hücumları yöneltmiş ve AP'yi «masonik tekelci kılık»ın sözcüsü ilan etmiş olan MSP de, aynı AP ile bir sağ koalisyon içinde ortaklığa, daha da ötesi, oylar bölünmesinin diye, seçimlerde ortak liste çıkarma eğilimlerine yeşil ışık yakmakta tereddüt etmiyor.

14 Ekim seçimlerinin sonuçları, kimin «çok şüpheli» mekanik düşünceli yorumcuların iddia ettiği gibi, CIA'nın, emperyalizmin ve yerli ortaklarının çok önceden planlanmış yeni bir oyunu değildi. 14 Ekim'de, 12 Mart'ın olağanüstü rejiminin kendilerine sağladığı olağanüstü kâr ve gücü, hep oy davarı olarak gördükleri «millet»e de onaylatmayı ve baskı ve tahakkümünü parlamenter demokrasi görünümünü altında sürdürmeyi hayal edenler, beklediklerini bulamadılar. CHP seçimleri, MSP ise, unmadıkları «taş» oldu. Tkel den oyların en büyük bölümünü alarak çıkıcılar CHP'nin de MSP'nin de kıyamet ko parmayacaklarını, bütün sloganlarına rağmen, bütün «sömürüye paydos, insanca, hakça düzen ve düzen değiştirme» laflarına rağmen zamanla ehililebileceklerini, her ikisi içinde de kendi ayakları olduğunu ve her iki parti içindeki küçük burjuva katmanların ağırlığının eninde sonunda, kritik anlarda sermayeye yaslanmalarını engelleyemeyeceğini biliyorlardı şüphesiz. Yine tekelci mihrakların MSP'ye karşı, CHP'den bile sert davranmaları MSP'nin tutarlılığından çok bir yandan içindeki anti-tekel orta sermaye kanadına duyulan tepkiden ve çıkar çatışmasından, öte yandan «batıcı ilericiler»in deyimleriyle onun «çağ dışı» olmasından, yani ideolojisini kapitalizm öncesinden kalma geri sınıf ve tabakalara veya en azından onların emekçi kitlelerde etkinliğini yer yer önemli ölçüde sürdüren dinçi ideolojilerine dayandırmasından kaynaklanıyordu. Büyük sermaye öteden beri, özünde kendi ideolojisi olan Atatürkçülük ve Laiklik kılıçlarını 12 Mart'tan bu yana daha bir açıkça kuşanmıştı. Bu, biraz da, 1969-1970'lerden sonra, ezeli ortağı kapitalizm öncesi tefeci-bezirgân sınıflarla arasının, bir ölçüde de olsa soğumasından, tefeci-bezirgânlığın, a-

ğalığın çıkarlarının, finans kapital, özellikle de onun sanayi tercihi açısından zarara uğratılmış olmasından ileri geliyordu. Kısaca tekelcilerin önemli bir bölümü MSP'yi tehlike olarak bile değil, fuzulî görüyorlardı.

CHP ve MSP, seçimlerde anti tekel sloganlar kullanarak, demokratik özelemler veya dinci özelemler dile getirerek, bu düzeye çatarak ve bu düzenin değişmesi gerektiğini savunarak seçimlerden galip çıkmışlardı. Büyük sermaye bu yeni durumu değerlendirirken, içinde iki eğilim belirdi. Birincisi, daha uzun vadeli düşünen, Türkiye'deki demokratik uyanışı, kitlelerin hareketliliğini hesaba katan, bu yeni gelişmelere uygun bir iktidar modelinde, ehilleştirilmiş, içindeki küçük burjuva demokrat kandanın «aşırı popülist» görüşlerinden arındırılmış bir CHP'nin pekâlâ yeri olabileceğini düşünen, sermayenin akıllı ve uzak görüşlü sözcülerinin eğilimiydi. Bunlar bir CHP hükümetine karşı tavır alınmamasını, aksine CHP'nin hızla sağa çekilmesini ve Batı'daki sosyal demokrat partilere benzeyen, emek-sermaye mücadelesini yumuşatmaya yönelik bir siyaset izleyen bir alternatif parti haline getirilmesini savunuyorlardı. Bunlara göre, 1969'dan bu yana Demirel AP'si hızla yıpranmış ve sonunda halkın desteğini de yitirmişti. Yeni ve taze lider, halkı finans kapital kuyruğuna oy zinciriyle bağlayabilecek yeni bir güç gerekiyordu. Görünüşe aldanılmaz, ve için de çarpışan çıkarlar iyi değerlendirilirse, tekelci sermayeye yakın güçlerin CHP içinde ağır basması sağlanabilirse, parti pekâlâ işe yarayabilirdi.

Diğer eğilime, özellikle de AP'ye yakın sermaye gruplarının yada kendisini tüm siyasal partilerden çok daha güçlü gören bir iki büyük sermaye grubunun savunduğu görüşe göre, «ne olur ne olmaz»dı. Daha baştan sıkı basılmalı, bir CHP-AP koalisyonu denenmeli, bu olmaz da CHP hükümeti kurarsa, o zaman da kafasının üzerinden kalıcı eksik etmemeli ve hükümetin düşürülmesi için de çalışılmalıydı.

CHP-MSP hükümeti, 25 Ocak'ta kurulduğu zaman, sermaye henüz kararını vermiş değildi. Kararını tam olarak vermesi için, yaz aylarını, yani CHP'nin eh-

illeştiği ve küçük burjuva hayalcılığının, kapitalist düzende tekelcilerin ağırlığına yenildiği dönemi beklemek gerekti...

Daha 1974'ün ilk günlerinde, Ecevit, uzayıp giden hükümet bunalımı karşısında «erken seçim»den söz ediyordu... 1975'e girerken, yine erken seçimden söz ediliyor. CHP-MSP koalisyonu, fazla uzun ömürlü olabileceğine kimselerin inanmadığı bir ortaktı. Böyle bir ortaklığın kurulmasından başka çare bulunmayınca; özellikle de AP'nin, kendi yaralarını sarabilecek bir dönem kazanma ve CHP'yi yıpratma gayesiyle iktidardan kaçtığı, DP'nin, AP ile hiçbir ortaklığa yanaşmadığı, bir sağ koalisyonun, o partiler bir türlü aralarında anlaşamadıkları için -aslında temsil ettikleri çıkarların uzlaşması henüz mümkün olamadığı için- imkansız olduğu görülünce, CHP-MSP ortaklığı zorunlu olmuştur. Böyle bir ortaklıktan herkesin kendine göre beklediği yararlar vardı. AP, güç bir dönemde, bu yük bir ekonomik bunalım döneminde hükümete geçen CHP-MSP ortaklığını kolayca yıpratabileceğini, üstelik de pamuk ipiyle bağlı olan bu ortaklığın istenildiği zaman, iyi hesaplanmış oyunlarla çözülebileceğini düşünüyordu. Demokratik güçler, ne kadar kısa sürerse sürsün, nisbî de olsa, demokratik ortamın nefes alabilecek kadar genişleyeceğini, meselâ bir siyasal affın çıkabileceğini, bazı anti demokratik hükümler ve uygulamaların kaldırılabilceğini düşünüyorlardı. DP, muhalefette kalan AP'nin silineceği, güttide güçten düşeceği hesabındaydı.

CHP-MSP hükümetinin, uzun zaman beri sürüp duran, bir kısmı dış ekonomik gelişmelere doğrudan bağlı olan, bir kısmı ise içteki çıkmaza girmiş kapitalizmin zorladığı zamları gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Üstelik de bu zamlar, en geniş emekçi yığınların günlük hayatları ve geçimleriyle öylesine ilgiliydi ki, hükümetin özellikle de ucuzluk vaadleriyle iktidara gelmiş olan CHP'nin yıpranmaması ihtimaldi yoktu. Öte yandan, sermaye baskılarını artırmış, özel sektör zam taleplerini birbirini ardına yığmış ve hücumu başlamıştı bile...

CHP-MSP hükümetinin halkın tepkisini yumuşatabilmek, kendi yıpranmasını engelleyebilmek için başvurduğu tedbirler,

kıdem tazminatlarının yükseltilmesi konusunu ortaya atmak, bazı küçük işçi ve ücretli sorunlarını, taban fiyatlarını, kitlelerdeki tepkiyi yumuşatacak ve görünürde «vaziyeti kurtaracak» şekilde ayarlamak oldu. Ya da, hükümetin gerçek yapısı ancak bu kadarına elverdi. Öte yandan, siyasi hafta somutlanan «demokratik görünüm» de, ne bahasına olursa olsun kurtarılmalı ve CHP-MSP hükümetini başından beri desteklemiş olan demokratik güçlerin desteği korunmalıydı. 1974 Nisan sonlarına kadar geçen dönemde, hükümet bu tedbirleri almayı sürdürürken, tekelcilerin tepkileri de giderek büyüyordu. Baştan beri bir CHP-MSP hükümetine karşı harekete geçilmesi savunmuş olan çevreler, o günlerde Ecevit'in sık sık kullandığı «tekelci sermayeyi kuşatma» ve benzeri sözlerden, ekonomik bakımdan hiç de büyütüldüğü gibi sonuçları olmasa da, işçi sınıfına ve çalışanlara dönük bazı kararların «miğdelerini bulandırmamasından», en önemlisi de kredi musluklarının bir «ne idiği belirsiz ve eninde sonunda fonların israfından başka işe yaramayacak» «Halk sektörü» hayaliyle, kendilerine kapanmasından kuşkuluyorlardı. O günler CHP'de küçük burjuva demokrat kanadın ve onun çıkarlarının ağır basmakta olduğu günlerdi. Halk sektörü küçük burjuva hayalciliğinin ve o ezeli orta yolculuğun, herkesi mülk sahibi yapma teranelerinin en somut bir örneği olarak, orta da duruyordu. Tekelciler, halk sektörünün bir sonuca varamayacağını, kendilerine rakip falan olmayacağını hatta bu sektörü de ele geçireceklerini biliyorlardı ama, kendi yatırımlarının sermayeye, krediye bunca ihtiyacı olduğu bir dönemde, ortada hiçbir kazığı çakılı bulunmayan bir hayal uğruna, kredi imkânlarından, orta vadeli kredilerden yoksun bırakılmalarını hazmedemiyorlardı. Üstelik de bir efsane haline getirilen «halk sektörü», ayak bağı küçük burjuvanın ve tekel dışında kalan sermaye kesimlerinin tekelciliğe karşı tepkisinin ifadesi bu tepkiyi besleyen bir itici güç olarak kuşku yaratıyordu.

Nisan sonunda, Ecevit ve Baykal'ın, iki en büyük'le, yani Vehbi Koç ve Eczacıbaşı ile görüşmeleri, tekelcilerin artan

baskısı karşısında, hükümetin CHP kanadının ilk önemli ve açık geri adımıydı. Adana sermayesi ise, MSP içindeki, bakanlığa kadar gelen adamlarıyla bir başka koldan işlerini yürütüyordu.

Aynı günlerde, Genel af tasarısının kapsamı konusu, DP, CGP, MHP ve özellikle AP tarafından da gündeme getirilerek, 12 Mart sonrası siyasi hükümlülerinin, salıverilmesine pek de gönüllü olmayan, demokrasi anlayışının, fikir özgürlüğü anlayışının sınırları 163. maddede, yani dini inanç özgürlüğünde biten MSP tahrir edilmeye ve koalisyonun çatlaması sağlanmaya çalışılıyordu. MSP içindeki bir kanat dışında, Erbakan'ın ve Bakanların bir kısmının ortak af tasarısını sonuna kadar sürdürdükleri ve o günlerde, koalisyonun sona ermesi anlamına gelecek bir davranıştan kaçındıkları hatırladadır.

Ama bir kere daha, tekelciler ve tefeci-bezirgânlık ortaklığının, demokrasi düşmanı eğilimleri ağır basıyor ve son anda, hem de beklenmedik şekilde, 20 MSP'li milletvekilinin de aleyhte oy vermesiyle 141. ve 142. maddeler af dışı kalıyordu.

Zaten, CHP'nin önerdiği Af tasarısının kısıtlı yapısı, 146. maddeye karşı tavrı, «anarşistlere af yok» görüşü, daha sonra «bizim vaadettiğimiz af bu kadardı, bunun ötesini suç sayıyoruz» tavrı ve CHP içinden bir kanadın 141. maddeye 12 yıllık indirim tanınmasına karşı oldukları da, CHP olayını daha iyi kavramak için burada hatırlanmalıdır.

Zamların kamuoyunda yıpratığı, siyasal af başarısızlığının demokratik güçleri umutsuzlaştırdığı bir dönemde, tekelcileri kuşatma adına yola çıkıp tekelciler tarafından gitgide kuşatılan Ecevit, koalisyonu bozmayı daha o zamandan düşünmüş olmalıdır. Ne kadar «bakın görün iktidar olmamıza imkân vermiyorlar ki» denilirse denilsin, kuru lafa kimselerin aldırmadığı görülmeye başlamıştır.

O sıralarda koalisyonu, çeşitli teminatlar veren, gayretler gösteren MSP'nin tutumu ile, tekelcilerin CHP içindeki tekelcilere yakın, kanatla ilişkilerinin kurtardığı söylenebilir. İlk bakışta gelişik gibi görünse, de, 1974 Haziran ayının olayları ha-

tırlandığında, durum daha rahat kavranabilir. O dönem, finans kapital'in, 12 Mart'ta iktidardan düşülmesine göz yumduğu hatta destek olduğu, bir daha da tek başına iktidara gelmesinden yarar ummadığı Demirel'li AP'den umudu büyük ölçüde kesmiş olduğu bir dönemdir. AP'yi, son yıllar da kendi «gelişmesi»ne ayak uydurabilecek, yani daha modern kılıklı ve Atatürkçü elbiseli, hatta «sosyal adaletçi», Batıcı bir denge partisi haline getirmeden desteklemesi de pek söz konusu değildir. Kamuran İnan, AP Genel başkanlığı için, AP'te taze kan vermeyi öneren sermaye çevrelerince o sıralarda lanse edilmiştir. Ama bu uzun bir iştir. Hem de ilk AP Genel Kongresinde halledilmesi bile imkânsız görünmektedir. Çünkü öte yanda da Kamuran İnan'lı AP'nin CGP gibi dapa racık, kitle tabanı ve oy potansiyeli olma yan bir finans kapital partisi haline dönüşmesi ihtimali ağır basmaktadır. Demirel'in hem başarısı hem de başarısızlığı, o tefeci-bezirgân-ağa üçlüsünün getirdiği kitle tabanını, tekelcilerin çıkarları doğrultusunda, dengeli şekilde toparlamak olmaması mıdır?

Peki bu kadar zahmete girilmeden, mevcut şartlardan yararlanılamaz mı? Me sela AP'yi CHP'ileştirmek gibi uzun ve güç bir işe girilmek yerine, her bakımdan daha kolay görünen CHP'yi AP'ileştirmek ve ya ikisini de bir ortaklıkta buluşturabilecek oranlarda değişime uğratmak mümkün değil mi? 1974 Haziran'ında, tekelciler bu sorular etrafında kendi aralarında çekişir dururlar. Ama bu çekişme ve CHP'yi AP'li leştirmeyi, en azından «sosyal demokrat» alternatif parti haline getirmeyi önerenler küçümsenecek gibi değildir. CHP-MSP ortaklığının, af tasarısının kuşa çevrilmesinden sonra hemen bozulmamasının nedenlerinden biri de böyle düşünenlerin CHP için deki etkinlikleri ve etkileridir.

Savaşlar, büyük ekonomik bunalımlar, büyük afetler, yani doğal gidişe müdahale eden olağanüstü olaylar, düğümlerin daha çabuk çözülmesine, sınıf çıkarlarının daha sert çatışmasına, temeldeki sorunların daha çabuk yüzeye çıkmasına neden olur. lar... Henüz Kıbrıs olayları ortada yokken, Dört ayı aşkın bir iktidar döneminden son-

ra, CHP'nin büyük sermayeye güven ver me girişimlerine başladığı unutulmamalıdır. Bir sıra ekonomik taviz, Sermayenin en kodaman sözcüleriyle en yetkili CHP' lilerin görüşmeleri konuşmaları yanında, 16 Haziran'da İskenderun'da 10 bir yapı iş çisinin direnişi sırasında meydana gelen olaylar, işçilerin üzerine gönderilen asker silvi birlikler, işçilerin kırıdırılması ve gerinliğin adeta bilerek artırılması, oradaki irili ufaklı inşaat şirketlerinin müteahhitlerin yanında saf tutulması, CHP'nin yönetimin Kıbrıs'ta Makarios'a karşı giriştiği fa gisiz tavrı, belirginleşen bir tutumun ilk açık örneklerindedir.

15 Temmuz'da, Faşist Yunan cuntasının Kıbrıs'ta Makarios'a karşı giriştiği fa gisist darbe, gerek 1974 yılının gerekse CHP'nin dönüm noktası sayılabilir.

Kıbrıs müdahalesi ve sonrası

20-21 Temmuz gecesi Türkiye, Kıbrıs'ta «barışı, bağımsızlığı ve meşru yönetimi sağlamak» gerekçesiyle, Ada'ya müdahale etmiştir. Müdahale kararı, CHP açısından büyük ve dikkatli bir hesabın sonucu mudur. Bir yanıyla evet... Müdahale kararını alan Ecevit, bunun tüm sonuçlarını, partisi açısından da hesaplamış ve kendi düğümünün «Kıbrıs Fatihliği» ile çözülebileceğini görmüştür. Ama öte yandan, daha sonra Türkiye'nin küçük burjuva ilerici-demokrat ortamının gösterdiği gibi, bu müdahale ve sonrası, CHP'nin ağırlıklı tabanını meydana getiren küçük burjuvazinin hayal ve özlemlerine de uygundur. En önemlisi de, Kıbrıs müdahalesi ve sonrasında gelişen olaylar, her sınıf ve tabakadan daha fazla, tekelci sermaye çevrelerini memnun etmiş ve onların güdümüne girmiştir.

Kıbrıs müdahalesinden, özellikle 16 Ağustos'taki ikinci müdahaleden sonra, tekelciler, Ecevit'in en büyük ve sürmez müdafileri olmuşlardır.

Kıbrıs müdahalesinin önemi nerededir, Kimler, bu gelişmelerden ne yönde yarar ve çıkar ummuşlardır?

İlk müdahale ile daha sonraki gelişmeler arasında, en azından dışa yansıdığı, dünyanın, özellikle de dünya emekçi sınıf

larının iktidar ve partilerinin olaya bakışıyla bile farklar vardır. İlk müdahale, faşist Yunan cuntasına ve Kıbrıs'ta meşru Makarios yönetimine karşı tezgâhlanan faşist darbeye karşı görünümüdür. Adanın bağımsızlığının korunmasının esas olduğu bildirilmiştir. O günlerde, Türkiye kamuoyunda esen ve estirilen hava, kısa bir süre için de olsa, anti-Amerikan bir havadır.

O günlerde, Türkiye'de işçi sınıfı sosyalistleri dışında, finans kapital'den, küçük burjuva aydın çevrelere kadar geniş bir toplum kesimi memnundur. Çünkü olayların gelişmesinden her çevre kendi çıkarları yönünden yarar ummakta ve olayları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu çıkarların neler olduğunun sergilenmesi, sonraki gelişmelere ışık tutmaktadır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hariç, irili ufaklı bütün partiler, bütün siyasî mihraflar, birleşmiş görünmekte ve «millî çıkarlar adına fedakârlık nutukları atılmaktadır...

Bu hava içinde tekkelci çevreler, uzak görüşlü doğru hesaplarla el ovuşturmaktadır. Önce, Kıbrıs müdahalesinden sonra, CHP-MSP ortaklığının fazla yaşama imkânı kalmayacağını, böyle bir askeri müdahalenin zaten sallantıda ve bunalım içinde olan, pahalılık, işsizlik ve yokluğun sarstığı ekonomik, onulmaz yaralar açacağını, CHP'nin kendiliğinden kucaklarına düşeceğini, istedikleri gibi ehilleşeceğini, tekkelci sermayedeki ayağının daha sağlam basacağını ve küçük burjuva hayalçiliklerinin silinip süpürüleceğini hesaplamaktadırlar. İkinci, mevcut yapıda ve güçler dengesinde, başta ileri sürdüğü amaçları ne olur sa olsun, Kıbrıs müdahalesinin Ada'ya «bağımsızlık» vermekle sona ermeyeceğini, Türkiye'nin bir kere çıkınca adadan askerlerini kolay kolay çekmeyeceğini, ve sonunda varılacak çözümün, ABD'nin ve NATO çevrelerinin ne zamandan beri istedikleri, Ada'nın fiilî taksiminden başka birşey olmayacağını bilmektedirler. Böyle bir fiilî taksim, bağımsızlıkçı Makarios yönetimine veya en azından bağımsızlıkçı gidise son verecek, Ada, Türkiye'nin burnunun dibinde, emekçi hareketinin güçlü bir merkezî olmaktan çıkacak, Kıbrıs emekçi hareketi

darbe yiyecektir. Yine, aza çoğa pek bakmayan finans kapital, Kıbrıs'ta yeni bir yatırım, ticaret ve sömürü kaynağı görmektedir. Öte yandan, bütün bu faktörlerle sermayeye yavaşacak olan Ecevit, halkın desteğini daha fazla kazanacak, bununla da yetinmeyecek, silahlı kuvvetlerin, «etkili güçler»in de güvenine sahip olmuş olacaktır. Böyle bir CHP, egemen sınıfların iktidar düğümünün en iyi çözümü şekli değil midir?

Hele bütün bunlara ek olarak, «Millî birlik» sarhoşluğu içinde yaratılan ve kitleleri saran güvenizm havası, herkesden çok sermayenin işine gelmektedir. Böyle bir hava, yeniden şiddetlenme belirtileri gösteren, yükselen sınıf mücadelesini bir süre için de olsa engelleyecek, emekçi kitlelerin dikkatini kendi mücadelelerinden başka bir konuya kaydıracak, sınıf çelişkileri «millî birlik» adı altında gizlenebilecek, ve millî çıkarlar adına, sermayenin çıkarları her zamankinden daha fazla korunabilecektir. Nitekim Kıbrıs müdahalesinin yapıldığı gün ilân edilen sıkıyönetim, kitlelerin hareketlenmesine, grevlerle, ekonomik ve demokratik taleplere ve mücadeleye en iyi bir kalkan olacaktır.

Sermaye bu hesaplar içindeyken, CHP'nin hesapları da kendine göredir.

CHP, kendisinin bile ummadığı bir güç kazanmıştır. Kitlelerdeki bütün subjektif unsurlar harekete geçirilmiş, Basının, TRT'nin, tüm kitle haberleşme araçlarının en geniş yardımıyla güvenizm dalgası kitleleri ve küçük burjuva demokratlarını kaplamıştır. Artık, bir erken seçimde CHP'nin çoğunluğu alması ve tek başına hükümet olması işten bile değildir.

Kıbrıs gelişmeleri boyunca, hareketin tümüyle sermayenin güdümüne girdiği, 20 Temmuz — 16 Ağustos müdahaleleri sırasında açıkça ortaya çıkmıştır. CHP'nin Kıbrıs konusundaki sloganları değişirken, NATO ve ABD çevrelerine, açıkça tavizler verildiği görülmüştür. Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından ayrılması üzerine, Ecevit, «doğacak boğluğu Türkiye'nin dolduracağını» bildirmiş, Temmuz ayında hakim olan anti-Amerikan havanın yerini birden «en büyük dostumuz

Amerika» havası almış, hele ikinci müdahaleden sonra, sermaye çevreleri tek bir ağızdan ve istisnasız, hükümetin Kıbrıs politikasını açıkça övmeye, hükümete güvendiklerini belirtmeye başlamışlardır. Yine aynı sıralarda açıklanan bazı ekonomik kararlar, bu güvenin nereden geldiğini ortaya koymuştur. Artık CHP içinde, kimilerinin Mülkiye Cuntası, kimilerinin tekelci kanat, kimilerinin sağ kanat, kimilerinin daha sonra «orta sol» cular olarak adlandırdığı güçler hakim olmuşlar ve Kıbrıs olaylarının getirdiği hava içinde, küçük burjuva ağırlığını engellemeyi başarmışlardır.

Ağustos sonunda Maliye Bakanı'nun açıkladığı ekonomik tedbirler, hepsi, finans kapitalin ne zamandan beri beklediği ve zorladığı tedbirlerdir. Ve şüphesiz iş çevreleri tarafından büyük övgüyle karşılanmışlar, Ecevit «fatih» ilan edilmiştir.

İşte ikinci Kıbrıs müdahalesini izleyen günlerde, bir yandan sermayenin tasvibini alırken; Ecevit, öte yandan da yüksek bürokratların ve ordunun kendisi konusundaki kuşkularını da dağıtmış, güvenlerini kazanmıştır. Kendi deyimleriyle, Ecevit'in «Komünizme asla müsaade etmeyecek, yurtsever bir vatan evladı» olduğu ortaya çıkmıştır.

Artık İnönü'nün CHP'sinin 1974 modeli veya 1974 modeli İnönü hazırlanmak tadır.

Bütün bu gelişmeler sırasında, bir süre milli menfaatler, yani özünde sermaye menfaatleri adına susmuş olan AP, DP ve MSP, eleştirilere başlamışlardır. Hepsini kazananın sadece Ecevit CHP'si olduğunu görmekteyiz. AP, Ecevit'in bir milli zaferi kendisine mal ettiğinden şikâyetçidir. 1967'de kendisinin de ne kahramanca müdahale kararı aldığını anlatmakla meşguldür. DP, kamuoyuna ters düşmemek kaygısıyla alttan almakla birlikte, fiili taksimle yetinmeyip, neden resmen taksime gidilmediğini sormaktadır. MSP ise, MHP gibi fetih edebiyatıyla meşguldür ve adanın tümünün alınabileceğini, aslında Kıbrıs zaferinden değil Kıbrıs yenilgisinden söz edilebileceğini el altından yaymaktadır. Kıbrıs'a mü

dahale kararına, CHP'lilerin mi yoksa MSP'lilerin mi muhalif kaldıkları tartışma konusu yapılmaktadır. Oysa hükümetin Ecevit önderliğindeki CHP kanadı, işi tekelci sermayenin de çıkarları ve istekleri doğrultusunda «tam gerekli noktaya kadar» götürmüş ve orada da bırakmak siyasi basiretini göstermiştir.

Bu sıralarda, tekelcilerin en muteber sözcüleri ve yayın organları, CHP'yi överken, «o topal deyneği, çağdışı ortağının yükünden kurtulmasını» da tavsiye etmektedirler. CHP'nin istediği de bundan başka birşey değil zaten.

1974 Eylülünde, CHP artık kendisini, bir erken seçimde en şanslı ve en güçlü olabileceği bir dönemde saymaktadır. Gerçekten de «Kıbrıs'ın fethi» gerçevesinde geliştirilen şovenizm havası ve heyecan içinde, kitleler pahalılığı, zamları, huzursuzlukları bir süre unutmuşlar ve büyük bir çoğunlukla CHP'yi iktidarda tek başına denemeye kararı görmekteyiz.

O sıralarda, CHP çevreleri, ekonomik durumun, temeldeki bunalımın ağırlığı altında ezilmekte ve hükümette kalmaya fazla teşne görünmemektedirler.

CHP'nin oy potansiyeli açısından en güçlü, MSP'nin ve diğer partilerin en güçsüz oldukları bir sırada, Ecevit koalisyonunun devamının mümkün olmadığını bildirmiş ve hükümet istifa etmiştir.

Ecevit hükümetinin istifa ettiği 18 Eylül'den bu yana da yeni bir hükümet bunalımı içine girilmiştir.

CHP-MSP ortaklığı bozulurken, ne gerekçe gösterilirse gösterilsin, MSP'de değişen hiçbir şey yoktur. Hatta CHP'ye karşı büyük ölçüde tavizkâr davranmış, koalisyonun çözülmemesi için çaba harcamıştır. Durum, koalisyon açısından, mesela bir af kanununun reddedildiği sırada olduğundan daha kötü değildir. Ecevit'in 1974 şubatında dört yıl süreceğini söylediği koalisyonu yıkan, Kıbrıs olaylarının gelişmesi ve CHP'nin güçlenmesi olmuştur. CHP, taktik anı kaçırmadan bir erken seçimle tam iktidar istemektedir. Ve büyük sermaye, bu «tam iktidar»ın, kendisine yaslanan bir iktidar demek olduğunu, sıradan CHP'liden bile çok daha iyi bilmektedir.

İşte egemen sınıfların, 1974 sonbaharını kaplayan ve 1975'in kapısına dayanan yeni bunalımları böylece başlamıştır.

Erken seçim sanıldığı kadar kolay olmuyor

Ortaklığı bozarken ve erken seçim sloganını ortaya atarken, şüphesiz ki Ecevit, bunun pek kolay olmayacağını hesap etmişti. Ama hesapta bazı yanlışlıkların olduğu da söz konusudur. Meselâ DP ile bir erken seçim hükümeti kurulabileceği sanılmış; hadi olmadı, AP'nin kongreden sonra, erken seçim isteğine daha kolay teslim olacağı hesaplanmış, hatta CHP'nin çok işine gelen bir sağ koalisyonun mümkün olabileceği düşünülmüş ve bütün bu sıklarda, erken seçimin kaçınılmazlığının kitleler kadar siyasal partiler tarafından da benimseneceği tahmin edilmişti.

Oysa, yeni bir 100 gün bunalımına doğru gidildiği şu günlerde, erken seçim bir zorunluluk olarak kabul edilmekle birlikte, henüz ufukta görülüyor.

Egemen sınıflar, dünya kapitalist ekonomisinin yansıması olan temeldeki ekonomik bunalımın yol açtığı hükümet bunalımlarını bir türlü çözümleyemiyorlar. Her geçen gün ise, CHP açısından bir kayıp oluyor. CHP seçim ajitasyonunu hem de çok büyük kitleler karşısında, başarılı bir şekilde sürdürürken, bir yandan da kitlelerde bezginlik artıyor.

1974 başındaki durum, farklı bir plan da ve bir üst düzeyde, bir kere daha tekrarlanıyor. Sermaye ve ortakları iktidara bir türlü talip olamıyorlar. AP Kurultayında durumunu sağlamlaştıran Demirel, sermayeye, tek başına güven vermeye devam ediyor; CHP iyice yıpranmadan iktidara gelmeye de zaten pek istekli değil. Tefeci bezirgân ve zengin çiftçi çıkarlarının temsilcisi DP, tekelcilere ağırlık ve sömürde aslan payı tanıyarak, sonunda kendi temsil ettiği çıkarlara ve sınıflara ters düşecek bir Demirel AP'sine karşı direnmekte devam ediyor. Finans kapitalle tefeci bezirgân ortaklığı gerçek bir ortak iktidara imkân verecek oranda onarılmış değil. Üstelik de böyle bir or-

taklık, karşısında geniş ve uyanık emekçi kitleleri bulacağından, bugün dün olduğundan daha güç ve sonucu bakımından umutsuz ve ömürsüz.

Hükümet olsun da ne olursa olsun diye, seçim şansının azalmakta olduğunu, tabanının toplumdaki kitle uyanışına paralel olarak hızla altından kaydığını gören MSP, tekelcilerin hismini çektiği gibi kimselere güven de vermiyor. «Antika» ilişkilerin «antika» partisi olmaya doğru yuvarlanıyor.

Olağanüstü dönemlerin ve kabinelerin olağan müdavimi CGP'nin kitle gücünün olmaması, seçimsel demokrasi adına ona fazla umut bağlanmamasına yol açıyor. Tekelciler, en azından şimdilik, bu türden sert formüllere niyetli ve hevesli görünmüyorlar. Böyle formüllerin filli uygulayıcısı durumundaki güçlerse bugün CHP'nin ardında görünüyor. CIA oyunlarının ve emperyalist emellerinin, tekelcilerin en geri ve halk düşmanı çıkar ve oyunlarının tezgahlayıcısı MHP ise, komandolarını bir süreden beri işbaşına sürmüş durumda. Her bunalım ve hükümet boşluğu döneminde olduğu gibi faşist saldırılar, özellikle öğrenci gençlik üzerine yoğunlaştırılıyor.

Bu ortamda, yani egemen güçler hükümet edemez hale gelmişlerken, sermaye, Irmak hükümetiyle, askıda kalmış sorunlarını çözümlenmek için eski formülüne başvurdu. 12 Mart'ta denenmiş formül, yani partiler üstü hükümet formülü, bu defa, farklı şartlarda denenmek istendi. Bunun bir çözüm olmadığını sermaye de biliyordu. Ama, kendi istediği «güçlü hükümet» kurulana kadar, bazı çok kısa vadeli çıkarlarını teminat altına almak, ne elde etse kâr mantığıyla işine geliyordu. Üstelik de, CHP Kıbrıs gelişmeleri sırasında «kendini ispatlamış»tı ama, içindeki küçük burjuva unsurların ağırlığı sürüp giden kavgalara rağmen tasfiye edilmiş falan değildi. Bu bakımdan her zaman için bir güvenilmezlik taşıyacaktı. Sözde tarafsız, aslında sonuna kadar birkaç büyük tekelci grubun iktidarı olan Irmak hükümetinin güven oyu alamayacağı, bütün partilerin, en azından yıpranmaktan korkarak böyle bir hükümet

mete girmeyecekleri ve desteklemeyecekleri belli olmuştur. Ama belli olan bir başka nokta da, güven oyu alması bile İrmak hükümetinin işbaşında kalacağı ve «icraat» yapacağıydı. Nitekim sadece 17 olumlu oy alabilen İrmak hükümeti, büyük bir şevkle, sermayeden aldığı ışıkla icraatına devam ediyor. Hem de öylesine ki, tekellerin istedikleri zamlar konusunda Bakanlar fiyat ayarlama komitesi ile kıran kıran pazarlığa girişip en yüksek zammı koparmaya bakarak... Valiler de, güştürülerek... Yurt sever devrimci sosyalist güçler üzerinde ağır baskılar uygulanarak...

Tekelciler, böyle bir hükümetin uzun ömürlü olamayacağını bildiklerinden bu arada birçok taleplerini koparmaya, pürüzleri düzeltmeye bakacaklar. Eğreti hükümetlerle yöneltilmeye alışılan Türkiye'de, kimse artık yeni bir hükümet için acele etmiyor.

Milliyetçi Cephe

İşte bu hava içinde, DP'nin AP önderliğinde bir hükümete katılmayacağını bildirmesinden, AP'nin de, 12 Mart'ta deneyini yaşadığı ve 14 Ekim yenilgisinin nedeni olarak gördüğü, bir tarafsız başkanlığında hükümete katılmayacağını açıkça anlaşılmasından sonra, kısa birkaç gün için, adeta kuruluvorecekmiş gibi görünen sağ cephe, sağ koalisyon ihtimali zayıfladı. Bunun yerine, AP, sağ koalisyon hükümeti kurulamasa bile, sola karşı milliyetçi cephenin dört partinin (AP, CGP, MSP, MHP) katılmasıyla kurulduğunu açıkladı. Böyle bir cephe şüphesiz ki, Türkiye'nin gelişen şartları, kitlelerin uyanışı, bilinçlenmenin çığ gibi büyümesi, demokratik mücadelenin güçlenmesi karşısında, ilk defa bu boyutlarda ciddi ve sınıfsal bir temele dayanıyor.

Egemen sınıfların hükümet edemelerinde, bunalımlarında temel neden ekonomik olmakla birlikte, bu ekonomik nedenin yansımalarından biri, 12 Marttan bu yana hızlanan sınıf mücadelesi, demokratik uyanış ve bilinçlenmedir. Ve bu gün Türkiye halkının «sol» olduğunu, kendisini ezen sömürücüler ortaklığı karşı-

sında her geçen gün biraz daha bilinçlenip «sol»a gittiğini söylemek mümkündür. Sağ cephe, milliyetçi cephe, denemeleri, bir koalisyon oluşturulamazsa bile, sağda bir cephe oluşturma çabaları, gelişen halk hareketine ve bilinçlenmesine karşı çıkma çabalarıdır. Ve bu yüzden gerçek bir sınıf temelinde oturmaktadır. Bugün Türkiye'de, sınıf kristalleşmesi ve o kristalleşmenin yansımaları olan siyasal partiler daha belirgin bir çehre kazanmak tadırlar.

Bir yandan sağ cephe girişimleri yapılırken, bir yandan, CHP içindeki çalkantının artmasının nedeni de budur. Bir ayağı sermaye, öteki ayağı emekçi sınıflardaki CHP, önmümüzdeki günlerde daha kesin noktalara gelecektir. 1974 yılı aslında CHP için kararda ilk adım yılı olmuştur. 1975 bu kararın ne olacağını gösterecektir. 1974 CHP'yi sağa götürmüş, içindeki sermaye çıkarlarını üstün kılmış, çeşitli olay ve gelişmeler içinde, küçük burjuva kanada karşı tekelci kanadını güçlendirmiş ve onu tekelcilere yaklaştırmıştır. Yanı finans kapitalin, CHP'yi AP'leş-tirmek, veya CHP'den Batı tipi bir «sosyal demokrat» parti yaratmak istekleri ağır basmıştır. CHP içindeki kavga bundan sonra hızlanmıştır ve bugün önemli noktalarından birine varmıştır. Ancak, arada, CHP'nin iktidar partisi olmaktan çıkması, Ecevit'in kazandığı güç, hükümetten ayrılır ayrılmaz, sosyalistlere çatmakla birlikte popülizme ve «sol»culuğa yeneden hız vermesi, küçük burjuva ilericilerinin gerçekleri görmelerini bir kere daha engelleyecek, CHP'nin sermayeye basan ayağı maskelenebilecek ve tekel kurdu partiyi içten içe kemirmeye başlayabilecektir.

Artık kaçınılmaz hale gelmiş ve e-ninde sonunda yapılacağı anlaşılacak olan erken seçimler, CHP'yi iktidara getirirse, CHP düğümünün çözülmesi mümkün olabilecek ve 1975 yılı bu düğümü bir ölçüde çözecektir. 1974'de çözülemeyen ve çözülemeyiş koca bir yıla damgasını vuran egemen sınıfların iktidar düğümünün çözülmesi, sermayeye yaslanmış, emekçi sınıfların çıkarlarını finans kapital çıkarlarının kuyruğuna takmış bir CHP ile

mümkün olacaktır. Bu ise, emekçi sınıfların daha ileri bilinçlenmede yeni adımlar atması, kendi çıkarlarının ve o çıkarların siyasal ifadelerinin kristalleşmesi anlamına gelebilecektir.

Egemen sınıflar açısından özetlenecek olursa, 1974 yılı, egemen sınıfların, artık açık faşist yöntemleri, şimdilik de olsa tercih etmedikleri, daha doğrusu emekçi kitlelerin demokratik uyanışı karşısında, artık faşizm alternatifine başvuramadıkları, ama kendi siyasal örgütlerini de bir türlü oluşturamadıkları yıldır. Kitlelerin sola açılışı karşısında sermayenin ve diğer sömürücü ortaklarının eski siyasal partileri, seçim alternatifi olmaktan büyük ölçüde çıkmıştır. Üstelik de egemen sınıflar ortaklığının, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesiyle içine düştüğü kısmi bunalımlar, gelişmeler, ortaklığın kapitalist (tekelci sermaye) prekapitalist (tefecî, bezirgân, ağa) kanatları arasındaki sömürden pay alma kavgası, geçirilmiş bir 12 Mart deneyi ve bu deneyden prekapitalist sömürü kesimlerinin çıkarttıkları ders düşünülecek olursa, egemen sınıflar partileri arasında kolay ve sürekli bir hükümet ortaklığı da mümkün görünmemektedir.

O zaman, sandığı, yani kitleleri, sermayenin yeni tercihleri ve çıkarlarıyla, bağdaştırabilmenin yolu CHP'den geçmektedir. Kıbrıs olayları sırasında tekelcilerin çıkarlarıyla özdeşleşen, sermayeye yaslanan, küçük burjuva kitlelerin özlemlerini sermaye çıkarlarıyla aynı paralele kanalize etmeyi bir ölçüde başaran CHP, buna aday görünmektedir. Bu adaylık CHP içinde küçük burjuva demokrasilerinin, ve şehir ve köy küçük burjuvazisinin, yani CHP'nin «Halk» olarak nitelediği geniş emekçi kitlelerin ikinci plana düşmesi ve sermaye kanadının ağır basmasıyla mümkün olabilecektir. 1974 yılının CHP'ye getirdiği de bu eğilim ve bu eğilimin yarattığı örgüt içi dalgalanmalar olmuştur.

Öte yandan, 1974 yılı sona erdiği şu günlerde, çeşitli zümre çıkarlarının çatışması yüzünden ve bir ölçüde kişisel ve subjektif etkenlerle bir türlü siyasal ortaklık ve hükümet kuramayan sağın,

kendi deyimleriyle «sol» karşısında, bütün iç geçişmelerini unutarak birleştiği «milliyetçi cephe» adı altında, halk ve demokrasi düşmanı bir cephe gerçekleştirebileceği de görülmektedir.

İşçi ve emekçi sınıflar açısından 1974

1974 yılını ekonomik planda belirleyen, işsizlik pahalılık ve yok'luktur. Zaten, hükümet bunalımı adı verilen egemen sınıfların bunalımı da temeldeki ekonomik bunalımın üst yapıdaki, siyasal plandaki yansımından başka birşey değildir.

1974 yılında, fiyat artışlarının ortalama yüzde 30 civarında olduğu tahmin edilmekte, ücret artışlarının, bütün güzel vaadlere ve lâflara rağmen fiyatların çok gerisinde gittiği, sermayenin yayın organlarının istatistik tablolarında bile görülmektedir. İşsizlik bir çığ gibi büyürken, 1974 yılı, aynı zamanda, Avrupa'da da kendini duyuran ekonomik bunalımın bir sonucu olarak, yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin yurda dönmeleri «teh didiyle» dolu geçmiştir. Şeker'den yağa, süttten, bütan gazına kadar çeşitli ihtiyaç maddeleri karaborsaya düşmüş ve piyasadan çekilmiştir. Yıllardan beri ihtiyaç maddeleri satan dükkanların önünde böylesine uzun kuyruklar görülmemiştir. Hükümetin resmen ilân ettiği çeşitli zamlar dışında, yükselen enflasyon oranına bağlı olarak, tüm ihtiyaç maddeleri her hafta, her gün sessiz bir şekilde sürekli zam kullanılmayan, Türk parasının değerinin görmektedir. Devalüasyon adı açıkça ayarlanması adı verilen operasyonlarla, Türk parasının değeri birkaç defa düşürülmüştür. Kıbrıs harekâtının bütçeye yüklediği ve onbinlerce asker Kıbrıs'ta savaş düzeninde kaldıkça yüklemeye devam ettiği milyarlarca liralık masraf, ekonomik durumu biraz daha ağırlaştırırken, tekelci sermayenin öteden beri beklediği ve sadece sermaye çıkarlarına hizmet eden çeşitli ekonomik tedbirler, hem Ecevit hükümetinin son dönemlerinde, özellikle Ağustos-Eylül aylarında, hem de İrmak hükümeti sırasında alınmıştır, alınmaktadır.

Bütün bunlar ekonomik bunalımı ağır laştırırken, ekonomik bunalımın yükü de olduğu gibi emekçi sınıfların omuzlarına binmiştir.

Başta işçi sınıfı, dar gelirli küçük me mur, küçük köylü, şehir küçük burjuva zisi, olmak üzere emekçi sınıflar her geçen gün biraz daha ağır hayat şartlarına itilmektedirler. Özellikle Ağustos ayından, ve İrmak hükümetinin kısıcık hükümet döneminden beri hızla artan özel kesim kredilerine rağmen, yatırımlarda, işsizliği ve enflasyonist gidişi yavaşlatabilecek bir artışa rastlanmamakta, aksine durgunluk hakim olmaktadır.

Temeldeki ekonomik bunalım, siyasal planda hükümet bunalımı olarak yansırken, işçi sınıfının hareketlenmesi, ekonomik mücadelesi ve ekonomik mücadele bilincinden daha üst aşamalara doğru giden bilinçlenmesi de güçlenmektedir. 12 Mart döneminin baskılarından, sıkıyönetim altında, bütün büyük işçi merkezlerin de grevlerin yasaklanmasından, ekonomik mücadele imkânlarının bile işçi sınıfının elinden alınmasından, toplu sözleşmelerin silâhların gölgesinde ve aba altından sopa göstererek imzalanmasından, kısaca oldukça uzun süre ve emekçi sınıflar, özellikle de işçi sınıfı üzerinde yoğunlaşan bir baskı döneminden sonra, 1974 yılı, işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin yeniden yükseldiği ve yeni aşamalara vardığı yıl olmuştur.

Sendikal haklar için mücadele

1974 yılı başından itibaren hızlanan, 1974 yazında ise, Kıbrıs olayları bahanesiyle çeşitli illerde ilân edilen sıkıyönetime rağmen bir yükseliş dönemine giren ekonomik mücadelede, grev ve başka pasif direnme yöntemleri uygulanmıştır. 1974 ün ilk yarısında, özellikle devlet sektörü işyerlerindeki bazı grevlerin, Türk-İş'in sermayeyle anlaşarak hükümeti yıpratmak ve tehdit etmek için uygulattığı grevler olduğu öne sürülmüşse de, Ulaştırma işçilerinin ertelenen grevleri, Adana ve An. kara'da kademeli olarak uygulanan ve ardından iş mahkemesi tarafından dur-

durulan PTT grevi, Devlet üretme gihtliklerindeki olaylı geçen grevler, Tekel'deki drenişler yılın ilk yarısının önemli ve büyük işçi olaylarından. Gerçekten de, sermayenin CHP-MSP konusunda tereddütleri olduğu bir dönemde Türk-İş'in devlet sektörü işyerlerinde yüksek zam ve hak taleplerine karşılık özel işyerlerinde greve gitmediği veya çok düşük haklarla yetindiği bir gerçektir. Daha o zamandan, hükümetin gerek grevleri erteleme, gerekse işçiler karşısında direnme ve işçi hareketlerini engelleme açısından bir AP iktidarından hatta bir Talû hükümetinden pek de farklı olmadığı dikkati çekmiş, bu arada meselelere küçük burjuva göznlük leriyle bakan bazı aydın ve yazarlar, işçi sınıfından, hükümeti güçten düşürmemek için ekonomik mücadeleyi bırakmasını bile istemişlerdir.

CHP'nin her açıdan ciddi bir dönemde olduğu Haziran ayında, İskenderun 3. Demir Çelik fabrikaları inşaatında çalışan 10 bin işçinin, kendi sendikalarının tanınması için giriştikleri protesto hareketi, işçilerin üzerine asker gönderilerek, 400'den fazla işçi tutuklanarak, tutuklananlara her türlü işkence yapılarak bastırılmıştır. CHP-MSP hükümetinin bu büyük işçi direniş karşındaki ilgisizliği, patron sendikalarını kayıran tavrisi, neden sonra parti'nin gönderdiği gözlemlerin oradaki müteahhit firmaların sahipleri ve adamlarıyla görüşmeleri, kitle halinde işçi çıkarmalar karşısında, tekrarlanan müracaatlara rağmen sessiz ve hareketsiz kalınması CHP-MSP hükümetinin, işçi sınıfı karşısındaki tavırını açıkça ortaya koymuştur. Bir ay kadar sonra, Kıbrıs müdahalesi sırasında ilân edilen sıkıyönetimin, içerde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin ekonomik-demokratik mücadelesine karşı kullanılacağı da bir süre sonra iyice anlaşılmıştır. Özellikle Eylül ayından sonra yoğunlaşan ekonomik mücadele, ya sıkıyönetimler tarafından grev yasaklarıyla, grev ertelemeleri veya başlamış olan grevlerin durdurulmasıyla güçsüzleştirilmeye çalışılmış, yada en şiddetli şekillerde bastırılmıştır.

Bununla birlikte, 1974 yılını işçi sınıfımızın ekonomik demokratik mücadele-

si açısından değerlendirecek olursak yeni bir uyanış ve bilinç sıçraması yılı diye adlandırabiliriz. 1974'ün gerek gelişmesi, gerek sonuçları, gerekse niceliğe en önemli işçi hareketleri, «sendika seçme özgürlüğü» ve bu özgürlüğün sermaye tarafından kısıtlanması yüzünden patlak vermiştir. 1974 yılı Türkiye işçi sınıfının «patron sendikalarına son» dediği yıldır. Referandum hakkı mücadelesi 1974 yılı işçi hareketlerine damgasını vuran mücadeledir. Türkiye işçi sınıfı, artık işverenin kurduğunu sarı sendikalara, işverenle pazarlık içindeki sendikalara karşı mücadele bilinci kazanmış, mücadele bayrağını açmış ve grevlerinde, direnişlerinde en başta gelen istek olarak kendi seçtiği sendikanın tanınmasını istemiştir.

İşçilerin verdikleri mücadelenin çoğu DİSK'e bağlı sendikalara, yada bağımsız ilerici sendikalara geçmek için olmuştur. İşçiler artık kendi ekonomik sınıf örgütlerinin peşindedirler.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin öncülük ettiği bir referandum kampanyası açılmış, işçilerin referandum mücadelesi, çeşitli yerlerde, iş mahkemelerinin, şimdilik açık irade beyanı gibi aslında referandum'u saptıran bir yapıda da olsa işyerlerinde yetkili sendikaların referandum'la belirlenmesine karar vermelerine; pek çok işyerinde, işçilerinin noter huzurunda kendilerinin referandum uygulamasına ve referandum hakkı için işveren karşısında sonuna kadar diretmelerine yol açmıştır. Türk-İş ve çeşitli sendikaları bile referandumu kabul ettiklerini bildirmek zorunda kalmışlar ve referandum, yeni bir hükümetin ilk çözümülemesi gereken sorunlardan biri haline gelmiştir.

Basit ekonomik isteklerden, referandum hakkı için mücadeleye doğru gelişen bir bilinçlenme süreci, 1974 yılını belirler.

1974 yılında, Türk-İş yönetici kadroları yine sermayenin güdümünde kalmakla birlikte, sermayenin gösterdiği esnekliğe ve sermayenin yeni tercihlerine de uygun olarak, bir yandan sınıf sendikacılığını reddederken, öte yandan da sosyal demokrat kanatla uzlaşmak, sosyal demokrat sloganlar atmak ve hele yaz

aylarından, sonra CHP'yi tümüyle desteklemek yoluna girmişlerdir. DİSK ise çeşitli olaylarda, yönetici kademelerinin CHP'ye bağlılığını göstermiş, CHP'yi destekleyeceğini, Halk sektörünün nüvesini meydana getirecek «Hayat Holding»e sermaye yatırarak katılacağını bildirmiştir. Özellikle Kıbrıs olayları sırasında, işçi sınıfını da saran şoven havaya uymuş, Türk-İş gibi, o da DİSK üyesi işçilerden sendika kanalıyla zorunlu Kıbrıs yardımı kesilmesi kampanyasına katılmıştır.

İşçi sınıfının bilinçlenmesinin hızlandığı bir dönemde, Türk-İş ve DİSK gibi iki büyük konfederasyonda gözlenen ortak noktalardan biri de, her ikisinin tabanının da yöneticilerden ileride olduğudur. Ancak işçi hareketini öteden beri sermayenin kuyruğuna takan Türk-İş bir yana, DİSK de, 14 Ekim seçimleri sırasında ki CHP'yi destekleme politikasını CHP ile bütünleşmeye kadar vardırıarak, işçi sınıfının bağımsız politikasını tanınamamıştır.

Siyasal örgütlenmeye doğru

Bugün, geniş yığınlar, CHP'nin tek başına iktidarında, vaadedilen akşunlerin gerçekleşmesi açısından bir umut görmektedir. Türkiye gibi bir ülkede sosyal demokrasi veya popülizm çıkmazları henüz emekçi sınıfların kendi deneyleriyle gördükleri, kavradıkları bir olay değildir. Bu yüzden, 1974 yılında emekçi kitleler ve bir ölçüde de işçi sınıfı CHP'yi desteklemiştir ve CHP'nin gerçek sınıf tabanı olan küçük burjuvazinin sloganlarına kapılarak, 'eninde sonunda sermayenin kuyruğuna takılmak demek olan bir çizgiye itilmişlerdir.

Bunda, işçi sınıfının siyasal partisinin güçlü olmayışının, 12 Mart sonrasında mevcut partinin bile kapatılmış bulunması, sosyalizm çizgisinin faşist uygulama ve faşist terör ile unutturulmak istenmesinin, işçi sınıfının bağımsız politikasına asla imkân tanınamasının rolü olmuştur. 14 Ekim'den sonra da işçi sınıfının siyasal örgütünün yeniden oluşturulabilmesi için, 8 ay beklemek gerekmiştir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, ancak Haziran ortasında kurulabilmiş ve sosyalizmin işçi sınıfına mal olmadığı bir gelenek mirası üzerinde, Sosyalist hareketin ve kadroların dağılımı, yıllarca sürmüş olan bir örgütsüzlük anarşisinin etkileri altında, görevini üstlenmiştir.

İşçi sınıfının ekonomik bilinçten siyasal bilince atlama aşamasında olduğu, ekonomik mücadelenin yeni bir yükselmiş dönemi yaşadığı ve başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kitlelerin, gelişen geri ve asalak kapitalist düzene karşı uyandırdıkları bir dönemde, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin güçsüzlüğü olumsuz bir etkidir. 1974 yılında, Parti'nin kuruluşuyla bu olumsuz etkenin yenilmesi yolunda bir adım atılmışsa da, henüz, işçi sınıfının öncü örgütünün ve emekçi kitlelerin etrafında kümelenecekleri çekim merkezinin, kısaca işçi sınıfının siyasal partisinin, işçi sınıfı ve emekçi kitleleri tam anlamıyla içerdiği ve yönlendirebildiği söylenemez. Türkiye'de geçmişte de başarılamamış olan ama önemli birikimler sağlanmış bulunan bu görev, 1974 yılının 1975'e devrettiği en önemli görevidir.

İşçi sınıfının siyasal örgütlenmesi, kendi bağımsız çizgisi ve siyaseti bugün, «demokratik sol» adı altında ortaya çıkan bir «sosyal demokrat» alternatifin söz konusu olduğu bir dönemde, her zamankinden de fazla önem kazanmış durumdadır. Çünkü işçi sınıfının ve emekçi sınıfların bir kere daha, başka bir şekilde, dolaylı yoldan sermayenin kuyruguna takılmaya tahammülü yoktur.

Türkiye şartlarında, kapitalizm ve tekelciler yönünden nihai çözüm olamayacak, şartları var olmayan sosyal demokrasi, işçi sınıfının bağımsız çizgisi somutlanmadıkça, bağımsız politikası kendi siyasal örgütüyle korunmadıkça ve bu örgüt işçi sınıfını ve tüm emekçi halkı yönlendiremedikçe, yine de bir süre etkili olabilir ve emekçi sınıfları bir süre oyalayabilir. 1974 yılı, bu tehlikeyi açıkça göstermiştir. Aldatıcı Kıbrıs gelişmeleri sırasında, işçi sınıfını ve tüm örgütlerini saran sosyalizm dalgası, nasıl küçük burjuva ilericileri ve demokratları tarafından büyük ölçüde desteklendiyse ve nasıl ö-

zünde sermaye çıkarlarına yaradıysa, gelecekte de işçi sınıfının mücadelesini ve öncülüğünü yaralayabilecek yeni gelişmeler olabilir.

1974 yılı, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin güçlendirilmesini, ekonomik ve demokratik mücadelesinin, kendi örgütü altında siyasal mücadelesi ile bütünleşmesini yeni yılın en acil görevi kılmıştır.

Demokratik güçler ve demokratik mücadele

Gerek 12 Mart sonrasında, gerekse 14 Ekim seçimleri sırasında, Türkiye'nin demokratik mücadele geleneği ve sınırları içinde küçümsenmeyecek, başarılı bir mücadele veren demokratik güçler, 1974 yılında da, bir takım dalgalanmalarla mücadelelerini sürdürmüşlerdir. CHP'nin küçük burjuva demokrat kanadı, ilerici, yurt sever aydınlar, demokratik örgütler, meslek odaları ve dernekleri, gençlik, sendikalar ve İşçi Sınıfının siyasal partisi, demokratik mücadelede etkili unsurlar olmuşlardır. Kıbrıs olayları ve hükümetin Kıbrıs politikası konusunda, küçük burjuva çizgiyle sosyalist çizgi arasındaki ayırım ilk defa açık ve net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yine CHP'nin giderek sermayeye kayması ve sermaye ayağının ağır basması, anti faşist mücadele cephesi içinde yeri olan CHP ile sosyalistlerin aralarındaki mesafeyi açmıştır.

Bununla birlikte, 1974 sonunda, yabancı ve yerli sömürücü çıkarlarının mağaları olarak güdülen faşist saldırganların, gençliğe ve halka karşı saldırıları, es-tirilme çalışılan faşizm yeli karşısında, demokratik güçlerin birleşmeleri ve ortak bir cephe meydana getirmeleri, bugün son derece önem ve öncelik kazanmıştır.

Ancak, Türkiye'de demokratik cephe geleneğinin var olmayışı, demokratik güç ve örgütlerin, geçmiş dönemden, örgütsüzlük anarşisinden gelen dağılımları ve demokratik cephe ve mücadele kavramı üzerindeki kafa kargaşası, bazı demokratik örgütlerin ve güçlerin, demokratik yapı ve nitelikleri dışına taşarak kendilerini Parti veya en azından «hakem»

olarak görme eğilimleri, ve cephe'nin küçük dükkâncılık mantığına ve kuşkularına feda edilmemesinin somutta henüz anlaşılammış olması, böyle güçlü ve sürekli bir demokrasi cephesinin kurulmasını engellemektedir. Anti-demokratik uygulamalar karşısında örgütler bölük pörçük eylem yapma, tek tek seslerini duyurma, veya tüm demokratik güçlerle değil de kendilerine yakın buldukları, zararsız görülenler, seçtikleri örgütlerle güçbirliğine gitme eğilimi yaygındır. Sağ'ın, yani sermayenin, MHP vurucu gücüyle de birlikte bir sağ milliyetçi cephe adı altında örgütlenmeye çalıştığı, seçimlerde ortak listede çıkarabileceğinden bile söz ettiği bir sırada, aslında ardında geniş emekçi kitleler ve işçi sınıfı olduğu için çok daha güçlü, yenilmez şekilde güçlü olabilecek demokrasi cephesinin henüz güçlü bir şekilde kurulamaması 1974'ün düşündürücü yanlarından. Demokratik cephenin oluşturulması da, işçi sınıfının örgütlenmesi ve işçi sınıfının siyasal örgütünün güçlendirilmesi gibi ve bundan hiç de bağımsız olmayan bir görev olarak, 1975 yılına aktarılmaktadır.

Bugün Türkiye'de demokrasi mücadelesi içinde bir işçi sınıfı ve emekçi halk vardır. Demokrasi cephesi gün geçirmeye kurulmalı, görevini yerine getirmelidir. 1975 yılı demokratik güçlere, mutlaka yeni deneyler getirecektir. Bu deneylerin büyük hayal kırıklıkları, bozgunlar ve yenilgi olmaması için, demokratik güçler bir an önce derlenip toparlanıp halk düşmanlarının faşizm özlemlerini hep içlerinde barındıran demokrasi düşmanlarının karşısına dikilmelidir.

İLKE'nin bir yılı

1974 yılını değerlendirirken, İLKE'nin bir yılını da değerlendirmemiz ve yeni yılın İLKE'ye yüklediği görevleri gözden geçirmemiz gerekir.

İLKE dergisi'nin ilk sayısı Ocak 1974'de çıktı. Bu sayısı ile İLKE, birinci yılını doldurmuş bulunuyor.

Bu bir yılda belli bir görevi, hele başlangıçta çok dar olan imkânlarıyla yerine

getirmeye çalışan İLKE'nin, şüphesiz ki eksikleri, hattâ hataları oldu.

Ayrıca bu bir yıl içinde, İLKE'nin yapısında da sosyalist hareketin yeni gereklerine, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşuyla girdiği yeni döneme uygun değişiklikler oldu.

İLKE, 1974 Ocağında yayına başlar. Ken, dönemin demokratik mücadele ortamına uygun olarak demokratik cephe'nin dergisiydi. 12 Mart'tan sonra çıkan ilk sosyalist dergi niteliği taşıyordu. Ama, sosyalizmin genel doğrularından sapmamak, demokratik mücadeleye katkılı olmak şartıyla, geniş kadrolara, yurtsever ve ilerçilere de açıktı.

İLKE'nin yönetimi bir organ yönetimi değildi. Bir yazı kurulu yoktu ve büyük ölçüde kişisel çabalara dayanıyordu.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurulduktan sonra, İLKE'deki yapı değişikliğinin ilk adımı atıldı. Örgütlenme sorununu ve Parti konularını, üçüncü sayısının ana konusu olarak seçmiş olan İLKE, o zaman, Parti sorununun sadece bir dergi çerçevesinde ele alınamayacağını, bunun çok daha geniş kapsamlı çok daha önemli bir sorun, sosyalist hareketin ve sosyalistlerin temel sorunu olduğunu açıklamış, bu konuda sadece kendi üzerine düşen ideolojik görevi yerine getireceğini bildirmişti. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Haziran ayında kurulduğu zaman İLKE, sosyalist hareketin toparlanmasından yana bir sosyalist yayın organı olarak Parti'nin yanında yer aldı. Ancak, Partiyi desteklemekle birlikte, bağımsızlığını korudu. Genel olarak Partiye ve örgütlenmeye karşı olmayan yazarlara ve yazılara saygılarında yer verdi.

Burada hemen belirtilmesi gereken, İLKE'de çıkmış olan imzalı yazı-

ların, İLKE'nin, baştan beri kendisine görev edindiği geniş bir demokratik cephe dergisi anlayışı içinde, sadece yazarlarını bağladığıdır. Bu yazılar arasında, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin genel ideolojik çizgisi, ve programıyla tam anlamıyla özdeş olmayan yazılar da vardır.

1975 Ocağında, İLKE birinci yılını doldururken çıkan bu 13. sayısından itibaren, derginin daha kolektif bir çaba ve fikir

oluşturulmasının ürünü haline gelebilmesi için adımlar atılmıştır. Bu sayısından itibaren İLKE, ilk çıktığı dönemlerin şartlarına uygun olan kişisel çabalara bağlı kalmak yerine, geniş bir yazar kurulunun denetiminde ve kolektif bir emeğin ürünü olarak hazırlanmaktadır. Sosyalist hareketin örgütlenme ve toparlanma dönemine girdiği, bu görevin her zamankinden daha acil hale geldiği şu günlerde, kolektif çabalar ve İLKE yazar kurulunun denetim ve katkıları, hem derginin gelişmesinde hem de sosyalist hareketin ihtiyaçlarına cevap verme konularında ileri bir adım sayılmalıdır.

Görevini ciddiye alan ve sosyalizmin sorumluluğunu taşıyan her yayın gibi, İLKE de, zaman zaman kendini eleştirmeyi, hata ve eksiklerini görmeyi ve düzeltmeyi görev bilecektir. Dergi birinci yayın yılında yeni bir döneme başlarken bu hata ve eksiklerini ana çizgileriyle şöyle tesbit etmiştir:

İLKE'nin geçmiş 12 sayısını incelediğimiz zaman göze çarpan eksik ve hatalar arasında, genel sınıf analizleriyle yetinmesi, Türkiye'de Sermayenin Yapısı dışında herhangi bir araştırma yayınlamaması gelmektedir. Oysa günümüzde sürekli olarak değişim içinde olan ve özellikle kırlarda kendisini gösteren yapısal farklılaşmanın yeni verileri ele alınması, rakamlara, anketlere dayanan geliştirici yöndeki araştırmaların yapılması, Türkiye'de sınıf mücadelelerinin son gelişmelerine ışık tutacak, somut durumların somut tahlilinde yardımcı görev yapacak faktörlerdir.

İLKE dergisinin başlıca eksikliklerinden biri, Türkiye sosyalist hareketinin ihtiyacı olan bu araştırmaları yapmamış olmasıdır. Bugün, örneğin işçi sınıfının nicel ve nitel durumu hakkında, veya kesimdeki sınıflaşma ile ilgili yeni araştırmalar ve bu araştırmaların bilimsel sosyalizm açısından yorumu, tahlili yoktur. Oysa bu gibi bilimsel çalışmalar ideolojik gelişmemiz ve pratik çalışmalarımız için zorunludur. Gene Doğu'daki üretim ilişkileri ve Doğu'daki emekçi halkın tarihsel, sosyal, kültürel geçmişi bugünkü somut başlıca bir araştırma dışında, ve Orta

Doğu bütünlüğü içinde -genel sözlerden öteye giden ve somut verilere dayanan bir araştırmayla- gereğince incelenmiş değildir. Bu konudaki bilimsel çalışma kısıtlı kalmıştır. Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi için çok önemli olan bu konunun diğer araştırmalarla birlikte ele alınıp yapılması ve bilimsel açıklamalara ulaşılması İŞÇİ SINIFI SOSYALİZMİ'nin görevleri arasındadır.

İLKE dergisi, kendi imkânları içinde önümüzdeki yıl bu eksiklikleri gidermeğe çalışacak, veya kendisi dışında yapılmış yayınlanmış araştırmalardan yararlanarak ideolojik bakımından güçlenme ve hareketin genel ideolojik seviyesini geliştirme görevini daha iyi yerine getirmeğe çalışacaktır.

Yeni verilere dayanan, özellikle kırsal kesimdeki gelişimleri açıklayan, emekçi sınıf ve tabakaların son durumlarını çeşitli yörel özelliklerle tesbit eden, hakim sınıflar arasındaki ilişkileri daha iyi teşhis edebilen araştırmaların eksikliği nedeniyle, İLKE dergisinin çeşitli iç politik olaylara bakarken bir ölçüde mekanizma ulaşan tahlillere girdiğini görmekteyiz . . .

Özellikle CHP, MSP ve DP'nin sınıf tabanını, Türkiye'deki sınıflar mücadelesindeki yerini, özellikle 14 Ekim seçimlerinden sonraki politik olayların içinde bu partilerin tavırlarını ele alırken, İLKE'nin bazı yazılarında sözkonusu yapısal analiz araştırmalarının eksikliğinden gelen bir kalıpgılığa yer yer düştüğünü görmekteyiz. Sınıflar mücadelesinin hızla geliştiği, gene sınıfsal ve zümresel kirtalleşmelerin toplumdaki çeşitli ilişkilere bağlı olarak sosyal-siyasal mevzilenmeler ve politik tutumları daha da grifleştirdiği emperyalist mihraklar arasındaki çıkar çekişmelerinden doğan tutumların Türkiye hakim sınıflarını da etkilediği günümüz Türkiye'sinde, işçi sınıfı partisi dışında hiç bir partinin homojen olmadığı göze çarpmaktadır.

Genel olarak Türkiyedeki yerli sömürücü egemen güçler olan finans oligarşisi ile tefeci-bezirgân ve derebeyi sınıfını, ve bunların belirledikleri «kapitalist-prekapitalist» kaynaşımı bir ekonomiyi ve üst

yapının son durumunu daha net olarak gözlemek gerekir.

Ayrıca finans kapitale karşı olan anti-monopolist burjuva kesiminin önemi ve ağırlık derecesini, çıkarlarını, Ortak Pazar karşısındaki durumunu ve bu kesimin CHP, MSP ve diğer partilerle olan ilişkilerini daha sıhatlice tesbit etmeliyiz.

Genel olarak CHP ve MSP'deki özellikle CHP'deki değişimleri ve finans kapitalin bu parti üzerindeki gelişimini iyi gözlememiz gerekir. Bu güne kadar İLKE'de yapılan tahlillerde her iki partinin de heterojen yapısına değinmekle birlikte anti-monopolist sloganlarının öne çıktığı kısa bir dönemden sonra, zamanla bu partilerde tekelcilerin güç kazandığını gözlemekteyiz. Ancak, bu partilerin heterojen yapıları devam etmektedir. Sınıf mücadelesinin güçlenmesi ile, özellikle CHP sağ-sol zızzaklar çizecek ve bölünmelere uğrayacak, kopmalar geçirecektir. CHP içindeki anti-monopolist kanadın yerinin ve öneminin ilk sayılarda —bunların eninde sonunda güçsüz ve yenik düşeceklerini söylemekle birlikte— fazlaca vurguladığımız bir hata olarak görmekteyiz. Fakat bu gözlem bizi CHP'nin içindeki küçük burjuva muhalif kanadı görmezlikten gelmeğe itmeli, Ecevit'e rağmen kurulayda 342 oy sağlayan küçük burjuva kanadının önemini küçümsemeğe götürmeli, özellikle son aylardaki gelişimlere

bakıp «CHP finans kapitalin partisi olmuştur, ya da CHP faşizmin yedek gücüdür» gibi yanlışlara düşülmemelidir. Sınıf mücadelesinin gelişmesi bizzat bugün CHP'ye hakim olan kanat ile finans kapital arasında da çeşitli problemler doğuracaktır. Ayrıca, CHP içindeki küçük burjuva kanadın işçi sınıfı mücadelesinin gelişmesine, ekonomik krizin derinleşmesine bağlı olarak politika sahnesinde güç kazanacağını unutmamak lazımdır.

Gene MSP yorumlarımızda, üst yapının ve dinci akımların etkisini MSP'nin içindeki zümreler tabanıyla birlikte ele almak ve MSP olayındaki üst yapı faktörlerinin yerini tarihsel geçmişle birlikte daha iyi incelemek gerekmektedir.

Öte yandan emperyalizm içindeki kamplaşmaların Türkiye üstündeki çıkarları ve gerek yerli finans gruplarının, gerekse tüm sömürücü sınıfların emperyalist gruplar ile olan ilişkileri de önümüzdeki önemli araştırmalardan olmalıdır.

İLKE, ikinci yayın yılına başlarken, tüm görevlerinin ve sorumluluklarının bilincinde olarak, sosyalist harekete, sosyalist hareketin tek merkezden tek bir güçlü ses olarak gelişmesine elindeki tüm imkânlarla katkılı olmayı, ideolojik mücadelede, «ilkelerde savaş, devrimci kardeşlik» tavrı içinde tavizsiz bir şekilde yer almayı başlıca görev bilir.

TÜSTAV

Devrimci mücadele ve gençlik

Ülkemizde, 12 Mart sonrasında tez-gâhlanan faşizmin, ağır baskı ve terör zincirlerini omuzlarından atmaya çalışan işçi sınıfının mücadelesi, giderek güçlenmekte, yeni boyutlara ulaşmaktadır. Mücadele alanında burjuvaziye kaptırılmış ya da bırakılmış mevziler, örgütlenme ve toparlanma süreci içinde tekrar ele geçirilmekte ve acil meseleler devrimci teorinin verdiği şaşmaz ideolojik ve pratik kriterlerle ele alınmaktadır. Yığınla problemin çözüm beklediği şu günlerde, önümüze çıkan en acil sorunlardan biri olarak gençlik sorununu görmekteyiz. Öncelikle, öğrenci hareketlerinin başladığı bu dönemde gençlik sorununun tartışılmasını gündeme almak, mücadelenin geleceği açısından önemli olacaktır.

Genel hatlarıyla geçmişe eleştirel bir gözle bakmayı amaçlayan, bu konuda sosyal pratiğin bıraktığı derslerle, genel sonuçlara gidilecek bu yazıda, şüphesiz herşey yeterince geniş kapsamlı ele alınmayacaktır. Ancak, yine de, yazımın gençlik sorununa sağlam bir bakış açısı

sağlayacak, geçmişin tutarlı bir değerlendirilmesini getirecek ve sosyalist mücadele içinde gençliğin yerini doğru olarak tespit edecek bir çalışma olacağı kanısındayız.

Gençliğin tanımı ve yeri

Gençliğin sınıflar mücadelesi içindeki yeri ve konumu üzerine genellikle bilinen tanımlar yapılır. Bunlar, gençliğin bir sınıf olmadığı, çeşitli sosyal sınıflardan kaynaklandığı, kökeninin buralara dayanması, yüzdünden de, bu sınıflardan bağımsız düşünülmesiyle, bu sınıflardan etkileneceği şeklindedir. Ancak, bu genel doğruları tek başına bırakmayıp, örnekleri pratikte gözlenen yansımalarıyla açıklarsak, kavramlara hayatîyet verebiliriz. Önce, genel olarak gençlik deyince, bu deyimden öğrenci gençliği ve daha çok işçi gençliği anladığımızı belirtelim. Bu ayırım, ülkemizde pek vurgulanmadığı için üzerinde durmamız gerekir. Kimi zaman sözü edilmesine ve bir

genel doğru olarak ta bilinmesine rağmen, pratikte uygulanmasının görülmeyişini, şu ya da bu zahiri nedene bağlamak yersiz olacaktır. Sosyalizmin işçi sınıfı hareketiyle birleşmediği, güçlü bir hareket olarak toplumu kucaklamadığı dönemlerde, bazı genel doğrular mücadelenin bilinç ve örgütlenme düzeyine paralel olarak günde me giremez. Bunlardan biri de, bizde bugüne kadar ele alınmayan işçi gençlik sorunudur. Oysa sosyalist mücadeleler tarihinde bu konu defalarca ele alınmış, tartışması yapılmış ve yerli kesinlikle tespit olunmuştur. Proletaryanın genç kuşağı, işçi gençlik, mücadelenin itici gücü, taze kanıdır. İşçi sınıfı sosyalistleri bu alandaki çalışma tarzlarını düzenlerken, bilinçli ve örgütlü proletaryanın ardından gelecek, nöbeti devralacak işçi gençliğin sağlam ve tutarlı bir örgütlenme düzeyinde olması, onun gençliğin diğer kesimleriyle sağlıklı bir ilişkide olmasını da sağlar. Üretimde bulunması, kapitalist sömürünün ağır baskısını, yaşadığı maddi şartlar gereği daha çabuk ve yoğun duyması, işçi gençliğin sınıf bilincine ulaşmasını çabuklaştırır. Çok defa sürekli bir işi olmayan, işgücünü ucuza satan, çırak ve yardımcılık gibi işleri de gören proletaryanın genç kuşağı için, burjuva toplumunun sosyal güvenlik hakları bile tam anlamıyla işlemez haldedir. Bu bakımdan proletaryanın mücadelesinde objektif konumu itibarıyla hemen yer almaya hazırdır işçi gençlik. Lenin de bu konuda, «Gençlik, öğrenci gençlik ve daha da çok işçi gençlik mücadelenin sonucuna karar verecektir.» demektedir.

Emperyalizmin baskı ve tahakkümü altında olan ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de, öğrenci gençlik güçlü bir anti-emperyalist, anti-faşist ve demokratik mücadele mirasına sahip bulunmaktadır. Bütün tarih boyunca haksızlığa, zulme çeşitli biçimlerde karşı çıkmış ülkemiz gençliği, bu uğurda sayısız mücadelelerden geçmiş, yüklü bir mirası bugüne kadar getirebilmiştir. Bu nedenle, özellikle bizde, öğrenci gençliğin sosyalist mücadele içindeki yerinin tesbitinde dikkatli olmamız, genel doğruların yanında ülkemizin sosyal pratiğinden çıkmış, bazı özellikleri de gözönüne almamız gerekir.

Öğrenci gençlik, genel olarak üretim-

den kopuk, ama sosyal olayları kavramada daha duyarlı bir kesimdir. Türkiye'de öğrenci gençliğin kökeni genellikle orta ve küçük burjuvaziye dayanmaktadır. Son yıllarda öğrenci gençlik içinde emekçi kökenli gençlerin sayısı da artma göstermektedir. Ancak, şu anda genel yapıya damgasını vuran unsur orta ve küçük burjuva karakteri olduğu için, davranış biçimindeki eğilim de bu sınıfsal temelden bağımsız düşünülemez. Lenin'in, 1908'deki öğrenci hareketleri için yaptığı genel bir tanımlamada olduğu gibi; «*Binlerce ve milyonlarca ölmek, öğrenci gençliği orta ve aşağı burjuvaziye, küçük memurlara ve bazı köylü gruplarına, kilise adamlarına v.s. bağlıyor.*» Öğrenci gençliğin yaşama tarzı, içinde bulunduğu maddi şartlar, kapitalist sömürünün varlığını *dolaylı* yoldan etkilemek duymasını sağlar. Ne var ki, ileriye dönük olması, atılgenliği, heyecan ve dinamizmi toplumsal olayları kavramada kendisine yardımcı olabilecek entellektüel yapıyla öğrenci gençlik, hemen ön plana geçip, ilerici ve demokratik bir yapı kazanabilir. Özellikle bilimsel ve teknik ilerlemenin yüksek düzeylere ulaşması, kitle haberleşme araçlarının yoğunluğu, toplumun bütün kesimlerinden yayılan hoşnutsuzluk ve keskinleşen sınıf mücadelesi, öğrenci gençliği siyasi mücadeleye itmektir. Önceleri düzene karşı duyulan bir tepki biçiminde beliren hareketler, giderek yeni şekillere bürünmekte, taşıdığı ilerici, demokratik öz, sosyalist mücadelenin hedefleriyle birleşebildiği ölçüde başarılı olmaktadır. Emperyalizmin yıkılmaya, sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının yükselmeye başladığı çağımızda, baskıya, tahakküme, militarizme ve şovenizme başkaldıran gençlik burjuvazinin boy hedefi haline gelmiştir. Burjuvazi, gençliği halka düşman göstermekten, onu kendi propandası altında, kendi düşman ideolojisiyle şartlayıp, yanlış yollara sürüklemeye kadar, her türlü iğrenç metodu uygulamaktadır. Burjuvazi, başta öğrenim kurumlarında öğrenci gençliği sosyal olaylardan koparan, ardından onun dinamizmini, atılgen ruhunu eriten bir yaşam düzeni getirerek, kendi sömürü çarkının içinde yer almasını sağlamaya çalışır. Ne var ki, kapitalist emperyalist metropollarda daha

yoğun olarak görülen bu yozlaştırma yöntemlerine rağmen, bu ülkelerde de gençlik kendi saldırgan burjuvazisine karşı başkaldırmakta, savaş kıskırtıcılığına karşı direnmektedir. ABD'de dahi gençlik, ırk ayırımına, baskıya ve zulme karşı çıkmakta, Avrupa'da ABD üslerini istemeyen gençlik silâh tekellerini lanetlemektedir. Emperyalist sömürünün baskısı altındaki sömürü ve yarı-sömürge ülkelerde ise, daha kararl ve güçlü bir biçimde emperyalizme ve faşizme karşı, halkının yanında yer alan gençlik, çetin bir mücadeleyi sürdürmektedir.

Mücadelesini en ağır şartlar altında yürüten, bütün engellemelere rağmen dinamizminden, atılganlığından hiç bir şey kaybetmeyen gençliğin proletarya hareketi içindeki yerinin doğru olarak tesbiti başlıca görevimiz olmalıdır. Bunu yerine getirirken geçmiş deneyleri, bu deneyleri oluşturan mücadele biçimlerini örgütlenme ve çalışma tarzlarını, sosyalist teorisinin ışığı altında değerlendirmek ve yerine oturtmak zorundayız. Geçmişte işlenmiş hatalara tekrar düşmeyip, yüzlü ve başarılı bir mirası sürdürerek, bunu sosyalist mücadeleye kazandırmak istiyorsak, herşeyden önce açık yürekl olmalıyız. Her şeyi marksizmin - leninizmin yol gösterici ışığı altında titizlikle gözden geçirmeli ve bu pratiğin bize kazandırdığı deneyleri geleceğe iletmeliyiz. Bunu yaparken, bilimsellikten uzaklaşıp işin duygusal yanıyla uğraşarak kolaya kaçmanın yanısıra, sadece kendi küçük grupçuğuna misyon kazandırabilmek için, daha dün yaşanmış olayları tahrif ederek yeni arkadaşların yanlış bilgiler edinmesine çalışmakta dürtüst bir yol değildir. Tarih ve sosyal pratik, herşeyin doğrulayıcısı olmuştur ve olacak tır.

Ülkemizdeki gençlik hareketleri

Gençlik, Türkiye tarihi boyunca, atılganlığını ve savaşçı ruhunu çeşitli dönemlerde, değişik biçimlerde göstermiş, toplumda ilerli, demokrat hareketlerin öncüsü, habercisi olarak mücadele alanına çıkmış, siyasi üstyapıda hayli etkin çalkantı

ları da doğurabilen olayların yaratıcısı olmuştur. Kimi zaman bu olaylar, toplumsal ve ekonomik krizin belirli aşamalarında da meydana geldiğinden, politik yapının çatlamasında da hızlandırıcı bir rol oynayabilmiştir (27 Mayıs gibi) Bu açıdan, ülkemizdeki gençlik hareketlerine tarihi süreç içinde bakmanın yararlı olacağı kanısındayız.

Türkiye'de ilk öğrenci hareketi 1870 yılında Tıbbiye öğrencileri tarafından tedrisatın değiştirilmesi talebiyle başlatılır. Başarıya ulaşan bu hareketten sonra, Mektebi Mülkiye öğrencileri de benzer isteklerle ortaya çıkar. Ancak 1890 yılında, bu hareketler karşısında, padişah, Darülfünun'u kapatır ve öğrencileri sürgüne gönderir. Yurtdışına giden Tıp öğrencileri, oradan yayın yaparak padişaha karşı belirli bir muhalefeti sürdürürler. On yıl sonra, yeniden açılan Darülfünun'da ancak 1908 yılından sonra yeni örgütlenmeler başlar. O dönemde etkin olan Alman emperyalizminin yaygın mütelev havasıyla, disiplinli, askerî görünümlü büyük bir öğrenci kuruluşu meydana getirilmek istenir. Fakat daha sonra bunun dışında mahalli il gençlik örgütleri kurulmaya başlanır Birinci emperyalist Dünya Savaşı sırasında ise, bütün öğrenci kuruluşları kapatılır. Daha sonra, Ulusal Kurtuluş Savaşına katılmak için Anadolu'ya geçen öğrencilerin yanısıra, bir kısım öğrenciler de Kurtuluş Savaşında aktif rol oynayan cemiyetler de görev alırlar.

Kurtuluş Savaşından sonra Darülfünun öğrencileri politik alanda önemli bir role sahip değillerdir. Hatta o dönemde, çeşitli kuruluşların katıldığı ve görüşlerini açıkladığı İzmir İktisat Kongresinde bile, öğrenciler gençliğin ülkenin geleceğine ilişkin görüşlerine rastlanmadı denebilir.

1930 yılında, bütün kurumları baştan revizyondan geçirilerek İstanbul Üniversitesi adını alan Darülfünun, yeni niteliklere de sahip olmuştur. Özellikle bu dönemde, 1916 yılında kurulmuş olan Millî Türk Talebe Birliği aktif bir kisyeye büründür ve ülke sorunlarıyla ilgilenmeye başlar.

Kapitalist dünyanın en yoğun buharının yaşandığı bu yıllarda, Türkiye'de

«devletçilik» diye tanımlanan devlet ka-
pitalizmi, ekonomiyi belirlemiş ve bu yol-
la finans kapitalist yetiştirilerek tekeli
burjuvazi güçlendirilmiştir. Buna paralel
olarak kemalist iktidar, Takrir-i Sükun
kanununu çıkararak emekçi halkın mü-
cadelesini bastırması, ilericiler ve sosya-
listler mahkemelere verilmiş, ağır ceza-
lara çarptırılmış, açık faşizm kol gezmiş
tir. Bu dönemde hakim sınıflar «imtiyaz-
sız, sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz» gibi
siyasi çizgilerini yansıtan sloganlarla
gençliği saflarına çekmeyi çok iyi başa-
rılmışlardır. Milliyetçi, ırkçı ve şoven
duygular özellikle ağır basmıştır. Vagon-
Li olayı buna en iyi örneklerden biridir.
Vagon-Li şirketinde, Türkçe konuşan bir
memurun bu davranışını şefinin kınaması
üzerine, memurun istifa etmesiyle üniver-
site gençliği harekete geçmiş, MTTB'nin
öncülük ettiği bir grup öğrenci, Beyoğlu'
ndaki Vagon-Li binasını basmıştır. Olayla
ra iktidarın prim vermesi milliyetçi şoven
duyguları daha da körüklemiştir. Ayrıca
kendilerinden «rejimin bekçileri» diye söz
edilmesi, öğrencileri bu akımların kucığı
na büsbütün atmıştır.

1939 yılında faşist Almanya'nın aske-
ri başarıları gençliğin ırkçı, şoven kesim-
lerini umutlandırıyor, ayrıca kemalist
iktidar mensupları arasında oldukça yay-
gın olan faşizm hayranlığı da gerekli or-
tamı hazırlıyordu. O dönemde pek çok
faşist dernek kurulmuş ve Turan ülküsü
nü yaymak için çaba sarfedilmiştir.

1944 yılında, sosyalist fikirleri be-
nimsemiş öğrenciler de İleri Gençlik Der-
neği'ni kurmuşlar, ancak İnönü hüküme-
tinin sert tepkileri ile karşılaşan bu der-
neğin 27 üyesi tutuklanmış ve Dernek
kapatılmıştır. Bunun yanı sıra dünya pla-
nında Hitler Faşizminin yenilmesine paralel
olarak faşist örgütlerin yöneticileri de
sorguya çekilmiştir.

1945 yılında «çok partili sistem»e
geçilmesiyle öğrenciler arasında yeni yeni
kuruluşlar doğmaya başladı. MTTB yöne-
timini Demokrat Parti paralelinde olanların
eline geçti. Bunun üzerine İstanbul Üni-
versitesi Talebe Birliği ve İstanbul Tek-
nik Üniversitesi Talebe Birliği birleşerek
CHP paralelinde yeni bir federasyonu,

Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nu o-
luşturdular. Sosyalist gençler de, Ankara'
da, Türkiye Gençler Derneği ile İstanbul'
da da İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik
Derneğini 1946'da kurdular. Türkiye
Gençler Derneği 1948 yılında, İstanbul
Yüksek Tahsil Kültür Derneği de 1950 yı-
lındaki iktidar değişikliğinden hemen son-
ra kapatıldı ve üyeleri mahkum edildi.

1950 sonrasında MTTB, DP parale-
lindeki çizgisini sürdürürken, TMTF'de
büro çalışması yapan bir örgüt durumu-
daydı. Ancak bu dönemde, 1957 yılına
kadar, bir iki yönetmelik olayı dışında
önemli öğrenci olaylarına raslanmadı.
1957'den sonra, özellikle DP iktidarının
düzenlediği ve milliyetçi, şoven bir ha-
vayla körüklediği Kıbrıs mitinglerinde
gençlik aktif olarak görev aldı. Kısa
bir süre sonra derinleşen ekonomik buna-
lının halk kitlelerine yansması, gençliği
sosyal muhalefete öncü görünümüne ge-
çiriverdi.

CHP paralelindeki gençlerin yönet-
tiği TMTF, olaylarda ön plana çıktı. 1960
yılının baharında başlayan olaylar, 28.29
Nisan'da geniş öğrenci gösterileriyle ki-
zıştı. 28 Nisan'da üniversite de toplanan
öğrencilere polis ateş açtı. Turan Emeksiz
ve Nedim Özpolat öldü. Ertesi gün An-
kara'da çıkan çatışmada da yaralananlar
oldu, aynı şekilde İzmir de de gösteriler
yapıldı. 5 Mayıs'ta Ankara Kızılay'daki
gösterilerde ise Menderes tartaklandı, 21
Mayıs'ta Harboku öğrencileri sessiz
yürüyüş yaparak DP iktidarını protesto
ettiler.

27 Mayıs hareketinin siyasi üst yapı-
da çok önemli değişimleri getirmesi, sınır-
lı da olsa 1961 Anayasasının bazı demok-
ratik hakları sağlaması, işçi sınıfı ve e-
mekçi halk açısından önemli mevzilerin
kazanılmasına yolaçtı. Bu arada sınıf mü-
cadelesi keskinleşmeye başlamış, çelişki-
lerin toplumsal planda öne çıkması kolay-
laşmıştı. Yayılmaya başlayan devrimci fi-
kirlere, o güne kadar her türlü baskı ve şid-
detle halktan gizlenmiş olan sosyalizm,
her yerde tartışılan olgular arasına girme-
ye başlamıştı. O dönemlerin en belirgin
özellikleri, sosyalist düşünce diye, çoğu kez
burjuva ve küçük burjuva sosyalizmle.

rinin karışımı bir popülizmin yaygınlaşmasıydı. 27 Mayıs'ın hemen ertesinde, itti barı artan ve önemli bir güce erişen öğrenci gençlik, yine «rejimin koruyucusu» ve 27 Mayıs hareketinin getirdiği üst yapı değişimlerinin kollayıcısı bir gençlik olarak görevini yapıyordu. Bir çok öğrenci kuruluşu Anadolu'da «devrimci» anlatmak için seferber olmuş, ülkeye yayılmıştı. Ancak bu örgütlerin yöneticileri ilkel de olsa ülke sorunlarına yaklaşmıyor, politik bilinçleri ise belli bir düzeyi aşmıyordu. Ne var ki, yukarıda belirttiğimiz gelişmeler, nisbi özgürlük ortamının yayılması, devrimci fikirlerin bir anda tartışılır hale gelmesi çok kısa sürede önemli değişimleri de beraberinde getirdi. Öğrenci gençliğin büyük bir kısmı yeni değişimleri kavramış, alışlagelen deyimlerle ülke sorunlarıyla yakından ilgilenmeye başlamıştı. Öğrenci üzerinde önemli etkilere sahip olan büyük örgütler, MTTB ve TMTF kısa sürede bu etkinliklerine güç kattılar. Gençliğin sürekli olarak 27 Mayıs'a ve onun getirdiği üst yapı kurumlarına sahip çıkması, toplumsal planda kendisini güçlendiriyor, ilerici cephede giderek «öncü güç», «zinde güç» diye nitelendirilmesini sağlıyordu. Bu arada, 1963 Martında DP iktidarının baş sorumlusu Celal Bayar'ın cezaevinden salıverilmesi geniş tepkilere yolaçtı. İstanbul'da ve Ankara'da bazı gazeteler taşlandı, büyük bir gösteri düzenleyen onbinlerce genç, aynı gün miting yapan karşı grupla çatıştı. Ankara'da da AP genel merkezi basılarak, tahrip edildi. Olaylar giderek büyümüş, geniş kitle gösterileriyle gençlik deneyleri kazanmış, mücadelesini geliştirmişti. Bu olayların ardında CHP'nin siyasi emelleri olmasına rağmen, hızla farklılaşan toplumsal yapı, gençliğe 28 Nisan'dan beri gerileyen hareketliliğini tekrar kazanması bakımından önemlidir.

1964 yılında Kıbrıs olayları sırasında Anti-Emperyalist bilinci geliştirmeye başlayan gençlik, olayları daha sağlam, daha tutarlı bir bakış açısıyla ele almaya başlıyor, tepkisini daha doğru temellere oturtabiliyordu. Daha sonra emperyalist petrol tekelilerine karşı yürütülen ve ilk kez Türk İş'in de katıldığı «Milli Petrol» kampanya

sı, gençlik hareketlerinin halkın mücadelesine yaklaşmasını sağlamıştır.

Bu arada TİP kurulmuş ve sosyalistlerin umutla baktığı bir örgüt durumuna gelmişti. İşçi sınıfı hızla sınıf bilincine ulaşıyor, ekonomik ve demokratik hakları için yığıtçe savaşıyordu. 12 Mart 1965 te ocaklara inmeyen Kozlu Kömür İşçileri, yürüyüş yapmak isterken, üstlerine hunharca saldırtılan jandarma ve polislerle çatışarak iki şehit veriyorlardı. Bütün bu olaylar, gençliğin giderek devrimci fikirlere sahip çıkmasını halkın anti-Emperyalist ve demokratik mücadelesinin yanında yer almasını sağladı. Bu arada öğrenci örgütlerinin tümü profesyonel cemiyetçilerle dolmuş, AP ve CHP gibi burjuva partileri bunları besleyerek, kendilerine bağıyabilmişlerdi. İlerici öğrencilerin, öğrenci kitlesi içinde etkin olması, kendi mesleki örgütlerine sahip çıkması, bu cemiyetçileri korkutuyor, örgütlerdeki post kavgasını hızlandırıyor. Sosyalist gençlik ise TİP etrafında kümelmiş, o dönemlerde yoğunlaşan saldırılara, parti binalarının basılmasına karşı örgütlü koruyarak güçleniyordu. 1965 baharında çıkmaya başlayan Dönüşüm dergisinin satılması sırasında, gençlere saldıran faşistlere ve polislere karşı verilen kavgalar da, devrimci gençliğin güçlenmesini beraberinde getirmiş, fakültelerde sosyalist düşünce etrafında toplanan gençlerin sayısını arttırmıştı. Bu arada, kurulan Fikir Kulüpleri de, aynı yıl içinde birleşerek, F. K. Federasyonu'nu oluşturmuşlardı. Hızla yayılan sosyalist düşünceler, gençliğin bir kesimine hakim olan gerici eğilimleri sarsmış, faşist ideoloji giderek küçük bir azınlığın sahip çıktığı, geniş öğrenci kitlesinin nefretle baktığı güçsüz bir akım haline gelmişti. İşte böyle bir ortamda gelişmeye başlayan FKF yurdun dört yanındaki öğrenim kurumlarında örgütleniyor, gençliği sosyalizme kazanma yolunda önemli fırsatlara sahip oluyordu. Ancak, genel seçimler sonucu parlamentoya 15 milletvekili sokan ve hızla parlamenterizmin batağına sürüklenen TİP'in etkisindeki FKF yönetimi, tutarlı devrimci bir çizgi izleyememiş, kısa sürede öğrenci kitlesinden soyutlanmaya başlamıştı. Gençlik örgütünün bağımsızlığı ilkesini unutan FKF yönetimi, so-

nunda TİP yöneticilerinin ağızına bakar bir hale geliverdi. Bu arada üniversitelerde örgütlenmiş büyük öğrenci kuruluşları, işleminde başgösteren post kavgaları ve az önce değindiğimiz gibi, burjuva partilerinin işin içine girmesiyle parçalanmış, yapılan kongreler sonucunda iki başlı örgütler durumuna getirilmişti.

1966 yılında TMTF basılmış, Sakarya'da yapılan kongreyle işlemez hale sokulmuştu. Ancak ilerici gençlerin elinde bulunan ikinci başkanlık ve buna bağlı İstanbul Üniversitesi ile Teknik Üniversite ve Maçka, Yıldız Talebe Birlikleri ortak hareket etmiş, o dönemde hayli etkin olan demokratik eylemlere girişerek geniş kitle hareketlerini gündeme sokabilmişlerdir. Özellikle, gençlikte, düzene karşı ilk tepkileri yeşerten genel öğrenci taleplerinin, özel okullara karşı yürütülen kampanyaların ve bunun sonucunda düzenlenen İstanbul-Ankara yürüyüşünün etkileri büyük olmuştur. Yine bu örgütler, yabancı sermayeye, montaj sanayine, ortak pazara ve Amerikan 6. Filosuna karşı ilk anti-emperyalist hareketlere girişmiş, gençlik içinde hatırı sayılır bir güce sahip olmuşlardır.

Bu arada, hızla yozlaşan FKF yönetimi, pasifizme gömülüyor, öğrenci içindeki tabanını kaybediyordu.

Yazımızın taşıdığı amaç, gençlik hareketinin, sosyalist mücadeleye kazandırılması, güçlü bir sosyalist hareketin gençlik eylemiyle ilişkilerinin ne olacağını belirlemesi olduğu için, daha sonra Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev.Genç) adını alan, FKF hareketini, kuruluşundan başlayarak daha ayrıntılı bir biçimde ele almak gerekli olacaktır.

FKF'den Dev-Genç'e

1965 yılında Ankara'da kurulan FKF, az önce belirttiğimiz gibi, ilk dönemlerde çok uygun bir örgütlenme ve gelişme ortamına sahipti. Sosyalizm toplunda güç kazanıyor, hâkim sınıfların yıllardır faşist baskılarla toplumun dışına itmek istediği, insanlığın tek doğru düşüncesi, kitlelere malolma yoluna giriyordu. İşte böylesi bir düzeyde, gençliğin içinde sosyalist düşüncenin yayılması FKF'yi güçlü bir örgüt kim

liğine kavuşturacak maddi ortamı yaratmıştı. O dönemde TİP'e umut bağlayarak, bu örgüt içinde çalışmaya başlayan sayısız genç arkadaş, inançla sarıldıkları bu yapı içinde, mücadele bilinçlerini geliştirmiş, o zamanlar çok yoğunlaşan baskılara karşı örgütlerini koruyarak ve sahip çıkarak ciddi bir çalışma düzeni içine girmişlerdi. TİP'te, ilkel de olsa belli bir örgüt disiplini içinde davranışlarını şekillendiren genç arkadaşlar, sosyalist düşüncenin gençlik için de yayılmasını sağlıyor, faşistlere karşı üniversitede verilen kavgalarda bilenerken nicelikçe güçleniyorlardı. Fakat, TİP'te, kuruluştan varolan sendikalizm, daha sonra aydınların partiye sahip çıkmasıyla yerleşen küçük burjuva sosyalizmiyle karışık bir populizmle birleşince, örgüt, halkın mücadelesini küçaklamaktan yoksun bir kuruluş haline düştü. Parlamenteoya 15 millet vekilinin sokulmasıyla güçlenen parlamente rızın da, reformculuğa güç kazandırdı. Sadece parlamenter mücadele ile sınırlanmak istenen bir siyasal eylemin savunucusu haline gelen parti, böylelikle halkın ve gençliğin anti-emperyalist, anti-faşist özleminin gerisinde kaldı. Bu arada FKF yönetimi de fiili olarak TİP'e bağlı ve ondan gelecek icazetle harekete geçen kimselerden kuruluydu. Bu yüzden her geçen gün artan eylemlere ve giderek güçlenen anti-emperyalist mücadeleye uzak kalıyor, kendi içine kapanık bir tekke halinde, öğrenci gençlikten soyutlanıyordu. Güç kazanan harekete yön verecek, gençliği sosyalizmin safında birleştirecek bir siyasetten yoksun olan sosyalist hareket içinde, ileride önemli hatalara yolaçacak şartlar da belirliyordu. Oldukça etken olan küçük burjuva sosyalizmi, gençliğin sınıfsal nitelikleriyle kolayca birleşebilmiş, yanlış eğilimlerin tohumları atılmaya başlanmıştı. Küçük burjuvazinin milliyetçilikle bezenmiş reformcu, radikal programı, gençliği hızla kendi safına çekiyordu. Güçlenen anti-emperyalist eylemlerin başını çeken büyük öğrenci kuruluşları da, bir bakıma kendi varlık nedenleri olan kemalizmi, sosyalizmle de süsleyerek önemli etkinlikler kazanıyorlardı. Gençliğin yapısından gelen ilerici yöneliş ise, bu eklektik kavramları kolaylıkla benimsemiş, gerçek sosyalist düşüncenin güç kazanmayışı yüzünden de, sosya-

hizm diye çok farklı, yanlış düşünceleri savunur hale gelmişti.

Aynı dönemde halkın mücadelesi önemli boyutlara ulaşmış, 1966 yılında Çorumlu temizlik işçilerinin ünlü yürüyüşleri yeni mücadele biçimlerinin doğmasını ve kitle içinde güç kazanmasını sağlamıştır. Yine o yıl, Adana'da Amerikalılar dövülmüş, protesto eylemlerinin ilk işaretleri belirmeye başlamıştı. 1967'de Teknik Üniversitesinin gericiiler tarafından basılması, ilerici gençliğin birleşmesini sağlayan bir olay oldu. Haziran'da ise, Ortadoğu'daki 6 gün savaşları, bağımsızlık ve anti-emperyalizm kavramlarının geniş öğrenci kitleleri içinde yayılmasını sağlayarak, mücadeleyi somutlaştırdı. Aynı yıl, İstanbul'a gelen 6. Filoya karşı güçlü eylemler düzenleyen TMTF ve diğer öğrenci kuruluşları, bunun yanında genel öğrenci taleplerini de dile getirerek, geniş öğrenci kitlesi içinde haklı bir güçlülük kazanıyordu. Ne var ki, etken olan küçük burjuva ideolojisi davranışta da önemli yanlışları getirmişti. Öncelikle, anti-emperyalist ve anti-faşist hareketlere ve bunların güçlenmesine dar küçük burjuva açıdan yaklaşımlar yapılmış, kemalizm ve burjuva reformculuğu gelişmiş, etkinlik sağlamıştır. O dönemin sloganlarından olan «Ne Amerika, Ne Rusya, bağımsız politika» bunun tipik bir örneğidir.

Ancak bütün bu olay ve gelişmeler sırasında, bağlı olduğu TİP yönetiminin gelecek icazeti bekleyen FKF yönetimi, hareketlerin dışında kalmış ve yalnızlığa sürüklenmişti. TİP'in anti-emperyalist mücadele anlayışı ise, burjuvazinin çizdiği sınırların ötesine geçemeyen pasifist bir yönde şekilleniyordu. Genel başkan Aybar'ın daha 1966 yılında «Amerikalıya karşı pasif direnme» kampanyası, bu oportunist davranışın başlangıcıdır. Bu kampanya yada Aybar, Amerikalıya sert bakıp, onu çember içine almaktan söz etmiş, esnafı v.s.'yi boykota çağırmış, böylelikle yalnızlık çemberi içinde bunalan Amerikalının selameti çıkıp, gitmekte (!) bula çağını iddia etmişti. Bu sözlerin ve davranışın uzun uzun tahlilini yapmaya gerek yok sanırız, TİP pasifizminin nerele re vardığı, ortada olan açık bir gerçek.

Gençliğin büyük anti-emperyalist gösterilerini, «aman yapmayın, faşizm gelir» diye engellemek isteyen TİP yönetimi, bu politikasının etkisiyle atalete sürüklenen ve gençlik içindeki yerini kaybeden FKF yöneticilerini, kendi sözünden çıkmayan, rahatsızlığa düşkün küçük burjuvalar haline getirmeyi sağladı. Artık parti içinde gençlik meselesi, sadece gevezelik şeklinde ele alınmış ve gençliğin büyük potansiyelinden korkan o korkunun üzerine teoriler bina eden eyyamcılar köşebaşlarını tutmuştu.

İşte bu ortam içinde FKF ikinci kurultayına geldi. 1968 Mart ayında yapılan bu kurultay başladığı sırada, FKF yönetimine karşı genel bir tepki oluşmuştu. Ancak bunun doğru sosyalist bir çizgide toparlanması ve bu sayede ciddi bir muhalefetin örgütlenmesi oldukça zordu. Ortada tek alternatif olarak, TİP'in pasifizmine karşı, küçük burjuva bir tepki olarak gelişen MDD hareketinin dile geldiği Türk Solu dergisi ve bu derginin çevresi vardı. İlk başlarda parti ve parti kavramını sözkonusu etmeden, soyut bir «milli cephe» sloganı ile ortaya çıkan, bir takım değişik hesaplar içinde olduğu için sosyalizm yasağı uygulayan bu hareket, TİP'in pasifist çizgisine karşı daha aktif bir mücadeleyi savunduğu için de, gençlik arasında oldukça güç kazandı. «Nere de hareket, orada bereket» mantığıyla küçük burjuva ideolojisinin her türlü örneğini gösteren, kemalizmle sosyalizmi birleştirme çabaları yüzünden bazı «çevrelerle» olan «ittifakı» temel mesele haline getirip, buna karşı olanları da bozguncu diye nitelendiren bu akım, arayış içinde olan genç insanlara ve onların sınıfsal niteliklerine uygun düşüyordu. Fakat, yine de kurultaydaki etkinliği o kadar büyük olmadı. Delegelerin çoğu, genel merkez yöneticilerinin kişiliklerine ve gençlik içinde yürüttükleri pasifist çizgiye duydukları nefretten dolayı, muhalefete yöneldiler. Şimdi, o kurultay sonucunda yönetime seçilen kişilerin, kendi hatalarını ve kuyrukçuluklarını yok sayıp, kendi cuntacıklarını başkalarına cuntacı diyerek örtmek istemelerine ve bütün mücadelenin tek mirasçısı olarak grupçuklarını öne

sürmelerine şaşmamak gerekir. Daha dün yaşanmış bir olayı, «FKF kurultayında devrimci muhalefet başarılı bir mücadele verdi ve oportunist yöneticiler kongreyi kaybettiler» (Yaşasın Gençliğin Devrimci Birliği) Aydınlik Yayınları.1974 diye cümleleri tekerleyerek anlatmak ve sonunu parlak sloganlarla bağlamak, olayları ya şamamış genç arkadaşlara yanlış bilgiler vermekten öteye geçmez. O zamanda, kongreyi alan güçlü devrimci yönetimin, aynı yılın yazında, genel yönetim kurulunu toplantiya çağıran TİP'li üyeler tarafından neden düşürüldüğü açıklanamaz.

Aynı yıl FKF'nin Dev.Güç'e (Devrimciler Güçbirliği) katılması TİP yöneticilerini oldukça tedirgin etti ve örgütünü tekrar ele geçirmek için yaptıkları çalışmayı hızlandırdı. Dev.Güç ise, proletaryanın iktidar mücadelesi yolunda gerekli olan, anti-emperyalist, anti-faşist ve demokratik halk cephesi politikasının tamamen dışına da, birtakım cunta hesaplarına dayanan ve devrimci gençliği de bunun içine sokmak isteyen bir hareketti. Öyle ki, o dönemde Türk Solu dergisinde «müttefiklerin» anti-komünist yazıları bile yayınlanabiliyor, gerekçesi de «cephe politikasıdır karşı çıkılmaz» şeklinde açıklanıyordu.

1968 yılı en güçlü anti-emperyalist gösterilerin olduğu, öğrencilerin demokratik-halkçı bir eğitim düzeni için yoğun eylemlere giriştikleri bir yıl oldu. Şubat ayın da TİP milletvekillerinin mecliste dövülmesi üzerine gösterilen tepki, düzenlenen mitingler, demokratik mücadelenin güçlendiğinin bir kanıtıydı. Nisan ayında ise, öğrenci örgütlerince düzenlenen «NATO'ya Hayır» haftası, büyük öğrenci kitlesinin anti-emperyalist bilincinin yükselmesi ne, mücadele yetkinliklerinin artmasına yardımcı oldu. 29 Nisan'da Ankara'da düzenlenen mitingte, faşist saldırılarının püskürtülmesi de devrimci gençliği, öğrenci kitlesi içinde daha güçlü bir yere getirdi. Gençlik açısından, bu yıla damgasını vuran en önemli olaylardan biri de, 15 Haziran'da başlayan ve bütün öğrenim kurumlarına birdenbire yayılan boykotlar ve üniversite işgalleri oldu. Uzun yıllar köhnemiş burjuva eğitim metodlarıyla eğitilen gençlerin, demokratik haklarına sahip çıkarak başlattıkları bu eylem bütün

Türkiye toplumunu sarstı. «Demokratik Üniversite» kavramında özünü bulan ve hızla yayılan bu hareketi, «Devrim için eğitim» sloganıyla da öğrenci kitlesi için de kök salıyordu. Bu arada devrimci öğrenciler, bütün çöşkülerini, atılımlarını ve yaratıcılıklarını mücadele içinde biçimlendiriyor, sürekli gelişme gösteriyorlardı. FKF'nin İstanbul yönetimi yine acz içinde kalmış, atılması gereken her adım için TİP'ten icazet beklemeye başlamıştı. Bu pasifizmin karşısına dikilen muhalefet ise olayların gerisinde kalmamış, kitlenin nazbını elinde tutabilmişti. Pratiğin içinde yetişmiş, fedakar, yiğit ve mücadeleci liderleriyle hareketi yürüten gençlik, önemli mevziler kazanıyor, kalıcı başarılar sağlıyordu. Hemen sonra, FİO'nun İstanbul'a gelmesi, daha güçlü gösteriler düzenlenmesine neden oldu. Amerikan erlerini limana çıkarmamak için girilen eylemlerde, polis, öğrencilere saldırdı. Olayların etkisiyle daha da azgınlaşan polis, Gülmüşsuyu öğrenci yurduna düzenlediği hunharca saldırı sonunda Vedat Demircioğlu şehit edildi. Ertesi gün saldırıyı kinamak üzere Taksim'de toplanan onbinlerce genç, Dolmabahçe'ye Amerikalıların karaya çıktığı yere doğru yürüyüşe geçti. TİP pasifizminin etkisiyle bütün hareket kabiliyetini kaybetmiş FKF'nin İstanbul yöneticileri, yürüyüşün önüne barikat çekip, engellemek istedilerse de başarı kazanamadılar ve onbinlerce genç Dolmabahçe'ye indi. İki gün sonra, Cağaloğlu'nda, gittikçe azgınlaşarak devrimci gençliğe saldıran polis püskürtülüyor, mücadele daha da keskinleşiyordu. Gösterilerin büyük bir anti-emperyalist mitingle sona erdirilmesi kararlaştırılmış ve bunun hazırlıkları yoğunlaştırılmıştı. Ancak öğrenci örgütleri üzerindeki etkisini sürdüren TİP yönetimi, «aman fazla ileri gitmeyin, faşizm gelir» mantığıyla, sadece mitingle yetinilmesini sağlayabilmiş ve yürüyüşü engellemişti. Şunu belirtmek gerekir ki, bütün bu gösterilere TİP'li üyelerin çoğu katılmış, geniş kitle eylemlerinde işçiler, ön saflarda gençlerle birlikte dövüşmüşlerdi. Ancak yönetim, teslimiyeti ve pasifizmiyle, bu mücadeleyi sürekli olarak engelleyerek, dar sınırlar içinde tutmayı başarmış ve «örgüt disiplini v.s.» diyerek de, aslında

pasifizm adına üyeler üzerinde baskı kurmayı sağlamıştı, Kasım ayında faşistlerin saldırısıyla açılan üniversite, devrimci gençliğin demokratik mücadelesinin yürüdüğü önemli bir mevzi haline gelmişti. Güçlenmiş olan mücadele, etkinlikleri yokmuş faşistlerin saldırılarına cevap vermesinin biliyor, bütün gençliği kucaklıyabiliyordu. Bu arada, 10 Kasım'da bazı hesapların döndüğü Samsun yürüyüşü olmuş, TİP'te de Aren.Boran grubunun Aybar'a karşı başlattığı muhalefet, üçüncü kongredeki bölünmeyi getirmişti,

1969 yılı da güçlü eylemlerin habercisiydi. FKF içindeki MDD muhalefeti örgütlenmiş, sahip oldukları güçlü tabanla katıldıkları Kurultay'da, TİP paralelinde bir azınlık haline gelmiş olan yönetimi kolayca devirmişlerdi. Bu dönem örgüt içinde MDD çizgisinin güç kazandığı, geniş öğrenci kitlesi içinde hızla yayıldığı ve FKF'nin anti-empyralist, anti-faşist eylemlerin öncüsü olarak itibarının yükseldiği bir dönemdir. Yine bu dönemde, küçük burjuva ideolojisi oldukça yaygınlaşmış, «radikal atılımların» hazırlığı içindeki burjuva reformculuğu gelişme göstermiştir. Cephe ve ittifaklar konusu üzerinde, artan kavram kargaşasına karşılık, sosyalist gençliğin ideolojik düzeyi genel yapıya paralel olarak aşama göstermemiş, sloganların rahatlığı, verilen reçetelerin kolayca anlaşılır olması da, giderek teori düşmanlığına zemin hazırlamıştı. Yeni FKF yönetimi ise, karşı grubu tasfiye etmenin coşkuyla, örgüt disiplinini bir kenara atmış, ilerde doğacak eğilimlerin maddi ortamını yaratmıştı.

Aynı yıl, toplumsal ve ekonomik krizle birlikte, hakim sınıfların baskı ve tahakkümü altındaki işçi sınıfı ve emekçi halk yeni mücadelelere atılıyordu. Ocak ayında Singer işçileri, patrona ve polise karşı yitip direnenek fabrikayı ele geçiriyor, Şubat ayında Atalan ve Göllüce'de köylüler toprakları işgal ediyordu, FKF' Akhi, sar ve Ödemiş'te bütün mitingleri düzenliyordu. Anti-empyralist eylemler de yoğunlaşmıştı. ODTÜ'de Vietnam halkının kaatili Komer'in arabası yakılıyor, fakültelerde saldırıya geçen faşistlere karşı dövüşerek karşılık veriliyordu. Şubat ayın-

da, 6. Filoya karşı girişilen eylemler, büyük öğrenci ve işçi kitlesinin katıldığı güçlü gösterilerdi. Filonun limanda kaldığı bir hafta, yürüyüşler, direnişler, polisle çatışmalarla geçti. Hafta sonunda da büyük bir miting düzenlendi. Onbinlerce işçi, öğrenci ve aydın katıldığı bu mitinge, gündür hazırlanmış ve sabahleyin de toplu namez kıldırılarak, meydana toplanmaları sağlanmış olan gericiiler ve faşistler, polisin de yardımıyla saldırdılar. Kanlı Pazar diye anılan o gün, miting tamamlanamadı ve iki şehit verildi.

Gençlik içinde FKF güçlenmiş, eski yönetimin teslimiyeti ve pasifizmi bütün etkisini kaybetmişti. Aynı aylarda örgüt, yurdun her yanında anti-empyralist gösteriler, üretici mitingleri düzenliyor, toprak işgallerini destekliyordu. Bu arada, daha önce kurulmuş olan Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) örgüte katılıyor, FKF'nin Genel merkezle aynı görüşleri paylaşmayan İstanbul yönetimi de istifa ediyordu.

Demokratik üniversite mücadelesi de yeni aşamalara ulaşmıştı. Nisan ayında ODTÜ'nün işgalinden sonra, Haziran'da Ankara ve İstanbul'da üniversite reform tasarısının kanunlaşmaması üzerine, bütün üniversitelerde öğrenciler işgal girişimleri. İstanbul'da üniversiteye polis sokarak, sınav yaptırmaya kalkışan senatonun bu kararı büyük tepkilere yol açtı. 9 Haziran da bunu protesto etmek isteyen öğrencilere polis saldırdı. Ertesi gün, yürüyüş yapan binlerce genç te, yine saldıran polisi, dövüşerek, püskürttü. Bu olaylar, gençliğin anti-faşist bilincini daha da yükseltmiş, yeni mücadele biçimleri yaratarak, güçlenmesini sağlamıştır.

Aynı yılın yazı da, işçi sınıfının en önemli direnişlerine sahne oluyordu. Ağustos ayında demokratik haklarını almak için Demir-Döküm fabrikasını işgal eden işçilerin üzerine saldıran polis, işçilerin kahramanca direnişi karşısında çekilmek zorunda kalıyordu. Temmuz ayında, Kayseri'deki TÖS kongresinin örgütlü gericiiler tarafından basılmasıyla artan faşist saldırılar, sonbaharda daha da yoğunlaşmıştı. Işık Özel Yüksek Okulunda, devrimci öğrencilere ateş açan faşistler Mehmet Cantekin'i öldürüyor, hemen ertesi gün

Beyazıt meydanında polisın kurgunlarına hedef olan Taylan Özgür şehit oluyordu.

Bu olayların hemen ardından, Ekim ayında FKF dördüncü kurultayı yapıldı. Kurultaya gelirken, örgüt oldukça büyü-müş, gençliğin tek mücadeleci örgütü hali ne gelmişti. Bütün gençlik içinde yükselen itibarı, öğrenci kitlesi içinde yaygınlaşma sını sağlamış olduğu halde, ideolojik bütün lüğün olmayışı çeşitli eğilimleri de birlikte getiriyordu. TİP pasifizmine karşı, MDD'nin küçük burjuva muhalefetini temel edi-nerek ortaya çıkmanın ve sınıfsal yapısı küçük burjuva sapmasına hayli uygun gençliğe, bu muhalefetin kavram karışık lığı yaratan şiarlarından gayri, sosyalizm adına hiçbir şey verememenin sonuçları, artık kendini göstermekteydi. Teslimiyete ve pasifizme haklı olarak tepki duyan, ey-lemelerde fedakarca dövüşmüş genç bir dev-rimci, bu mücadelesini sınıfsal bir temele oturtamayıp, küçükburjuva ideolojisi ile şartlanırsa, zorunlu olarak maceracı eği-limlere kapılacaktı. Üstelik örgüt yapısı da buna uygun ortamı sağlıyorsa, bu eği-lim daha da hızlanır, sistemli bir hale ge-lirdi. İşte, bu şartlar altında yapılan ku-rultayda önemli bir muhalefet olmadı. Bu eğilimleri «tespit ediyoruz» diye ortaya çı-kan Doğu Perinçek grubu o dönemde yaz-dıkları yazılarla, proletaryanın varlığını bile inkâr edebilecek bir sapma içinde ol-duğundan fazla rağbet görmedi. Kurul-tayın sonunda, o sırada örgüt içinde bulu-nan herkesin üzerinde karar kıldığı bir yönetim başa geldi. Örgütün adı da Tünki ye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirildi.

Aynı yılın sonunda, şehirlerde faşist saldırılar başladı. Yıldız Teknik okulunda faşistler, Mehmet Büyükksevinc'i ve Battal Mehetoglu'nu öldürdüler. İstanbul'da ün-iversiteler boykota gitti, düzenlenen cenaze törenine ise onbinlerce genç katıldı. İz-mir'e gelen 6. Filo'ya karşı yürütülen ey-lemelerden sonra, Aralık ayının sonlarında Gamak fabrikasını işgal eden işçilere polis ateş açıyor ve ateş sonunda işçi sınıfı Şe-rif Aygül'ü şehit veriyordu.

Bütün bunlar, artık dışediş bir mülca-delenin başladığını göstermekteydi. Dev-Genç hızla büyümüş, ve ismi etrafında bin

lerce yurtsever genci toplamaya başlamış-tı. Ancak içinde süregelen eğilimler ve bunların yarattığı hatalar büyümekteydi. Büyük kitle eylemlerine önderlik etmesi ne deniyle, ideolojik yetersizlik, örgütsel di-siplinin yokluğu gibi özellikler fazla göze batmıyordu. Güçlü hareketlerin yarattığı dinamizm ve onun verdiği genel heyecan herşeye hakimdi. Yöneticilerin, Türkiye'de sınıfların mevzilenmesi ve yapısı üzeri-ne yapmış oldukları tahlil ve yaklaşımlar, MDD çizgisinin sistemleştirdiği yanlış gö-rüşleri kapsadığı için, bunun pratikte yan-sıması da önemli hatalara yolaçıyordu. Em-peryalizm ve yerli ortaklarının konumu-nun doğru olarak tespit edilmeyip, düşü-len hatalardan birine örnek, aynı yıl dü-zenlenen Yerli mallar haftasıdır. Çocuklu-ğumuzdan beri tekelci devlet kapitalizmi-nin okullarda beynimize sokmak istediği bu sloganın devrimciler tarafından «millî cephe» uğruna kullanılması, elbette affe-dilmez bir hatadır. Aynı şekilde, Ameri-kan gazozlarına karşı, yerli tekelci serma-yenin gazozlarının konması gibi. Bu eği-limlerin kökenlerini uzun uzun inceleme-ye gerek yok sanırız. Ne var ki, o dönem de MDD sloganlarının gençlik içinde mil-liyetçilik tohumlarının yeşermesine yolaç-tığını da belirtelim.

1970 yılı bütün halk sınıflarının güçlü direnişlerle tekelci burjuvazinin baskısına başkaldırdığı bir yıl oldu. Nisan ayında İstanbul'da un fabrikalarında, İzsal döküm fabrikasındaki grevlerin yanısıra, Zon-guldakta kömür ocaklarına inmeyen işçiler yürüyüşe geçerek, sarı sendikaları protes-to ettiler. Aynı ay içinde Karadeniz'de çay üreticileri direnişe geçti, Doğu'da yoksul halk üzerinde faşist baskılar arttı. Mart ayında İstanbul'da Dev-Genç tarafından düzenlenen Bağımsızlık Haftasında anti-emperyalist gösteriler yapıldı, Amerikan bankaları taşlandı. Nisan ayında Hacette-pe Üniversitesini basan faşistler Dr. Nec-det Güçlü'yü öldürüyorlardı. Faşistler ör-gütlü saldırılara geçmişti. Yurtlara bas-kınlar düzenliyerek, devrimci gençliğin mücadelesini engellemek istiyorlardı. Bu arada Ankara'da büyük bir öğrenci yurdu da komandoların eline geçmişti. 23 Ni-san'da ise Dev-Genç'in çağrısı üzerine on-

binlerce genç, yürüyüşe geçerek eski Mec lis binasında toplanıp, emperyalizmi protesto etti. Ancak en büyük direniş yine işçi sınıfından geliyordu. 15-16 Haziran günlerinde İstanbul ve İzmit'te, Sendikalar Kanununda yapılan anti demokratik değişikliklere karşı direnmek üzere harekete geçen 100 bin işçi bir sel gibi burjuvazinin üstüne yürüdü. Türkiye sınıf mücadelesi tarihinde bir dönüm noktası olan bu direniş, proleterya yeni deneyler, yeni mücadele biçimleri kazandırdı, burjuvaziye korkulu rüyalar yaşattı. İlan edilen sıkıyönetim sonunda, yüzlerce işçi, öğrenci ve aydın tutuklanarak mahkemelere verildi. Aynı yaz Karadeniz de fındık üreticilerinin, Ege'de üzüm, haşhaş ve pamuk üreticilerinin mitingleri yapıyordu. Yaz sonunda ise, İzmir'de Aliğa rafinerisinde başlayan grevi engellemek isteyen patronun kiraladığı bir kaatil, devrimci sendika başkanı Necmettin Giritlioğlu'nu öldürdü.

Okulların açılmasıyla saldırılar da yoğun bir biçimde başladı. Silahlı gruplar halinde baskınlar düzenleyen faşistler, polis de himayesiyle rahat hareket ediyor, AP iktidarınca da destekleniyordu. Aralık ayında peşpeşe üç devrimci genç, Hüseyin Aslantaş, Nail Karaçam ve İlker Mansuroğlu alçakça öldürüldüler.

Beşinci Dev-Genç kurultayı geldiğinde, örgüt artık birbirinin içinden doğan çetneli fraksiyonların kaynaştığı büyük bir yapı halindeydi. Örgütün ideolojik karakterini oluşturan MDD çizgisi, farklılıklara uğramış, bölünen grupların her biri, kendine göre doğru olan bir MDD çizgisi çizmişti. Bu arada, yıllarca önce şekillenmeye başlayan macerası eğilimler ve sol sapma, son yıllarda örgütün küçük burjuva yapısından dolayı oldukça güçlü bir hale gelmişti. İşte bu ortamda yapılan kongre, gençliğin mücadelesine fazla bir şey getirmedi. Örgüt düzeninin yeniden kurulması, merkeziyetin sağlanması, disiplinli işler duruma getirilmesi ve ideolojik eğitimin sağlanması gibi konulara hiç eğilmeyen kongre, sadece uzun uzun gruplar arasındaki ayrılıkları tartıştı.

1971'e girerken, yükselen toplumsal ve ekonomik krizle birlikte, hakim sınıf-

ların kendi iç çelişkileri de keskinleşmiş, bütün halk sınıfları üzerinde faşist baskılar artmıştı. Faşistler, silahlı gruplar halinde teşkilatlı olarak devrimci öğrencilerin üstüne saldırıyor, emperyalizm gençlik hareketini provoke etmek için metotlar geliştiriyordu. Bu arada, gençlik içinde propoganda, örgütlenme ve siyasi çalışma bir tarafa bırakılmış, devrimci gençlik, hakim sınıfların arzuladığı gibi, üniversitenin dört duvarı arasına kapana-cak kadar tecrit olunmuştu. Artık, geçmiş yılların büyük anti-emperyalist, anti-faşist kitle gösterileri düzenlenemiyor, öğrenci gençliğin ilerici, yurtsever kesimiyle ilgilenilmiyor, çok defa yanlış davranışlarla, karşıya alınıyordu. Yaklaşan açık faşizme karşı, küçük gruplarca yürütülecek bireysel hareketlerin başarı kazanacağı görüşü, geniş gençlik çevrelerine yayılmıştı. O dönemde çıkan bir kaç marksizm dışı yayında da, kendine dayanak bulan bu «sol» çizginin gelişmesi, dönemin şartlarına ve maddi ortamına da uygun düşmekteydi. Gençliğin birleşip, örgütlenerek faşizme karşı geniş bir anti-faşist cephe oluşturacağı dönemde, gençlik içinde ihmal edilen örgütsel çalışma ve kitlelerden tecriti getiren yanlış politika, sonuçlarını vermeye başlamıştı. Artık örgüt içinde her grup, kaba bir deyimle «kendi yoluna» bakıyor, dar grup çıkarları mücadeleye ve onun çıkarlarına feda edilebiliyordu. Büyük bir yapı bir anda boşalmış, hayatliyetini kaybeden örgüt güçsüzleşmiş, yaklaşan faşizme karşı gençlik örgütlenememişti.

İşte 12 Mart'la birlikte boy gösteren açık faşizm, gençlik hareketini ve onun mücadelecü örgütünü böyle buluyordu. Artık Dev-Genç, güçlü bir mücadele mirasını ve devrimci gelenegini geride bırakarak, tarihi misyonunu tamamlamıştı.

TKF ve Dev-Genç'in örgütsel yapıları

FKF ve daha sonra Dev-Genç'in örgüt yapıları ve çalışma tarzları, dönem dönem örgüte hakim olan ideolojik çizgilerin etkisiyle değişik biçimler almıştır, örgüte hakim olan ideolojik anlayışa göre,

değişen çalışma biçimleri doğmuş, buna paralel olarak, örgütsel yapı da sürekli değişimlere uğramıştır.

FKF'nin ilk kurulduğu yıllarda TIP içindeki Gençlik Kolları denemesi sonuç vermediği için, sosyalist gençlik örgütsüz bir haldeydi. Böylesi bir dönemde kurulacak ve gerçekten sosyalist gençliğin bağımsız örgütsel yapısını, çalışma tarzını doğru bir ideolojik temel üzerinde geliştirecek bir hareket çok şeyi başarabilirdi. Nitekim, FKF'nin kurulmasıyla nice genç sosyalist umutla bu örgüte sarıldı. Kuruluşundaki örgütsel ilkeleri, amaçları, tüzüğü, v.s.'siyle çok önemli hataları taşımayan FKF, sosyalist gençliği örgütlemeyi temel edindiği için diğer öğrenci örgütlerinin tepkileriyle karşılaşmıştır. Bu tepki ise, genellikle ilerici ve yurtseverlerin yönetimindeki büyük öğrenci örgütlerinden geliyordu. Bunlara göre, gençlik bölünmemeli, aynı örgütlerde biraraya gelmeliydi. Elbette ki bu itirazlar yanlış ve çoğunluğu küçük burjuva şartlanmaların etkisiyle yapılmaktaydı. Oysa FKF ilkel de olsa kuruluşuyla önemli bir doğruyu, sosyalist gençliğin örgütlenmesini günışığına çıkarmıştı. Fakat böyle temel bir ilkeyi savunmak yeterli değildi. Bunu pratikte de ispatlamak ve sonuçlarını örgüt içinde irdelemek gerekirdi ki, FKF bunu daha ilk adımda başaramadı. Bunun nedenlerinin başında TIP'e körlükörüne bağlılık ve bir anlamıyla ondan emir alma şeklinde beliren çalışma tarzı gelir. Gerçekten FKF kurulduğunda, çok kimse bu örgütün ayrı, bağımsız bir örgüt halinde olması gerektiğini anlamamış ve bunun fonksiyonunu kaybetmiş parti gençlik kollarının yerine geçebileceğini savunmuştur. Oysa gençlik örgütüyle, parti gençlik kolları farklı şeylerdir. Bu konuda yanlış fikirlerin oluşmaması için, sosyalist örgütlenmenin temel prensipleri içinde parti gençlik kolları diye bir biçimin var olmadığını belirtelim. Ülkemizde ise bu burjuva yasalarının oluşturduğu, işlerliği olmayan (sosyalist mücadele açısından) bir organ halindedir. Dünya devrimci pratiğinde ise gençlik, Gençlik Birlikleri içinde örgütlenmiş ve bu örgütlerin bağımsızlığı temel ilke olarak ortaya konmuştur. Böy-

lelikle, hareket kabiliyeti gelişen gençliğin, proleteryanın iktidar mücadelesini yürüten partiyle temelde birleşmesi ve ortak hedeflere yönelmesi sağlanabilir.

FKF'de örgütsel yapı genel olarak merkeziyetçi bir karakter taşıyordu. Örgüt içinde demokrasi ise, ilk yıllarda fazla önemli bir sorun değildi. Üyeler insiyatifini geliştirici bir çalışma düzeni içine sokulamadığı için, eğitim, tartışma, eleştiri, özeleştiri çok yüzeysel yaklaşımlarla ele alınmış, devrimci bir örgüt için hayati önemi olan bu kavramlar gerçek özlemlerden uzaklaşmıştı. Genel politik çizgi TIP tarafından belirlendiği için, örgüt içi demokrasi sadece lafta kalıyor, sorunların tartışılması örgüte canlılık yerine, atalet veriyordu. Merkeziyet ve örgütsel disiplin ise TIP'e bağımlılığın dayanağı halindeydi. Örgüt içinde bürokrasi de gelişmiş ve organları işlemez hale sokmuştu.

Örgütün bu durgun yapısı, MDD çizgisinin etkin hale gelip yönetimi almasıyla birlikte hızla parçalandı. MDD çizgisinin savunduğu ve gerçekte genel bir doğru olan örgütsel bağımsızlık kavramı ise, bu çizginin siyasi hedeflerine uygun bir biçimde ortaya konmuş, proleterya mücadelesinin bütünlüğü gözetilmeden ilkel edinilmişti. İşte bu şekilde ele alınan bu kavram ileride ortaya çıkacak çok önemli sapmaların da kaynağı oldu. Gençliği «Öncü güç», «dinamitin fitili» v.s. gibi gören sapmaların ilk belirtileri, bu örgütsel bağımsızlık kavramının yozlaştırılmasıyla başladı. Oysa bütün atılımcı ruhuyla ilerici karakterine rağmen gençliğin «öncü güç» olması marksizmin temel prensiplerine aykırıdır. Yüzyıllar boyunca düzene ilk karşı çıkanlar ezilen sınıflar olmuş, ve tarih sınıfların mücadelesi şeklinde süre gelmiştir. Toplumda öncü güç denince, işçi sınıfının dışında başka şeyler aramak, «JÖNTÜRK geleneği» diye de bazı nitelikler abartarak savunmak bütün eğilimlere bir başka dayanak olmuştur.

Gençlik hareketinin geçmişteki en önemli hatası kendisini öncü güç, kendi ilkel örgütlenmesini de «özörgüt» olarak görmesidir. Bu sapmanın gerekçesi ise

«proletaryanın örgütü yoktur, olmadığına göre onun görevlerini yüklenmek bize düşer» şeklinde açıklanmıştır. Oysa proletaryanın partisini yaratmak her şeyden önce işçi sınıfı temelinden yükselmek ve proletarya ideolojisini bayrak edinmekle başlar. Küçük burjuva ideolojilerinin yaygın olduğu bir gençlik örgütünden, ve bu yapıyı temel alarak proletarya partisine gitmek çok vahim sonuçlar doğurur ki, ülkemizde devrimci mücadele böyle deneylerden de geçmiştir. Bu konuda DİMITROV:

«Ama sosyalist gençlik örgütleri önceden olduğu gibi kendi saflarını bir sosyalist parti olarak kurma denemesinde bu lunurlarsa ve de önceki gibi sekterce ve kitlelerden tecrit edilmiş olarak içe dönük hareketlerle yetinirlerse başarısızlıkları kaçınılmazdır.» (Gençlik İçin Notlar) demektedir.

MDD hakimiyetindeki FKF içinde, örgütün çalışma tarzı doğal olarak değişti. İlke olarak yine demokratik merkezîyetçilik savunuluyor, ne varki bunun işlerliği bir türlü sağlanamıyordu. Bu dönemde gelişen anti-emperyalist mücadele büyük gençlik kitesini saflara kazandırmış, örgüt bir kaç misli büyümüştü. Ancak örgütsel bütünlüğün ve ideolojik birliğin yaratılma maması, küçük burjuva ideolojilerinin etkin olması, nicelik olarak çok güçlü ama nitelikçe zayıf bir yapıyı doğurdu. MDD çizgisi etrafında ise farklı görüşler belirmiş, bunlar örgüt içinde guruplar halinde mevzilenmişlerdi. Örgütün DEV-GENÇ adını almasından sonra bu oluşum daha da hızlandı. Bu dönem güçlenen anti-emperyalist mücadele ile büyük bir yapı haline gelmiş örgütün bu yapıya uygun, fakat kalıcı olmayan bir çalışma tarzı içine girdiği dönemdir. Büyüyen ve bir anlamı ile ilerici gençliğin kitle örgütü haline gelen DEV-GENÇ, merkezî disipline görünüşte önem vermesi ama gerçekte bu disiplinin işletmemesi yüzünden çok merkezî bir görünüm aldı. Sürekli yapılan genel toplantılarda herşey tartışılıyor ama örgütün sorunları kadrolaşma, kadroların eğitimi hemen hemen hiç ele alınmıyordu. İşte bu dönemde Dev-Genç farklı iki görevi yüklenmiş ve bunun sonucunda bütün çalışma tarzına örgüt içi işleyişine yansayan kendine

özgü bir çizgiyi -biraz da zorunlu olarak- oluşturmuştu. Bir yandan sosyalist gençliğin kadro örgütü olmak, öte yandan tüm ilerici ve yurtsever gençliği bünyesinde barındıracak, bir anlamıyla kitle örgütü diye tanımlanabilecek bir yapıya ulaşmak şüphesiz üstesinden gelinmeyecek bir görevdi.

Dev-Genç içinde örgütsel çalışma genel olarak sosyalist kadrolara dayanan ve bu kadroların inisiyatifleri ile birlikte gelişen bir çalışma değildi. Mücadelenin genel havasının verdiği heyecan, genç insanı görev almaya itiyor ancak görev mekanizması sosyalist bir gençlik örgütünün gerektirdiği disiplin ile işlemiyordu. Tüzük ise bu çalışma biçimi içinde anlamını yitirmişti. Yönetici arkadaşların bütün iyi niyet ve çabalarına rağmen örgütsel çalışma, bireysel yetenekler sınırını aşamadı ve yaratıcı kadro çalışması bir türlü ortaya konamadı. Bunda özellikle son dönemde tek tek kulüplerin fonksiyonlarının kaybolmuş olması ve bunların atıl organlar haline gelmesi rol oynamıştır. Oysa federasyon içinde kulüplerin kendi örgütsel çalışmaları kadrolara yönelik eğitimleri vs. güçlü bir mekanizma halinde işlemiş olsaydı genç kadrolar 12 Mart faşizminden daha az kayıpla çıkabilirdi.

FKF'nin örgütsel yapısını incelerken, örgüte hakim olan ideolojik çizginin etkinliğini gözetmeden yapılan bir tahlil elbette ki doğru sonuç vermeyecektir. MDD çizgisinin hâkim olduğu döneme kadar TİP'in parlamentarist ve pasifist çizgisinin doğrultusunda hareket eden FKF yönetimi, tutarlı bir politik çizgi izleyememiş anti-emperyalist ve anti-faşist mücadele de sosyalist gençliğin öncülüğünü sağlayamamıştır. FKF'nin önceleri «toplumculuk» diye tanımladığı, TİP'in ise kitlelere popülizm olarak sunduğu sosyalizm kavramının bu belirsizliği yanlış yorumları da beraber getirmiş ve gençlikte FKF'ye karşı olanlar arasında sosyalizm yasağcılığının doğmasına yol açmıştır. Şüphesiz, sosyalizm yasağcılığının kök salmasını bir tek etkene bağlamak yeterli değildir. Bunun başta gelen en önemli nedeni, reformist burjuva iktidarının amaçlayana bazı cunta akımlarının varlığıdır. Bu hesaplara dayanılarak yürütülen «Cephe» politikaları her zaman

sosyalizmi ve sosyalist kavramları arka plana itmiş ve gençlik içinde etkin olan küçük burjuva eğilimlerini de kullanarak güç kazanmıştır. Bunun yanında proletaryanın bağımsız hareketinin güçlenememesi ve küçük burjuva sosyalizminin hakimiyeti de bu sonucun oluşmasını hızlandırmıştır.

FKF'nin örgütsel yapısını incelerken, örgüte hakim olan ideolojik çizginin etkinliğini gözetmeden yapılan bir tahlil elbet te ki doğru sonuç vermeyecektir. MDD çizgisinin hakim olduğu döneme kadar, TIP'in parlamentarist ve pasifist çizgisinin doğrultusunda hareket eden FKF yönetimi, tutarlı bir politik çizgi izleyememiş anti-empyralist ve anti-faşist mücadelede de sosyalist gençliğin öncülüğünü sağlayamamıştır. FKF'nin önceleri «toplumculuk» diye tanımladığı, TIP'in ise kitlenin popülizm olarak sunduğu sosyalizm kavramının bu belirsizliği yanlış yorumları da beraberinde getirmiş ve gençlik FKF'ye karşı olanlar arasında sosyalizm yasakçılığının doğmasına yol açmıştır. Şüphesiz, sosyalizm yasakçılığının kök salmasını bir tek etkene bağlamak yeterli değildir. Bunun başta gelen en önemli nedeni, reformist burjuva iktidarlarını amaçlayan bazı cunta akımlarının varlığıdır. Bu hesaplara dayanılarak yürütülen «Cephe» politikaları her zaman sosyalizmi ve sosyalist kavramları arka plana itmiş ve gençlik içinde etkin olan küçük burjuva eğilimlerini de kullanarak güç kazanmıştır. Bunun yanında proletaryanın bağımsız hareketinin güçlenememesi ve küçük burjuva sosyalizminin hakimiyeti de bu sonucun oluşmasını hızlandırmıştır.

Bu ortamda gelişen MDD çizgisi, TIP'in pasifizmine tepki duyan gençliği kısa sürede saflarına almayı başarabildi. MDD çizgisinin gençliği kolayca etkisi altına alabilmesinin bir çok nedenleri vardır. Bunun başında söylenecek en temel neden, bu çizginin küçük burjuva niteliği ile gençliğin sınıfsal yapısının kolaylıkla birleşebilmesidir. Yıllarca Kemalizm'in reformist kırıkları ile, devletin resmi ideolojisiyle şartlanarak eğitilmiş genç insanlarda bu etkiyi silmek, hakim sınıfların kültürüne karşı mücadele etmek, ancak güçlü bir proletarya hareketinin toplumda kök salması ile mümkündür.

dür. Yalnızca marksizm-leninizm'in güçlü silahı burjuva reformcülüğünü etkisiz kılar, proleter enternasyonalizmine güç kazandırır.

İşte şu şartların oluşmaması halinde gençlik her zaman reformist fikirlere ve sapmalara açıktır. FKF'nin ilk dönemde yürüttüğü politika ve savunduğu ideolojik görüşler ve genel olarak TIP'in teslimiyetçi çizgisi, gençlik içinde MDD'nin güçlenmesini kolaylaştıran başlıca etkindir. MDD genel çizgisi içinde ise milliyetçilik dahi savunulmuş, sosyal sosyalizm genç insanların kafalarına, hem de devrimci diyebileceğimiz yayın organlarında sokulmak istenmiştir.

[«Bu günün savaşı her içtenlikle Türküm diyenin savaşıdır.» (Türk solu sayı : 1)]

Devrimci gençliğin mücadelesi haklıdır

Olayları tarihi süreç içinde gözledikten sonra, genel değerlendirmelere gidebilir, doğru sonuçlar çıkarabiliriz. Bunu yaparken de, marksist diyalektik metodun şaşmaz kriterleri dışına çıkmamız o yaratıcı ışığın altında olguları derinliğine incelememiz gerekir. Ancak böylesi bir metod bize sağlam bir bakış açısı kazandırır, mücadelenin geleceğine kalıcı deneyler bırakır.

Toplumda her tarihi olay, onu yaratan objektif şartlar, oluştuğu maddi ortam ve zaman gözönüne alınarak incelenir. Bu yüzden geçmişe baktığımızda, tek tek olayları birbirinden soyutlamak, o olayın meydana geldiği bütünü gözetmeden sonuçlara varmak yanlış yorumları doğurur. Geçmişte gençlik hareketinin doğruları neydi, yanlışları neydi, derken soruyu bir bütünü içinde düşünmek zorundayız. Hareketi oluşturan yapının özelliklerine, o dönemin tarihi şartlarına ve hareketin meydana geldiği ortama bakmadan karar vermek, bilimsellikten uzaklaşmak demektir. Engels, toplumda her bireysel iradenin sürekli olarak, bir diğeriyle çatışma içinde olduğunu, tarihi bir olgunun sayısız bireysel iradelerin birbiriyle çatışması sonucunda meydana

na geldiğini, bu oluşurken her bireysel iradenin bir diğerini engellediğini ve sonuçta hiç kimsenin arzulamadığı bir sonucun (tarihi olay) doğabileceğini söyler. Proleteryanın, sınıf mücadelesinin ve tarihsel akışın kendinden yana olan gelişmesini hızlandıracak, güçlü bir örgütlenmesinin olmadığı dönemlerde, tarihin seyri yukarıda açıklanan gelişimi izler. Ancak örgütlü proleteryanın bilinçli müdahalesidir ki, toplumu ve dünyayı değiştirir, insanlığa yeni bir gelecek hazırlar.

Geçmişte, örgütlü proleterya hareketinin güçsüz olduğu dönemleri yaşayan ülkemizde de, tarihi olaylar benzer biçimler de gelişti ve marksızmin ustalarını doğruladı. Gençlik hareketini örneklersek, örgüt içinde, gerçekten her grup, bir diğerini engellemek için elinden geleni yapıyor, «sınıfsız bireysel irade» çatışıyor ve sonuçta hiç kimsenin arzulamadığı, ama bir gerçek olan (olgu) meydana geliyordu. Bu açıdan Dev.Genç'in örgüt olarak sonu, kimsenin öyle olmasını istemediği ama bir bakıma da zorunlu olan bir sondu.

Gençlik hareketi, Türkiye'de emperyalizmin güdümünde gelişen kapitalizmin hızla yayıldığı bir dönemde güç kazandı. Bütün halk sınıflarına yayılan şiddetli ekonomik ve toplumsal buhranın, sonuçlarını en ağır bir şekilde omuzlarında hisseden proleteryanın ve yoksul köylülüğün yanında, orta ve küçük burjuvazi de bunalımdan büyük zararlar görmüş, çöktüğüne uğramış, tekel dışı kalan burjuvazi dahi, tekelci burjuvazinin baskısına maruz kalmıştır. Hakim sınıflar arasındaki çelişki oldukça keskin bir biçimde kendini açığa çıkarmış, hakim sınıfların en büyük siyasal partileri bölünmeye uğramıştır. Bu değişimle birlikte, işçi sınıfı en güçlü ekonomik ve demokratik mücadelesini bu dönemde vermiş, köylülerin toprak kavgası hızla büyümüş, küçük üreticiler uğradıkları ağır baskılara karşı, direnerek cevap vermiş, etkin bir mücadele yürüten öğretmenlerin ve teknokratların yanı sıra, büyük devlet bürokrasisi dahi başkaldırabilmiştir. İşte bu dönemde, en güçlü günlerini yaşayan gençlik hareketi, toplumdaki hızlı değişimin içinde yer alarak, çeşitli halk sınıflarının özlemlerini dile getiren bir hareket

halini aldı. Bu sayede, işçi sınıfı ve tüm emekçi halk kesimlerinde anti-emperyalist ve anti-faşist bilincin oluşması büyük ölçüde hızlandı. Ne var ki, halkın mücadelesine öncülük edecek güçlü ve örgütlü bir proleterya hareketinin olmayışı, gençlik eyleminin kalıcı başarılar yaratmasını engeller. En güçlü hareketler dahi, son tahlilde yalnızlığı ve tecriti beraberinde getirir, karşı-devrimin oyununa zemin hazırlar. Sınıf mücadelelerinin pratiği bunu her zaman doğrulamıştır, doğrulamaktadır. Aynı gelişimi bizde de izlenmiş, en güçlü olduğu bir dönemde, birden düşüş gösteren hareket, bir anda geniş öğrenci kitlelerinden ve halktan soyutlanmış, burjuvazinin sokmak istediği dar sınırlar içine kapanıp, kalmıştır. Sağsız unsurların hareket içindeki etkinlikleri önlenememiş, silahın herşeye hakim olduğu görüşü güç kazanmış, bireycilik, gençliğin diğer kesimlere karşı zor kullanma eğilimleri sistemleşmiştir. Bütün bunlar tek tek zaaflar olmasına rağmen, bir bütün olarak ele aldığımızda genel bir özelliği çok iyi bir biçimde yansıtmaktadır. Bu da sınıfsal yapıya uygun olarak ortaya çıkan ve hemen beliren küçük burjuva karakteridir.

Engels, ütöpik sosyalizm üzerine görüşlerini açıklarken; «*Bicimsel olarak, ekonomik bakımdan yanlış olan, yine de dünya tarihi açısından doğru olabilir.*» şeklinde çok derin anlamlı ve tarihe bakış açısına temel olacak bir tezi öne sürer. Gerçekten, ütöpiklerin kapitalizm hakkındaki öne sürdükleri görüşler ekonomik olarak yanlış, bu konuda burjuva iktisatçıların kapitalist toplum üzerine yaptıkları tahliller ise, gerçeği daha fazla dile getiriyordu. Ancak, kapitalizme son verecek bir sınıfın belirtisi, bir habercisi olan ütöpik sosyalizm, dünya tarihi açısından haklıydı. Lenin, aynı örneği Narodnik demokrasisi için verir. «*Narodnik ütopya, milyonlarca küçük burjuva emekçinin, eski feodal sömürücülere toptan son verme arzusunun bir ifadesidir. Ama aynı zamanda, yeni kapitalist sömürücülerin onlarla birlikte ortadan kaldırılabileceğine dair bir ham hayali ifade eder*» (Toprak Meseleleri) görüldüğü gibi, Narodnik demokrasisini ekonomik olarak, yanlış gören Lenin, tari-

hi olarak haklılığını ortaya koymaktadır.

Ülkemizde de gençlik hareketine baktığımızda, «ekonomik olarak yanlış» bir hareketin bütün izlerini görebiliriz. Başta, kökenini oluşturan sosyal sınıflara ya da Lenin'in deyişiyle, «binlerce ve milyonlarca ilmek»le bağlı olduğu orta ve küçük burjuvaziye özgü özellikler, kendi yapısına uygun olarak savunduğu küçük burjuva sosyalizmi, kimi zaman kendini halkın öncüsü görme eğilimi v.s. bunların birer kanıtıdır. Ancak, mücadelesiyle sömürü düzenine karşı güçlü bir *başkaldırıya* başarabilmesi, kendi çıkarlarını halkın çıkarlarıyla birleştirebilmesi ve bunun için hiç bir şey düşünmeden kahramanca dövüşerek nice şehitler vermesi, gençliğimizin *tarihi olarak haklılığını* gösterir.

İşte marksizmin bizlere kazandırdığı doğru bakış açısı budur. Yalnızca bunun ışığı altında, geçmişteki hatalardan ders çıkarılabilir, doğru sonuçlara varabiliriz. Tarihi duygusal bir havaya boğmak veya olayları kendi subjektif değer yargılarımıza göre yorumlamak, bize bir şey kazandırmayacağı gibi, yeni genç arkadaşların sağlıklı gelişmesini de engeller.

Örgütlenmenin önemi

Ülkemizde gençliğin örgütlenmesi ve sosyalist mücadelenin içindeki yerine doğru olarak oturtulması, artık tartışılmaz bir görev haline gelmiştir. Geçmiş deneyleri gözden geçirerek, hatalardan ders almak ve önümüzdeki güçlü mücadele döneminde bu hataların tekrar doğmaması için, sapmalardan kendini koruyabilecek ideolojik ve örgütsel bütünlüğe sahip bir gençlik hareketini sosyalizme kazandırmak, başlıca amacımız olmalıdır. Gençlik içinde, çıkarlarını işçi sınıfıyla, halkla özdeşleştirme çabasında olan, nice yiğit ve fedakar unsur bunu beklemektedir.

Dünya devrimci pratiğinde, gençlik hareketlerinin güçlü deneyleri, meydana geldiği ülkenin sınıf mücadelesinde önemli dönüm noktalarını oluşturabilmiştir. Çarlık Rusya'sında 1890'ların sonunda Petersburg'daki öğrenci ayaklanmaları, Çin'de 1919 Mayıs'ındaki anti-empyalist ve anti-

feodal öğrenci gösterileri, gelecek devrimlerin habercisi sayılırlar. İşte, bunların zengin deneyi marksizmin ustalarınca yetince değerlendirilmiş, proletaryanın gençlik hareketine bakış açısı tartışmasız bir biçim de sağlam teorik temellere oturtulmuştur. Örgütlenme üzerinde dururken, önce bu yaklaşımı sağlamak zorundayız. Lenin Çarlık Rusya'sındaki öğrenci hareketlerini değerlendirirken şöyle demektedir:

«Diğer bir örnek de öğrenci hareketleridir. Bir burjuva demokratik devrim dönemi geçiren bir ülkede patlayıcı madenin ilerici birikimini de içeren bu hareketler, devlet yönetiminin bir tek dalında işlerin yönetimi üzerinde çıkacak küçük ve mahalli bir çatışmadan muazzam ölçüde geniş olayları kolaylıkla başlatabilir. Proletaryanın bağımsız sınıf politikasını yürüten Sosyal Demokrasi, doğal olarak ne bu öğrenci mücadelesine ne zemstvo kongrelerine, ne de birbirine düşmüş olan burjuvazinin çeşitli kesimlerinin kavgalarına kendisini adapte etmeyecektir; bu aile kavgalarına ayrı bir önem vermeyecektir. Kurtuluş mücadelesinin bütünüdür yöneten sınıfın partisi kesinlikle Sosyal Demokrat Parti'dir, Kuşkusuz bu parti, çatışmaların her birinden, ve her çatışmadan faydalananak onu tutuşturmak, önemini artırmak, onu devrimci sloganlar içinde kendi ajitasyonu ile birleştirmek, bu çatışmalarla ilgili haberleri geniş kitlelere iletmek ve kitleleri kendi istekleri ile açık ve bağımsız eyleme geçmeğe sevk etmek zorundadır.» (Kitle İçinde Parti Çalışması)

Bu temel gerçeğin ışığı altında atılacak her adım, gençliği işçi sınıfına daha da yaklaştıracaktır. Örgütlenme konusunda, temel ilkelerden kalkınarak safları genişletmek, hareket kabiliyetini kısıtlayan, bağımsız gelişmeyi engelleyen sektör davranışlardan kaçınmak zorundayız. Bunu yaparken de, genel olarak proletarya örgütlenmesinin ulaştığı noktaları, vardığı aşamaları gözden kaçırmamamız gerekir. Her aşamanın, her dönemin kendi içinde değişen ve gelişen şartları vardır. O şartlar içinde mücadelenin bir bütün olarak ulaştığı düzey, onu zorunlu kılan görevleri de beraberinde getirir. Bu görevler de

her zaman örgütlenme ve mücadele temeli üzerinde yükselir.

Örgütlenme ve bunun temel ilkeleri sözkonusu olduğunda, marksizmin ustaları kesinlikle gençlik örgütlerinin bağımsızlığından yana olmuşlardır. Çok açık olan bu gerçek, güçlü pratiklerin sonucunda şekillenmiştir. Örgütsel bağımsızlık, herşeyden önce, gençlerin programlarını kendi kararlarıyla, kendi çalışmalarlarıyla yürütmeleri anlamına gelir. Örgüt içinde geliştirilen inisiyatif, genç insanın faaliyetini hızlandırır, yeni çalışma biçimlerinin, metotlarının ortaya çıkmasını sağlar, örgüt içinde güven duygusunun kök salmasına yolaçar. Fakat bu temel gerçek tek başına ele alındığında, önemli hataların kaynağı da olabilir. Örgütsel bağımsızlık kavramının kapsadığı anlam, genel olarak proletarya örgütlenmesinin oluşturduğu *bütünlükte* birlikte ortaya konmalıdır. Her bir unsurun, bir diğeriyle bağlantılı olduğu bu bütünlük içinde, gençlik örgütünün bağımsızlığı *iesafi* bir karakter taşır. Bu konuda Lenin şöyle demektedir:

«Biz kesin olarak Gençlik Birliği'nin örgütsel bağımsızlığından yana olmalıyız, yalnızca oportunistler bu bağımsızlıktan korkuyorlar diye değil, ama durumun tabiatının gereği bu olduğu için de. Çünkü tam bağımsızlığa sahip olmadıkları takdirde, gençlik, ne arasından iyi sosyalistler yetiştirmeye, ne de sosyalizmi ilerletmek için kendisini hazırlamaya muktedir olabilir.

Gençlik Birliklerinin tam bağımsızlığını, ama aynı zamanda hatalarının arka dağa eleştirisi konusunda da tam bir özgürlüğü savunuruz. Gençliğe dalkavukluk etmemeliyiz.» (Gençlik Enternasyonalı)

Ancak, geçmişte bu ilkeler oldukça yanlış ve her tarafa çekilebilecek bir şekilde savunuldu. Pasifist TİP çizgisine her şeyi ile bağımlı hale gelmiş olan FKF yönetimine karşı, başlayan ilk muhalefet, örgütsel bağımsızlık konusunda genel doğruları dile getiriyordu. Ne var ki, tek yanlı ele alınan ve proletarya örgütlenmesinin bütünlüğü içinde savunulmayan bu gerçek, daha başından işleme hale geldi, anlamını yitirdi. Kavram karışıklığı o dönemin şartlarıyla birleşince, tohumları atılmaya

başlanmış çeşitli sapmalar, bu genel doğruda güçlü dayanaklar bulabildi. Fakat bu gelişim biraz da zorunluluğun ürünüydü. Mücadelenin dışına düşmüş bir örgüte karşı, her alanda temel doğruları, sosyalist örgütlenme prensiplerini savunarak muhafet etmek, mücadele içindeki yer ve sınıfsal yapısı belli olan gençlikten beklene mezdi.

Kısaca özetlersek, Parti açısından gençlik örgütleri, örgütsel bağımsızlığı ve hareket kabiliyeti olan, kendisiyle sadece temel prensiplerde ve ortak düşüncede birleşmiş bağımsız örgütlerdir. İşte bu diyalektik ilişki, gençliği proletaryaya ve onun mücadele örgütüne bağlar, yanlışlara düşülmesini önler ve gençliğin sınıfsal zaafalarını asgariye indirerek, yokeder.

Nasıl bir örgütlenme

Gençliği sosyalizme kazandırmak ve devrimci teorinin gençlik içinde yayılması, sağlamak için, Sosyalist Gençlik Birliklerinin kurulması, günümüzün acil görevleri arasına girmiştir. Sosyalist Gençlik Birlikleri, dünya devrimci hareketinden ve ülkemizin pratiğinden çıkarılacak sonuçların ışığında, gençliğin bütün kesimlerini biraraya getirebilmelidir. Öğrenci gençlikle, emekçi gençlik arasında, işlerliği olan bir bütünlüğün sağlanması, herşeyden önce bunların aynı örgüt içinde toplanmalarını zorunlu kılar. Bu aynı zamanda işçi sınıfı sosyalistlerinin, gençliği sadece öğrenci gençlikten ibaret saymadıklarının da bir kanıtıdır. R.S.D.İ.P.'nin 4. Kongresine kadar, ayrı ayrı örgütlerde çalışan işçi ve öğrenci gençlik, bu kongrede Krupskaya'nın verdiği bir önergenin kabulünden sonra aynı çatı altında biraraya gelmişlerdir. Böylesi bir örgütlenme, dağınmış gelişen hareketi merkezi hale getirecek ve daha da önemlisi öğrenci gençliğin, proletaryanın genç kuşağı işçi gençliğe kaynaşmasını sağlayacaktır. Giderek, aynı örgütte birlikte çalışmanın oluşturacağı ortam içinde, sınıfsal zaafılar atılacak, sosyalist düşünce ve davranış hakim duruma gelecektir.

Sosyalist Gençlik Birliklerinin görevlerini açıklayan Le Duen şöyle demektedir:

«Gençlik Birliği, kitlelerin örgütlenmesine yakındır, Partinin dolaysız denetimi altında Birlik, gençlerin devrim yapmak için eğitilmelerini ve örgütlenmelerini sağlar. Gençlerin girişecekleri önemli eylemlerin doğru düzenlenmesi için, birliğin çalışmalarında partinin çizgisi temel olmalıdır. Birlik, kendisine parti tarafından emanet edilmiş olan örgütlenmenin sağlamlştırılması görevini ihmal edemez.» (Vietnam Sosyalist Devrimi)

Gençlik örgütlerinin başlıca görevi, kitlelerden, halkın mücadelesinden tecrit olmamaktır. Bu yüzden çalışma şekillerinin ve metodlarının tesbiti, gençliğin somut ihtiyaçlarına dayanılarak yapılmalıdır. Bir sosyalist parti olmayan bu örgütlerde, sosyalist partinin çalışma metodlarının uygulanması çok tehlikeli sonuçlar doğurur, sekterliği yayar ve mücadeleden soyutlanmayı kolaylaştırır. Geçmiş deneylerimiz bunun örnekleriyle doludur, aynı hatalara düşmemek için, çalışma metodlarını doğru temellere oturtmamız gerekir. Yönetimde merkeziyetin sağlanması, örgütün işlerliği açısından başlıca ilke olmalıdır. Bunun yanında çalışmaların ise, bağımsızlığı yerine oturabilecek, hareket kabiliyetini ve inisiyatifini geliştirecek oranda da çok yanlış ve otonom olması zorunludur. Dimitrov bu, nu şu şekilde özetlemektedir:

«Yönetimde büyük merkeziyet, çalışmalarda ise en geniş ademi merkeziyet. Aynı ideali, aynı hattı gerçekleştiren bir merkezleştirilmiş yönetim gereklidir, onun bir yumruk gibi olması gerekir. Ve pratik çalışmanın, örgüt çalışmalarının, ajitasyon ve propagandanın ise, en geniş gençlik kitlelerini de kucaklayabilmesi için, ademi merkezleştirilmiş olması gerekir.» (Gençlik İçin Notlar)

Sosyalist Gençlik Birlikleri, bünyesinde barındırdığı gençliğin farklı kesimlerinin çıkarlarını da gözetmesini bilmelidir. İşçi ve emekçi gençliğin sorunlarına yönelik bir çalışma, onların çıkarlarına savunma, genç işçileri, genç köylüleri mücadelede daha sıkı bağlayacak, sosyalizme kazandıracaktır.

Sosyalist Gençlik Birliklerinde eğitim, örgütlenmeyle birlikte yürütülmeli, mücadele içinde gelişen örgütün üyeleri sosya-

list düşünceyi temelden kavrayabilecek bir düzeye erişmelidir. Böylelikle, kendi pratiği ile sosyalist teorinin sağlam doğru larını kaynaştıran ve bunu hayata indirgeyen genç bir sosyalist, «sosyalizm için bir okul» olması gereken bu örgütlerde hayatını proleterya davasına adar. Eğitimin sağlam ideolojik temellere dayanılarak yapılması ve sosyalizm dışı yanlış görüşlere karşı, teorik bütünlük, başlıca ilke olmalıdır. Özellikle öğrenci gençlik arasında yaygın olan küçük burjuva ideolojilerinin etkisiz hale getirilmesi, bu bütünlük sayesinde sağlanabilir. Geçmiş deneylerimiz, ideolojik istikrarsızlığın en yıkıcı etkisinin öğrenci gençlik içinde görüldüğünü kanıtlamıştır. Bütün grup ve fraksiyonlar, kendilerine ilk dayanağı gençlik içinde aramış, sapmalar bu ortamdan şekillenmiştir. Bu bakımdan ideolojik mücadele, burjuva reformculuğuna, kemalizme, milliyetçiliğe ve küçük burjuva devrimciliğinin çeşitli kılıklarına karşı verilmeli, gençlik marksizmlenin en güçlü ve proleter enternasyonalizminin yaratıcı ruhuyla eğitilmelidir.

Sosyalist gençliğin örgütlenmesinin yanısıra, öğrenci gençliğin kitle örgütlerini geliştirmek, özellikle son olaylarla ortaya çıkan önemli bir sorun olmuştur. Her fakülte ve yüksek okulda, oradaki bütün öğrencileri toparlayan dernekler v.s. kurulmalı, bunlar öğrenci gençliğin somut akademik taleplerini, demokratik haklarını dile getirmelidir. Öğrencileri kapsayan bütün çalışmalar bu derneklerin yapısı içinde olmalıdır. Şu anda faşistler tarafından kurulmuş olan ve anti-demokratik dernekler kanununa göre de yenisi kurulamayan bu tip derneklerin, değişik biçimlerde oluşturulması ve mücadeleyle öğrencinin tek temsilcisi durumuna getirilmesi gerekir. Öğrenci kitlesi kazandığı ölçüde bunun gerçekleşme imkanı doğacaktır. Bu konuda bütün sosyalist gençlik varlığıyla çalışmalı, öğrenci gençliğin yurtsever, ilerici ve anti-faşist unsurlarını kucaklayan demokratik kitle örgütleri yaratabilmelidir.

Sonuç

Faşizmin, 12 mart'tan sonra bile, bütün çabalarına rağmen, atılğanlığını ve devrimci ruhunu yokedemediği gençlik, yüklü

mücadele mirası ve potansiyeli ile kavga içinde yeralmaya hazırdır. İşçi sınıfı sosyalistlerine düşen başlıca görev, gençlik hareketini sosyalist mücadeleyle birleştirmek, gençliğin çıkarlarını proleteryanın ve emekçi halkın çıkarlarıyla özdeşleştirmesini sağlayacak bir örgütlenmeyi gerçekleştirilebilmektir. Genç sosyalist arkadaşların, geçmiş deneyleri, yanlışları ve doğru-

ları bir bütün içinde görerek, objektif yargılara varmaları ve her konuda tarihi sorumluluğu yüklenen cesarete olmaları gerekir. Ancak böylelikle ciddi bir örgütlenmeyi başarabilir, proleteryanın öncülüğünde emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede, bütün anti-faşist, ilerici ve yurtsever gençliğin birliğini sağlayabiliriz.

TÜSTAV